Ι΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

10th INTERNATIONAL CONGRESS OF PELOPONNESIAN STUDIES

ΠΑΤΡΑΙ 13 – 16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2026

PATRAS 13 – 16 NOVEMBER 2026

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

CONFERENCE ABSTRACTS

ΑΘΗΝΑΙ 2026

Σημείωση:
Οι περιλήψεις των ανακοινώσεων αναρτώνται όπως παραδόθηκαν από τους συνέδρους

ΜΑΡΙΑ ΑΓΡΕΒΗ

ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΑΟ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΡΕΙΤΟ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Ο ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου στον ερειπωμένο βυζαντινό οικισμό του Ρειτού, στην ευρύτερη περιοχή του οικισμού του Αγίου Ιωάννη, είναι υστεροβυζαντινός σταυρεπίστεγος ναός της κατηγορίας Α1 κατά Αν. Ορλάνδο, με μεταγενέστερο καμαροσκεπή νάρθηκα στα δυτικά. Στο εσωτερικό του διατηρούνται τοιχογραφίες δύο φάσεων, της β΄ πεντηκονταετίας του 13ου αιώνα και της Οθωμανικής περιόδου, εκτελεσμένες από τον ζωγράφο Ασημάκη Καπετανόπουλο με καταγωγή από τα Καλάβρυτα της Αχαΐας. Για δεκαετίες οι εξωτερικές επιφάνειες του ναού, όπως και το μεγαλύτερο μέρος των εσωτερικών επιφανειών του, καλύπτονταν με επιχρίσματα. Οι εργασίες, που πραγματοποίησε πρόσφατα η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας στο μνημείο, εμπλούτισαν την σχετική με τον ναό βιβλιογραφία με νέα στοιχεία που θα παρουσιαστούν για πρώτη φορά στο Συνέδριο.

ΣΟΦΙΑ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΟΠΛΑΡΧΗΓΩΝ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΘΩΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Η ανακοίνωση εξετάζει τη διαμόρφωση της δημόσιας εικόνας των Πελοποννήσιων οπλαρχηγών κατά τη βασιλεία του Όθωνα. Εστιάζει στο πώς παρουσιάζονται στα απομνημονεύματα, στον Τύπο και στη δημόσια συζήτηση, καθώς και στο ποιος έλεγχε αυτή την εικόνα — οι ίδιοι μέσω της αφήγησής τους ή το κράτος που επιδίωκε να καθορίσει τη μνήμη της Επανάστασης. Παράλληλα, διερευνάται ο ρόλος της προφορικής παράδοσης, των λαϊκών τραγουδιών και της ζωγραφικής στη διαμόρφωση των ηρωικών προτύπων, όπως και η διάκριση ανάμεσα στους αγωνιστές που αναδείχθηκαν σε σύμβολα και σε όσους περιθωριοποιήθηκαν στη συλλογική μνήμη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΑΚΤΥΠΗ, OLIVIA JONES, ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, DANIEL DAVID DILLON

ΤΟ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΝΕΚΤΡΟΤΑΦΕΙΟ ΣΤΑ ΝΙΚΟΛΕΪΚΑ ΑΙΓΙΟΥ ΑΧΑΪΑΣ. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΤΑΦΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΑΦΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Τα τελευταία έτη η μελέτη των μυκηναϊκών νεκροταφείων της Αχαΐας φέρνει συνεχώς στο φως νέα, σημαντικά στοιχεία που αναδεικνύουν τα ιδιαίτερα

χαρακτηριστικά της περιοχής κατά τη Μυκηναϊκή περίοδο. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να εκθέσει τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της μελέτης μυκηναϊκών ευρημάτων από το νεκροταφείο στα Νικολέικα Αιγίου, στην ανατολική Αχαΐα. Τα αρχιτεκτονικά στοιχεία των θαλαμοειδών τάφων, τα κινητά ευρήματα, τα ανθρώπινα σκελετικά λείψανα και η ταφή πολεμιστή με ξίφος Naue II από το νεκροταφείο των Νικολεΐκων, η μοναδική –μέχρι σήμερα– στην ευρύτερη περιοχή της Αιγιαλείας, μας επιτρέπουν να ανασυνθέσουμε πτυχές των ταφικών εθίμων και της γενικότερης πολιτισμικής εξέλιξης της τοπικής κοινωνίας, σε συσχετισμό και με τις κοινωνίες της δυτικής Αχαΐας, κατά την περίοδο από την πτώση των μυκηναϊκών ανακτόρων έως το τέλος της Εποχής του Χαλκού.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΛΕΥΡΑΣ

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΩΝ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ *ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ*

Τα απομνημονεύματα των Ελλήνων αγωνιστών του 1821, καθώς και τα πρώτα συνθετικά έργα αγωνιστών Εικοσιένα για την Ελληνική Επανάσταση (έργα με μεικτό χαρακτήρα: απομνημονεύματος και ιστοριογραφικού έργου) είναι μία πολύ σημαντική πρωτογενής ιστορική πηγή, μία από τις καλύτερες πηγές που διαθέτουμε, προκειμένου να μελετήσουμε πολλά ζητήματα που έχουν σχέση με την ύστερη περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας στον ελληνικό χώρο και, ιδίως, με την περίοδο της Ελληνικής Επανάστασης. Ένα από αυτά τα ζητήματα είναι η εικόνα ή η παράσταση του «Άλλου», ένα σπουδαίο ζήτημα της σύγχρονης ιστοριογραφίας. Τα έργα αυτά μας δίνουν τη δυνατότητα να ανιχνεύσουμε και να μελετήσουμε τις μορφές των σχέσεων Οθωμανών Τούρκων ή Χριστιανών και Μουσουλμάνων, προεπαναστατικά, όπως αυτές αποτυπώνονται στα κείμενά τους, κυρίως όμως στα χρόνια του μεγάλου αγώνα των Ελλήνων για την απόκτηση της εθνικής τους ανεξαρτησίας. Κατ' επέκταση, μας επιτρέπουν να ανιχνεύσουμε και την εικόνα που είχε σχηματίσει όλος ο ελληνικός λαός για τους Οθωμανούς Τούρκους, αν θεωρήσουμε ότι αυτά τα έργα είναι αντιπροσωπευτικά της εικόνας που είχε σχηματίσει όλος ο ελληνικός λαός για τους Οθωμανούς Τούρκους, έναν λαό με τον οποίο είχε συμβιώσει για αιώνες, σε σχέση κατακτητή-κατακτημένου. Ένα από αυτά τα έργα είναι το σπουδαίο τετράτομο έργο του Ιωάννου Φιλήμονος *Δοκίμιον ιστορικόν περί της Ελληνικής Επαναστάσεως*, το οποίο δυστυχώς δεν ολοκληρώθηκε. Στην προτεινόμενη ανακοίνωσή μας θα επιχειρήσουμε να δούμε ποια εικόνα δίνει σ' αυτό το έργο ο Φιλήμων για τους Οθωμανούς Τούρκους και γενικά για όλους τους μουσουλμάνους, κυρίως για τους Τουρκαλβανούς (Αλβανούς μουσουλμάνους), αλλά και για τους εξισλαμισθέντες χριστιανούς της Πελοποννήσου.

ΣΜΑΡΑΓΔΗ ΑΡΒΑΝΙΤΗ

ΝΕΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΠΙΤΑΦΙΩΝ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΑ: ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Μια ομάδα έξι πανομοιότυπων Επιταφίων διασώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση σε ναούς του σημερινού Δήμου Βόρειας Κυνουρίας, στην Τεγέα και την Τρίπολη. Πρόκειται για μέρος της δωρεάς λειτουργικών σκευών και αντικειμένων του Γερασίμου Α΄ Πρωτοπαπά (1839 – 1897), Πατριάρχη Αντιοχείας και Ιεροσολύμων, στον τόπο καταγωγής του.

Το ύφασμα της εμπρόσθιας όψης είναι μεταξωτό, ενώ η ύφανση είναι από βελούδο σε βαθύ κόκκινο χρώμα. Η παράσταση του Λίθου αποδίδεται με κέντημα, σε αντίθεση με τα πρόσωπα της παράστασης που αποδίδονται ζωγραφικά σε υπόστρωμα από μουσαμά. Ο Επιτάφιος κοσμείται επιπλέον με πούλιες, χάντρες, σύρμα και μεταλλικά νήματα.

Το εικονογραφικό θέμα των υπό εξέταση Επιταφίων, συμβαδίζοντας με την επικρατούσα εικονογραφία της μεταβυζαντινής περιόδου, είναι αφηγηματικό, ιστορικό και έχει έντονα διακοσμητικό χαρακτήρα.

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι, πέρα από την καταγραφή των αντικειμένων, η αναζήτηση παραλλήλων και προτύπων και, κυρίως, η διερεύνηση της προέλευσής τους και η ένταξή τους σε κάποιο από τα γνωστά κεντητικά εργαστήρια της εποχής. Επιπροσθέτως, μέσω της ιστορικής τεκμηρίωσης των αντικειμένων, επιχειρείται να καταδειχθεί η σημασία τους σ’ ένα ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο.

ΣΜΑΡΑΓΔΗ ΑΡΒΑΝΙΤΗ, ΓΕΩΡΓΙΑ ΔΕΛΛΗ

ΟΧΥΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΝΟΥΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ· ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Η στρατηγική θέση της Κυνουρίας κατά την Υστεροβυζαντινή περίοδο (13ος–15ος αι.) ενισχύεται από την ένταξή της στο διοικητικό και αμυντικό πλαίσιο του Δεσποτάτου του Μορέως.

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση των πρώτων αποτελεσμάτων της αρχαιολογικής και ιστορικής έρευνας για τις οχυρωματικές θέσεις της περιοχής, με έμφαση στον ρόλο τους στην τοπογραφία και τον στρατιωτικό έλεγχο του χώρου.

Στο επίκεντρο της μελέτης βρίσκονται τα κάστρα της Αρτίκαινας, του Οριώντα και της Καστάνιτσας, καθώς και το Παλαιόκαστρο Λεωνιδίου και η Ακρόπολη Αγίου Ανδρέα, τα οποία κατέχουν κομβικές θέσεις σε ορεινά περάσματα, παράκτιες ζώνες και φυσικά οχυρά υψώματα.

Οι συγκεκριμένες οχυρώσεις συγκροτούν ένα πολυεπίπεδο και αλληλοσυμπληρούμενο δίκτυο άμυνας και επιτήρησης, το οποίο εξυπηρετούσε τις

στρατιωτικές και διοικητικές – οργανωσιακές ανάγκες του Δεσποτάτου του Μορέως. Παράλληλα, υπογραμμίζεται η διαχρονική χρήση του χώρου, όπως αυτή τεκμηριώνεται από την επαναχρησιμοποίηση παλαιότερων οχυρωματικών εγκαταστάσεων και την προσαρμογή τους στις ανάγκες της υστεροβυζαντινής αμυντικής στρατηγικής.

Η έρευνα συμβάλλει ουσιαστικά στη μελέτη της υστεροβυζαντινής οχυρωματικής αρχιτεκτονικής στην ανατολική Πελοπόννησο και αναδεικνύει την Κυνουρία ως σημαντικό περιφερειακό άξονα άμυνας και ελέγχου κατά τους τελευταίους αιώνες της βυζαντινής κυριαρχίας.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΧΝΗΛΑΤΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΚΑΙ ΑΣΤΕΩΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΔΥΜΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΚΛΑΣΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Η παρούσα μελέτη, βασισμένη στα πρόσφατα ανασκαφικά ευρήματα, διερευνά τη σύνθετη σχέση μεταξύ του αστικού κέντρου και της ενδοχώρας της πόλης Δύμης στη δυτική Αχαΐα κατά την κλασική περίοδο. Η Δύμη, μια από τις σημαντικότερες πόλεις που αργότερα υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Αχαϊκής Συμπολιτείας, αποτελεί σημαντική μελέτη περίπτωσης για την εξέταση της διαμόρφωσης του αστικού και αγροτικού τοπίου, καθώς και των κοινωνικοοικονομικών μετασχηματισμών που έλαβαν χώρα στη ΒΔ Πελοπόννησο, κατά την κλασική περίοδο.

Η έρευνα επιχειρεί να αναθεωρήσει το ιστορικό και αρχαιολογικό τοπίο της περιοχής και να επανεκτιμήσει τις επικρατούσες ερμηνείες σχετικά με την οργάνωση των οικισμών, την κοινωνική διαστρωμάτωση και τις διαδικασίες χωρικού μετασχηματισμού της Δύμης κατά την κλασική και πρώιμη ελληνιστική περίοδο. Η σχέση μεταξύ του αστικού κέντρου και της αγροτικής ενδοχώρας στη Δύμη αναδεικνύεται ως ένα δυναμικό και αλληλεξαρτώμενο σύστημα, που διαμορφώνεται συνεχώς από πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δυνάμεις.

Η μελέτη κατά κύριο λόγο, διερευνά τα οικιστικά πρότυπα, τις ταφικές πρακτικές, τον ρόλο της υπαίθρου ως παραγωγικού χώρου και τη λειτουργία των αγροτικών οικισμών στην οικονομία και τη διοίκηση της πόλης-κράτους. Κατά τον 5ο και 4ο αι. π.Χ., η ύπαιθρος της Δυμαίας Χώρας γνώρισε σημαντική ανάπτυξη, που χαρακτηρίστηκε από την επέκταση της γεωργικής παραγωγής, του εμπορίου και των βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, υποστηριζόμενη από ένα εκτεταμένο δίκτυο οικισμών και μικρότερων εγκαταστάσεων. Αντίθετα, κατά την Ελληνιστική περίοδο, παρατηρείται μια τάση δημογραφικής και οικονομικής συρρίκνωσης της υπαίθρου.

Στόχος της μελέτης αυτής, είναι η επανεκτίμηση της χωρικής οργάνωσης και των κοινωνικοοικονομικών μοντέλων που έχουν διατυπωθεί για την περιοχή, προτείνοντας ένα πιο δυναμικό μοντέλο ανάπτυξης, σύμφωνα με το οποίο

αναδεικνύεται η σημασία της υπαίθρου ως αναπόσπαστου στοιχείου της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής της πόλης-κράτους της Δύμης.

ΜΑΡΙΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ

ΑΝΑΓΕΝΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΤΟΥ ΟΙΝΟΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑ ΚΛΑΟΥΣ

Η ανάγκη για μεταβίβαση στις επόμενες γενιές του πολιτισμικού αποθέματος επιβάλλει την ανάγκη για διατήρηση και αναζωογόνηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την παραγωγή νέων μορφών πολιτισμικού κεφαλαίου και ταυτόχρονα μέσω διεπιστημονικών συνεργασιών διαμορφώνει ανθεκτικές κοινότητες εντάσσοντας την πολιτιστική δράση σε ένα πλαίσιο αναγεννητικής ανάπτυξης.

Η οινοποιητική εταιρεία Αχάια Κλάους -μέσω του πολιτιστικού τμήματός της- έχει υιοθετήσει το καινοτόμο πλαίσιο της αναγεννητικής πολιτιστικής πολιτικής στην προσέγγιση της πολιτιστικής ανάπτυξης, υπερβαίνοντας έτσι τις παραδοσιακές μορφές διαχείρισης πολιτιστικών πόρων. Ταυτόχρονα στοχεύει στη δημιουργία δυναμικών οικοσυστημάτων που ενισχύουν τη βιωσιμότητα, τη συμμετοχικότητα και την κοινωνική συνοχή.

Η παρούσα εισήγηση αφορά την παρουσίαση της διαχείρισης του αρχείου του οινοποιείου που ξεκινά από το 1861, αλλά και στοιχείων του αρχείου, που δυναμικά επανενεργοποιούν την ιστορική και πολιτιστική μνήμη της περιοχής της Αχαΐας αλλά και της χώρας, μέσα από σύγχρονες πρακτικές τεκμηρίωσης, ψηφιοποίησης και ερμηνείας. Η ανάδειξη και μελέτη του αρχειακού υλικού ενός από τα παλαιότερα και σημαντικότερα οινοποιεία της Ελλάδας αποτελεί ένα εγχείρημα που στοχεύει να αναδείξει το ρόλο του στην διαμόρφωση της ποιοτικής οινικής παράδοσης στην Αχαΐα αλλά και τη συμβολή του στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

ΒΑΡΒΑΡΑ ΒΑΛΑΚΟΥ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΤΑΘΜΟΥ ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΤΟ ΞΕΜΟΝΙ ΓΟΥΛΑΣ ΣΤΗ ΒΑΘΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΜΑΝΗΣ

Σε μια περίοδο που ο τουρισμός αλλάζει δραματικά τη φυσιογνωμία της Μάνης, την εντάσσει σε ένα νέο ευρύτερο δίκτυο με ανάγκη ικανοποίησης συγκεκριμένων αναγκών μιας ελίτ επισκεπτών, που συχνά αξιοποιεί τα εγκαταλελειμμένα κελύφη ως γραφικό σκηνικό, μπορούμε άραγε να αναζητήσουμε μια εναλλακτική μορφή διατήρησης; Μια μορφή ανοιχτή μεν σε επισκέπτες, που θα στραφεί όμως και στην κατανόηση και ανάδειξη της τοπικής ιστορίας;

Με την παρούσα ανακοίνωση, παρουσιάζεται μια πρόταση σχεδιασμού οικομουσείου - ενός μουσείου ταυτότητας της περιοχής που θα προσφέρει τον απαραίτητο μηχανισμό τεκμηρίωσης, ερμηνείας, διάσωσης και διατήρησης του πολιτιστικού αποθέματος, αλλά και εκπαίδευσης της τοπικής κοινωνίας – και ο αφετηριακός του σταθμός στο Γουλά της Βάθειας.

Στόχος είναι ο σταθμός αυτός να λειτουργεί ως σημείο αναφοράς, που θα περιλαμβάνει διαδρομές στο τοπίο υπό συγκεκριμένες θεματικές και κεντροβαρικά μια εκθεσιακή νησίδα με δομημένη αφήγηση σχετικά με το παρελθόν, το παρόν αλλά και το μέλλον του τόπου. Θα ξεφεύγει, δηλαδή, από τα στενά όρια του κελύφους και της λογικής μεμονωμένων μουσειακών μονάδων και θα έχει ως θέμα του την υλική και άυλη κληρονομιά του τόπου και διαχειριστή του την ίδια την κοινότητα.

Η πρόταση αυτή έρχεται σε συνέχεια συστηματικής τεκμηρίωσης του συγκροτήματος και η ανακοίνωση αποτελεί συνέχεια προηγούμενης σπουδής και μέρος Μεταπτυχιακής Εργασίας για την λήψη διπλώματος ειδίκευσης στις Μουσειακές Σπουδές. Συγκεντρώνει ακόμη σκέψεις και έντονο προβληματισμό για την νέα ταυτότητα του τόπου.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΒΑΜΙΕΔΑΚΗΣ

ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΕΘΩΝΗ: ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΕΘΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ 16 ΑΝΑΚΗΡΥΓΜΕΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ

Σκοπός είναι μία σύντομη παρουσίαση του έργου «Ψηφιακή Μεθώνη: Ψηφιακή Βάση Δεδομένων για το Κάστρο της Μεθώνης και τα άλλα 16 ανακηρυγμένα μνημεία της», που είχε ενταχθεί στο πρόγραμμα επιχορηγήσεων του Υπουργείου Πολιτισμού το 2024, και ολοκληρώθηκε το καλοκαίρι του 2025. Στόχος του έργου ήταν η δημιουργία ενός ιστότοπου που θα φιλοξενεί δύο διαδικτυακές Βάσεις Δεδομένων για τη συγκέντρωση κάθε είδους πληροφορίας η οποία είναι απαραίτητη, όχι μόνο για την ακαδημαϊκή/επιστημονική έρευνα, αλλά και για χρήση ευρύτερα σε εφαρμογές πολιτισμού, τουρισμού, εκπαιδευτικές κλπ. Δικαιούχος του έργου είναι ο Σύλλογος Φίλων Κάστρου Μεθώνης και η ΑΜΚΕ "Αρχείων Τάξις", μαζί με το δημιουργικό γραφείο Matrix Design, ανέλαβαν την εκτέλεση και υλοποίηση του έργου

Στον ιστότοπο (site) methonidigital.gr που φτιάχτηκε στο πλαίσιο του Έργου φιλοξενούνται δύο διακριτές και αυτόνομες Βάσεις Δεδομένων. Η πρώτη συγκεντρώνει τη σχετική ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ και η δεύτερη συγκεντρώνει κάθε είδους ΑΡΧΕΙΑΚΟ υλικό. Οι παραπάνω Βάσεις Δεδομένων φιλοδοξούν να αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία για όλους/ες όσοι/ες ασχολούνται με ποικίλες πτυχές της ιστορίας της περιοχής της Μεθώνης, του Κάστρου της και των άλλων μνημείων της: ιστορία, αρχαιολογία, εικαστικές τέχνες, λαογραφία κ.λπ. Ειδικότερα, χρήση της ψηφιακής Βάσης Δεδομένων μπορούν να κάνουν ιδιαίτερες

ομάδες, όπως μαθητές/τριες, σπουδαστές/στριες, φοιτητές/τριες, ερευνητές/τριες, επιστήμονες/ισσες, ιστορικοί/αρχαιολόγοι, επισκέπτες/τριες, τουρίστες/στριες, ξεναγοί, εκπαιδευτικοί, τοπικοί φορείς/σύλλογοι/σωματεία κ.λπ.

Στο Συνέδριο της Εταιρείας Πελοποννησιακών Σπουδών θέλουμε να μας δοθεί η ευκαιρία να παρουσιάσουμε το έργο αυτό, για ενημέρωση του κοινού.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΧΑΒΙΩΛΟΣ

ΛΕΙΨΑΝΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΙΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΑ: Η ΜΥΡΟΒΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΩΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΟΕΙΤΕ

Ανάμεσα στις πλέον σημαντικές αγιολογικές προσωπικότητες που έδρασαν στην Πελοπόννησο κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο, διαδραματίζοντας μάλιστα πρωτεύοντα ρόλο με τη δράση τους και σφραγίζοντας την εποχή με το ιεραποστολικό τους έργο, συγκαταλέγεται και ο όσιος Νίκων ο Μετανοείτε (928–1005;). Ο όσιος ανήκει επίσης στην κατηγορία εκείνων των τοπικών αγίων της μέσης βυζαντινής περιόδου των οποίων το λείψανο παρήγαγε, με θαυματουργικό τρόπο, μύρο, μέσω του οποίου επιτελούνταν ιάσεις. Αν και σήμερα ο όσιος δεν μνημονεύεται ως μυροβλήτης, ούτε καν στα εν χρήσει εκκλησιαστικά εορτολόγια, εντούτοις προβαλλόταν ως τέτοιος για ένα χρονικό διάστημα κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο όσιος προσδιορίζεται ως μυροβλήτης στον τίτλο του αρχαιότερου σωζόμενου *Βίου* του, ο οποίος περιέχεται στον Βαρβεριανό κώδικα 583 (τρίτο τέταρτο του 14ου αιώνα). Ο χαρακτηρισμός αυτός απορρέει από το γεγονός ότι τα πρώτα από τα μεταθανάτια θαύματά του επιτελέστηκαν δια της θαυματουργικής επενέργειας του μύρου που ανέβλυσε από το σκήνωμά του αμέσως μετά την κοίμησή του. Η θαυματουργική αυτή ανάβλυση του μύρου, ωστόσο, φαίνεται ότι έπαυσε νωρίς, καθώς τα επόμενα μεταθανάτια θαύματα του οσίου συντελούνται πλέον με ισότιμα προς το μύρο θαυματουργά υποκατάστατα, όπως το έλαιο από τις κανδήλες του ναού ή το νερό με το οποίο είχε καθαριστεί η λάρνακα του Οσίου. Έτσι, η ιδιότητα του μυροβλήτη λησμονήθηκε με την πάροδο του χρόνου, γεγονός που εξηγεί και γιατί απαλείφθηκε ακόμη και από τον τίτλο του νεότερου *Βίου* του οσίου, ο οποίος περιέχεται στον Κουτλουμουσιανό κώδικα 210 (1630). Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει σε αυτή τη μάλλον παραγνωρισμένη πτυχή της λατρείας του οσίου Νίκωνος, προκειμένου, με οδηγό τα δεδομένα του αγιολογικού κειμένου, να εξαχθούν πολύτιμες πληροφορίες για τις πρώιμες λατρευτικές πρακτικές που αναπτύχθηκαν στο προσκύνημα του Οσίου στη μεσαιωνική Λακεδαιμονία, καθώς και να διερευνηθούν ενδεχόμενες προεκτάσεις τους.

ΣΟΦΙΑ ΜΑΡΙΑ ΒΕΡΟΥΤΗ

ΠΑΝΑΓΙΑ ΓΙΑΤΡΙΣΣΑ ΣΤΗΝ ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΗΣ ΜΑΝΗΣ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΝΟΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΝΕΑΡΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Η Παναγία Γιάτρισσα στην Πηγή της Μεσσηνιακής Μάνης είναι ένας περιορισμένων διαστάσεων, μονόχωρος ναός. Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα είναι η εντοίχια ζωγραφική του εκτελεσμένη το 1693 από τον Μιχαήλ Κατσαρά που εφάρμοσε ένα αρκετά εκτενές εικονογραφικό πρόγραμμα. Το Δωδεκάορτο, σκηνές εμπνευσμένες από την Παλαιά Διαθήκη, τον Βίο της Θεοτόκου και τον Κύκλο του Πάθους, θαύματα, μαρτύρια αγίων και άγιοι όλων των κατηγοριών καλύπτουν τους τοίχους του μικρού ναού. Η επιρροή της δυτικής τέχνης με την οποία είχε έρθει σε επαφή ο ζωγράφος, ζώντας σε ένα βενετοκρατούμενο περιβάλλον είναι φανερή στο έργο του. Την εποχή έναρξης της Β΄ Βενετοκρατίας (1685), όταν προφανώς είχε αρχίσει να ανδρώνεται καλλιτεχνικά ήταν μόλις 15 ετών. Καταγόμενος από το Οίτυλο προφανώς μαθήτευσε σε κάποιον ντόπιο ζωγράφο. Ωστόσο, επιχείρησε να ξεφύγει από τη βυζαντινή παράδοση και να ανανεωθεί εισάγοντας θέματα και τρόπους της δυτικής ζωγραφικής. Η πρωτοβουλία του ήταν τολμηρή, δυστυχώς όμως δεν κατάφερε να ξεπεράσει τα εμπόδια των προσωπικών του αδυναμιών αλλά και της μαθητείας του σε επαρχιακό εργαστήρι. Η νεαρή ηλικία του, μια ηλικία που δημιουργεί «Ιθάκες», το γεγονός ότι μόνος του ανέλαβε την εκτέλεση τοιχογραφικών συνόλων, ο ενθουσιασμός με τον οποίο ανέφερε στην κτητορική επιγραφή ότι ήταν μόλις εικοσιτριών ετών, φανερώνουν τις φιλοδοξίες του να ξεπεράσει τους συγχρόνους του. Συνθέσεις όπως ο Ελκόμενος, η Μαστίγωση, η Κρίση του Πιλάτου, αλλά και οι παλαιοδιαθηκικές σκηνές είναι ενδεικτικές των δυτικών τάσεών του, καθιστώντάς τον μια ιδιάζουσα καλλιτεχνική φυσιογνωμία, στην οποία συμπλέκονται το δυτικό και το επαρχιακό στυλ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΓΕΡΟΛΥΜΟΥ

Ο ΗΧΟΣ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ: ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΩΝ ΣΕ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ-ΚΑΣΤΡΑ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Μέσα από τη συνδυαστική αξιοποίηση αρχαιολογικών δεδομένων, γραπτών πηγών και εικονογραφικών τεκμηρίων, παρουσιάζονται τα υδραγωγεία τριών μεσαιωνικών πόλεων- κάστρων της Μεσσηνίας: της Καλαμάτας, της Μεθώνης και της Ανδρούσας. Η αποτύπωση και τεκμηρίωσή τους είναι περισσότερο από αναγκαία, καθώς η κατασκευή νέων οδικών δικτύων και η οικοδομική δραστηριότητα έχουν οδηγήσει σε σημαντικές απώλειες τμημάτων τους. Παράλληλα, το γεγονός ότι η μορφολογία του χώρου στις παρυφές των πόλεων αλλά και στην ύπαιθρο από όπου διέρχονταν οι υδαταγωγοί, έχει σε πολλές περιπτώσεις αλλοιωθεί δραματικά, καθιστά τον εντοπισμό τους ιδιαίτερα δύσκολο έως αδύνατο. Τμήματα του υδραγωγείου της Καλαμάτας ήταν ανέκαθεν ορατά

βορειανατολικά του κάστρου, ενώ κατά τη διάνοιξη της νέας εθνικής οδού Τρίπολης - Καλαμάτας εντοπίστηκε σε μεγαλύτερη έκταση. Ωστόσο, εκτός από τη συνοπτική δημοσίευση των ανασκαφικών εργασιών στο Αρχαιολογικό Δελτίο, απουσιάζει μια αναλυτικότερη παρουσίαση του μνημείου. Παράλληλα, εξακολουθεί να είναι ελλιπής η μελέτη των καταλοίπων των δυο υδραγωγείων που εντοπίζονται στη Μεθώνη. Το υδραγωγείο που εκτείνεται στα νότια του κάστρου και κατά μήκος της ακτογραμμής παραμένει ουσιαστικά αχρονολόγητο, αν και διαθέτουμε μια γενική, παλαιότερη δημοσίευση και διάσπαρτες, επιγραμματικές αναφορές. Αναφορικά δε με το τμήμα του υδαταγωγού που αποκαλύφθηκε το 2003 στο πλαίσιο της κατασκευής του κτιρίου υποδοχής και ενημέρωσης επισκεπτών έξω από την τάφρο του κάστρου, απουσιάζει κάθε σχετική δημοσίευση. Τέλος, το υδραγωγείο της Ανδρούσας δεν έχει απασχολήσει ακόμη την έρευνα και επιχειρείται μια πρώτη παρουσίασή του.

ΗΛΙΑΣ ΓΙΑΡΕΝΗΣ

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΕΜΙΣΤΟΣ ΠΛΗΘΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ: ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Αντικείμενο της ανακοινώσεώς μας είναι η μετακίνηση και εγκατάσταση του επιφανούς υστεροβυζαντινού λογίου Γεωργίου Γεμιστού Πλήθωνος στην Πελοπόννησο. Μεταξύ άλλων, στην ανακοίνωσή μας διευκρινίζονται: α. ο ακριβής χρόνος της μετακίνησης και εγκατάστασης του Πλήθωνος στην Πελοπόννησο, όπου έμελλε εφεξής να διαγάγει την τελευταία και εξόχως δημιουργική περίοδο του βίου και της πνευματικής δράσης του, β. ο ρόλος και η θέση του Πλήθωνος στο πλαίσιο του Δεσποτάτου του Μορέως, γ. η θεσμική του ένταξη και η επαγγελματική του δραστηριότητα, και δ. η αξιόλογη πνευματική και εκπαιδευτική συμβολή του στο περιβάλλον του Μυστρά.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΖΗΣ, ΖΑΦΕΙΡΙΑ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗ

ΓΕΩΦΥΣΙΚΕΣ ΔΙΑΣΚΟΠΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΑΚΡΟΠΟΛΗ ΤΟΥ ΤΕΙΧΟΥΣ ΔΥΜΑΙΩΝ

Η μέχρι σήμερα αρχαιολογική έρευνα στην προϊστορική ακρόπολη του Τείχους Δυμαίων, στον Άραξο Αχαΐας, έχει φέρει στο φως σημαντικά στοιχεία για την ανθρώπινη παρουσία στο χώρο που τεκμηριώνουν τη χρήση του από τα τέλη της 4ης χιλιετίας π.Χ. έως την ύστερη μεσαιωνική περίοδο, σποραδικά δε έως και τη δεκαετία του 1940. Τα πορίσματα των μελετών έχουν καταδείξει το ρόλο της ακρόπολης ως ισχυρού αμυντικού προπυργίου σε στρατηγική θέση για τον έλεγχο των θαλάσσιων δρόμων στη δυτική Αχαΐα. Η ανασκαφική έρευνα, τόσο εντός όσο και εκτός της οχυρωμένης έκτασης, έχει αποκαλύψει αρχιτεκτονικά κατάλοιπα

επάλληλων οικιστικών φάσεων, χρονολογούμενων στην Εποχή του Χαλκού και σε υστερότερες περιόδους. Πέραν των ήδη αποκαλυφθέντων, ενδείξεις για την ύπαρξη οικιστικών καταλοίπων υπάρχουν σε αρκετά ακόμα σημεία της ακρόπολης Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης του αρχαιολογικού χώρου δεν έχει ερευνηθεί.

Με τη συνεργασία του Τμήματος Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, έγινε έρευνα πεδίου για την ανίχνευση και χαρτογράφηση δομών του υπεδάφους με γεωφυσικές διασκοπήσεις. Οι εν λόγω έρευνες, ήταν μη καταστροφικές ή επεμβατικές είχαν σκοπό τον εντοπισμό αρχιτεκτονικών καταλοίπων κτιρίων, τόσο ως επιβεβαίωση υφιστάμενων ενδείξεων, όσο και για τον εντοπισμό νέων σε μη ερευνημένα σημεία του αρχαιολογικού χώρου. Οι εργασίες αυτές και τα αποτελέσματα της μεθόδου του ραντάρ υπεδάφους (γεωραντάρ) αποτελούν το αντικείμενο της παρούσας συμβολής.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΓΚΟΥΡΒΕΛΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΕΛΕΟΥΣΗΣ ΕΡΙΝΕΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Η ιερά μονή Παναγίας Ελεούσας Ερινεού Πατρών στην οποία η πρόσβαση γίνεται διαμέσου της οδού από το χωριό Νέος Ερινεός, ή αντίστοιχα από την Πάτρα είναι μεταβυζαντινό μνημείο με αρχή ίδρυσης το 1519 στη θέση του σημερινού σπηλαίου της Αναλήψεως. Στο τελευταίο (σπήλαιο) ο μονόχωρος ναός φέρει την εικονογραφική διακόσμηση ενός μεταβυζαντινού ναού, ενώ η μονή, λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών, μεταφέρθηκε στη συνέχεια στη σημερινή της θέση συνεισφέροντας αργότερα στην οικοδόμηση του κάστρου του Ρίου, κατ εντολήν των κυρίαρχων Τούρκων.

Στον αγώνα του 1821 συμμετείχε διά του ιερομονάχου-μέλους της Γρηγορίου ,ο οποίος πολέμησε σε διάφορες μάχες, ενώ μεταγενέστερα διατηρήθηκε παρά την αντιμοναχική βαυαρική πολιτική. Κατόπιν συνέχισε την ενεργή της πορεία συνεισφέροντας οικονομικά σε διάφορες περιστάσεις.

Στο καθολικό της δεσπόζει το εικονοστάσιο της Παναγίας το οποίο είναι στον τύπο της Παναγίας του Κύκκου της Κύπρου, ενώ από το 1947 μέχρι και σήμερα- ως γυναικεία πλέον- συνεχίζει το θεάρεστο έργο της.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΠΕΔΙΝΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

Ανάμεσα στους ορεινούς όγκους της Κορινθίας βρίσκεται η λίμνη Στυμφαλία. Γεωγραφικά ανήκει στον Δήμο Σικυωνίων και ειδικότερα στο Δ.Δ Στυμφαλίας. Η διακύμανση της έκτασης της λίμνης κυμαίνεται μεταξύ 3.5 και 7.5

τετραγωνικών χιλιομέτρων ή (3.500-7.500 στρέμματα) ανάλογα με την εποχή και τον ρυθμό εκτροπής-άντλησης των υδάτων.

Η λίμνη Στυμφαλία είναι γνωστή από το μύθο του Ηρακλή, ο οποίος έδιωξε τις Στυμφαλίδες όρνιθες που κατοικούσαν γύρω από τη λίμνη και έκαναν επιθέσεις σε ανθρώπους και ζώα, καταστρέφοντας συγχρόνως τις καλλιέργειες.

Από την αρχαιότητα γίνονταν προσπάθειες αποστράγγισης της λεκάνης Στυμφαλίας προκειμένου να αποφευχθεί η κατάκλυση των γύρω κατοικημένων περιοχών και μεταφορά των νερών που υπήρχαν προς ύδρευση της πλούσιας πόλης της Κορίνθου.

Σήμερα η μείωση των νερών στο Υ.Σ της λίμνης Στυμφαλίας είναι πια γεγονός. Η ίδια η λίμνη καθώς και οι τρείς Δήμοι: Βέλου-Βόχα, Κορίνθου και Σικυωνίων που εξαρτώνται άμεσα και κυριολεκτικά από την υδάτινη δυναμική αυτού του συστήματος υποφέρουν μαζί της.

Θα πρέπει να βρεθεί λύση ώστε το πρόβλημα του νερού να λυθεί άμεσα, αλλά όχι σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο αλλά σε μια βάση αειφόρου ανάπτυξης που θα εξασφαλίσει τις μελλοντικές γενιές και τον τόπο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΠΩΣ ΑΥΤΕΣ ΔΙΑΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ *ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ* ΤΟΥ

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΕΝΝΑΙΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ Ή ΦΑΛΕΖ: ΜΙΑ ΙΔΙΟΡΡΥΘΜΗ ΚΑΙ ΑΜΦΙΛΕΓΟΜΕΝΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΟΥΛΙΑΣ

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΞΗΡΟΛΙΘΟΔΟΜΙΚΕΣ ΟΧΥΡΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΣΤΕΛΛΑΝΙΑΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνεται στη μελέτη των διατηρούμενων ξηρολιθοδομικών οχυρώσεων στη βορειοανατολική Πελοπόννησο, η οποία μετά τη σταυροφορική κατάκτηση των αρχών του 13^{ου} αιώνα, αποτέλεσε τμήμα της καστελλανίας της Κορίνθου υπό τον έλεγχο του ηγεμόνα του Πριγκιπάτου της Αχαΐας. Οι νέες θέσεις εντοπίστηκαν κατά τη διάρκεια έρευνας και επιτόπιων

αυτοψιών, στο πλαίσιο καταγραφής των οχυρών της υστεροβυζαντινής περιόδου και παρέμεναν άγνωστες στους παλαιότερους ερευνητές, καθώς καταλάμβαναν κυρίως την κορυφή δύσκολα προσπελάσιμων υψωμάτων, είχαν μη επιμελημένη κατασκευή και επισκιάζονταν από τα σημαντικότερα κάστρα της περιοχής. Τα οχυρά εντοπίζονται πλησίον των σημερινών οικισμών Σοφικού, Αγγελοκάστρου, Αραχναίου, Λιμνών και Αγιονορίου των Περιφερειακών Ενοτήτων Κορινθίας και Αργολίδας.

Με την παρούσα μελέτη συμπληρώνεται το αμυντικό δίκτυο της καστελλανίας Κορίνθου και αναγνωρίζεται η λειτουργία του χώρου σε μία ταραγμένη περίοδο, όπως η υστεροβυζαντινή, με τις συχνές συγκρούσεις Βυζαντινών και σταυροφόρων κατά τη σταδιακή επικράτηση του Δεσποτάτου του Μυστρά εις βάρος του πριγκιπάτου και τις εξωτερικές απειλές, που αντιμετώπισε η περιοχή, από τον 14ο αι. και έπειτα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΗΜΤΣΙΟΣ

Η ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΝΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΜΑΛΙΑΣ ΣΤΟΝ ΑΡΓΟΣΑΡΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΛΑΚΩΝΙΑ (ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1862). ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΜΙΑΣ ΚΡΙΣΙΜΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

Η περιοδεία του Όθωνα και της Αμαλίας, στον Αργοσαρωνικό και στη Λακωνία τον Οκτώβριο του 1862 συνιστά ένα γεγονός ιδιαίτερης πολιτικής και κοινωνικής σημασίας το οποίο εξελίχθηκε λίγες μόλις ημέρες πριν την εκθρόνιση του πρώτου βασιλιά του ελληνικού κράτους. Η ανακοίνωση διερευνά τις πολλαπλές όψεις της περιοδείας και μέσα από την ανάλυση αρχειακών τεκμηρίων, δημοσιευμάτων του Τύπου και απομνημονευμάτων γίνεται προσπάθεια ανάδειξης του τρόπου με τον οποίο η βασιλική περιοδεία λειτούργησε ως μικρογραφία της αμφισβήτησης της οθωνικής παρουσίας. Παράλληλα, με την ανακοίνωση επιχειρείται η αποτύπωση του κοινωνικού και πολιτικού αντικτύπου που προκάλεσε το γεγονός, στο μεταίχμιο ανάμεσα σε έναν φθίνοντα μοναρχικό λόγο και στην ανάδυση νέων, πιο φιλελεύθερων μορφών πολιτικής έκφρασης. Η μελέτη αναδεικνύει έτσι μια κρίσιμη στιγμή του ελληνικού κράτους κατά τον 19ο αιώνα, όπου η βασιλική εξουσία διασταυρώνεται με τη δυναμική της πολιτικής και κοινωνικής μεταβολής.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΔΡΑΣΗ

Η Πελοπόννησος διαχρονικά αποτέλεσε τη γενέτειρα σπουδαίων πολιτικών προσωπικοτήτων, οι οποίες συνετέλεσαν με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο στην

ιστορία της χώρας. Μία από αυτές, ήταν αδιαμφισβήτητα και ο Δημήτριος Στεφανόπουλος. Γεννηθείς στη Πάτρα το 1885, σπούδασε νομική και άσκησε το επάγγελμα του δικηγόρου στη πόλη στην οποία ανατράφηκε. Ωστόσο, η επιθυμία του για την ενασχόληση με τα κοινά, δεν άργησε να κάνει την εμφάνιση της. Έτσι, άρχισε να ασχολείται με την ενεργό πολιτική δράση μετά τη συμμετοχή του στους Βαλκανικούς Πολέμους. Η απήχηση που είχε το πολιτικό του όραμα γίνεται αντιληπτή, εάν λάβουμε υπόψιν μας τις συνεχείς επιτυχίες του στις εκλογές για την ανάδειξη Βουλευτών ήδη από το 1920, έως και το τέλος του μεσοπολέμου, αλλά και σε αυτές του 1946. Η πολιτική του ικανότητα αποτυπώνεται στην ανάληψη Υπουργικών αξιωμάτων τα οποία του ανατέθηκαν κατά τις περιόδους που διετέλεσε ως Βουλευτής, αλλά και στη διαρκή εμπιστοσύνη των ψηφοφόρων της Αχαϊοήλιδος προς το πρόσωπο του.

Στη παρούσα ανακοίνωση, θα αποτυπωθεί η πολιτική πορεία και δράση του Δημητρίου Στεφανόπουλου από τη πρώτη του εκλογική επιτυχία, το 1920, έως και τη τελευταία, στις εκλογές του 1946, μέσα από τα επίσημα δεδομένα της Βουλής των Ελλήνων, των ΦΕΚ, του τοπικού Τύπου της εποχής και άλλων στοιχείων, τα οποία διαμορφώνουν το μωσαϊκό της βουλευτικής διαδρομής του Αχαιού πολιτικού. Για την καλύτερη και πιο ολοκληρωμένη απεικόνιση αυτής, θα γίνει παρουσίαση στατιστικών στοιχείων, πινάκων και αποσπασμάτων εντύπων της εποχής, τα οποία όλα μαζί θα συνθέσουν τη πολιτική προσωπικότητα του Δημητρίου Στεφανόπουλου.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΓΛΥΠΤΙΚΗ ΣΤΗ ΛΑΚΩΝΙΑ: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΠΛΗΝ ΜΑΝΗΣ)

Ἡ βυζαντινὴ γλυπτικὴ στὴ Λακωνία ἐξακολουθεῖ νὰ στερεῖται μιᾶς συνθετικῆς μελέτης. Ἐξαίρεση συνιστᾶ ἡ γεωγραφικὴ ἑνότητα τῆς Μάνης, ποὺ εὐτύχησε νὰ υἱοθετηθεῖ ἀπὸ τὸν Νικόλαο Δρανδάκη, ὁ ὁποῖος τῆς ἀφιέρωσε μία μονογραφία καὶ ἱκανὸ ἀριθμὸ μελετῶν, καθὼς καὶ ἀπὸ νεώτερους ἐρευνητές. Μεῖζον εἶναι τὸ κενὸ γιὰ τὴ Λακεδαιμονία, μὲ τὴ σχετικὴ μαρτυρία νὰ εἶναι περιορισμένη γιὰ τὴν πρωτοβυζαντινὴ περίοδο καὶ ἐξαιρετικὰ ἄνιση τῆς ἀκμῆς τῆς πόλης κατὰ τὴ μεσοβυζαντινὴ ἐποχή. Κατὰ περίπτωση σὲ μελέτες κυρίως γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἐκκλησιῶν τῆς Λακωνίας γίνεται ἀναφορὰ καὶ στὸν γλυπτό τους διάκοσμο, μὲ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ παραπέμψιμα μέχρι καὶ σήμερα τὰ γραπτὰ τοῦ Ἀναστασίου Ὀρλάνδου. Τὰ δὲ spolia, ἐνδομημένα σὲ ἐκκλησιαστικὰ καὶ κοσμικὰ κτίσματα ἢ διάσπαρτα, συνήθως λανθάνουν σὲ μελέτες ἢ λαμβάνουν ἁπλὴ μόνον μνεία, χωρὶς ἄλλες προεκτάσεις. Γιὰ τὴν ὑστεροβυζαντινὴ περίοδο, ἐπίκεντρο εἰδικῶν μελετῶν ἔχουν ἀποτελέσει τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, περισσότερο ὁ Μυστρᾶς καὶ λιγότερο ἡ Μονεμβασία. Ἡ γλυπτικὴ στὸ τρίτο μεγαλύτερο, πλην τῶν δύο προαναφερθέντων, οἰκιστικὸ σύνολο, τὸ Γεράκι, ἔχει σημειακὰ καὶ ἀκροθιγῶς ἀπασχολήσει τὴν ἔρευνα.

Στὴν παροῦσα ἀνακοίνωση πραγματοποιεῖται ἐπισκόπηση τῆς μέχρι σήμερα βιβλιογραφίας, τίθενται τὰ μείζονα desiderata καὶ προοπτικὲς τῆς ἔρευνας, παρουσιάζονται νέα, ἄγνωστα στοιχεῖα καὶ ἐπαναξιολογοῦνται παλαιότερα καὶ ἀκόμη καθορίζεται τὸ πλαίσιο γιὰ τὴν κατάρτιση ἑνὸς corpus τῆς γλυπτικῆς παραγωγῆς στὴν περιοχὴ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ

ΤΟ ΑΡΚΑΔΙΚΟ ΙΔΕΩΔΕΣ ΩΣ ΠΗΓΗ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΖΑΦΕΙΡΑΤΟΥ

ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΓΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ ΣΤΟ ΙΟΝΙΟ ΚΡΑΤΟΣ (1815-1864)

Στην προτεινόμενη ανακοίνωση θα παρουσιαστούν 51 περιπτώσεις ατόμων καταγόμενων από διάφορες περιοχές της Πελοποννήσου, οι οποίοι αιτούνται και λαμβάνουν την ιδιότητα του πολίτη του Ιονίου Κράτους (1815-1864). Οι πολιτογραφήσεις «ξένων υπηκόων» στο Ιόνιο Κράτος (1815-1864) εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο μελέτης του φαινομένου των πληθυσμιακών μετακινήσεων προς τα Ιόνια νησιά από τον 13ο αιώνα έως την Ένωσή τους με το ελληνικό κράτος το 1864. Συγκεκριμένα, το θέμα μελετάται από οικονομική και κοινωνική άποψη αξιοποιώντας αρχειακό υλικό από τα ΓΑΚ Κέρκυρας, Λευκάδας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας και Κυθήρων. Αναδεικνύονται η προέλευση - καταγωγή και η κοινωνική - οικονομική κατάσταση των ανθρώπων αυτών, που επέλεξαν να γίνουν υπήκοοι του Ιόνιου Κράτους και να ενσωματωθούν με τον τρόπο αυτό επίσημα στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή των νησιών, αφού εν πολλοίς ήταν ήδη κοινωνικά ενταγμένοι σε αυτά, και διερευνώνται τα αίτια που τους οδήγησαν σε αυτήν τους την απόφαση.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΗΜΕΛΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΛΑΟΓΡΑΦΩΝ

Αρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΤΟΣ,
ΕΛΕΝΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΣΠΗΛΑΙΟ-ΑΣΚΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ. ΜΙΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΟΥΣ

Η χρονική ύπαρξη σπήλαιο-ασκητηρίων στο χώρο της Πελοποννήσου ξεκινάει από τον 9ο-10ο αιώνα, είναι διαχρονική και φτάνει ως τις μέρες μας. Ο συνολικός τους αριθμός σήμερα παραμένει άγνωστος. Η εργασία αυτή παρουσιάζει μέσω στατιστικών διαγραμμάτων, τον αριθμό των ανευρεθέντων και καταγεγραμμένων σπήλαιο-ασκητηρίων αλλά και τη γεωγραφική κατανομή τους ανά περιοχή, νομό, χωριό, πόλη και τοπική μητρόπολη. Πολλά απ' αυτά είναι ξεχασμένα, εγκαταλειμμένα ή και κατεστραμμένα. Κάποια άλλα συντηρούνται στοιχειωδώς από τους πιστούς των πλησιέστερων χωριών επειδή θεωρούνται από τους κατοίκους τους ως ιεροί χώροι. Τέλος ένας πολύ μικρός αριθμός απ' αυτά συντηρήθηκαν με τον δέοντα τρόπο από την Πολιτεία, επειδή διέθεταν σημαντική θρησκευτική, αρχαιολογική, καλλιτεχνική, και ιστορική σημασία. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι, να παρουσιάσει συγκεντρωτικά αυτούς τους χαμένους θρησκευτικούς και πολιτιστικούς χώρους της Πελοποννήσου στην επιστημονική κοινότητα, στην Δημόσια Διοίκηση και την Εκκλησία για περαιτέρω μελέτη, συντήρηση και ανάδειξη τους ως προσκυνηματικούς τόπους.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ - ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΓΑΡΔΙΚΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΑ ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ: ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ

Κατασκευασμένο μεταξύ των πολυτάραχων ετών 1262-1297 επί της αρκαδικής μεθορίου με τη Μεσσηνία, το δύσβατο κάστρο του Γαρδικίου αποτελεί δυσεύρετο παράδειγμα οχυρού οικισμού της υστεροβυζαντινής περιόδου με σταθερή παρουσία στις ιστορικές πηγές της περιόδου. Η γεωπολιτική του σημασία άλλωστε υπήρξε ιδιαίτερα πολύτιμη για τα βυζαντινά συμφέροντα, καθότι, πιθανότατα από την ίδρυση του, εξελίχτηκε σε ισχυρό προπύργιο του Δεσποτάτου του Μυστρά και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στις συγκρούσεις του τελευταίου με το λατινικό Πριγκιπάτο του Μορέως. Στο πλαίσιο αυτό, αποτέλεσε σταθερό ορμητήριο των βυζαντινών για τις επιδρομές τους στα χωριά του Λάκκου και βασικό σημείο ελέγχου των ορεινών περασμάτων μέσω των οποίων επικοινωνούσε η Μεσσηνία με την Αρκαδία και τη Λακωνία. Αργότερα, με την ολοκλήρωση της βυζαντινής επανάκτησης της Πελοποννήσου το 1417, ο στρατηγικός του ρόλος υποβαθμίστηκε, ενώ η αιματηρή κατάληψη του από τους Οθωμανούς το 1460 το κατέταξε ως ακόμη ένα πολυθρύλητο «κάστρο της Ωριάς». Έκτοτε, τα υλικά κατάλοιπα του οικισμού, των ναών και των οχυρώσεών του αφέθηκαν στη λήθη

και φθορά του χρόνου. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της αρχαιολογικής μελέτης τους, που πρόσφατα αποτέλεσε αντικείμενο διδακτορικής διατριβής, θα παρουσιαστούν περιληπτικά εντός της παρούσας ανακοίνωσης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΣ

ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΨΗΦΙΑΚΟ ΔΙΔΥΜΟ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΙΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΣΤΙΣ ΒΑΣΣΕΣ ΦΙΓΑΛΕΙΑΣ

Ο Ναός του Επικούριου Απόλλωνα στις Βάσσες, Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO στα 1.130 μέτρα υψόμετρο στο ορεινό τοπίο της Δυτικής Ελλάδας, αποτελεί το αντικείμενο μιας πρωτοποριακής πρωτοβουλίας ψηφιακής τεκμηρίωσης στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος Interreg Euro-MED HERIT ADAPT. Εργαζόμενη υπό τους περιορισμούς της μεγάλης προστατευτικής τέντας που προφυλάσσει τον αρχαίο ναό από τις καιρικές επιδράσεις, η διεπιστημονική ομάδα του Ερευνητικού Κέντρου ΑΘΗΝΑ (Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων) ανέπτυξε ένα ολοκληρωμένο σύνολο ψηφιακών μεθοδολογιών: αεροφωτογραμμετρία με drone για την αποτύπωση του μνημείου και φωτογραμμετρία κοντινής λήψης για την τεκμηρίωση αρχιτεκτονικών μελών, τυμπάνων κιόνων, κιονοκράνων, επιστυλίων και αντιγράφων της ζωφόρου, σε υψηλή ανάλυση. Τα δεδομένα τέθηκαν υπό επεξεργασία μέσω αλγορίθμων Structure-from-Motion για την παραγωγή πυκνών νεφών σημείων και πλεγμάτων, οδηγώντας προς τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου ψηφιακού διδύμου του ναού. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η ανάπτυξη πρωτότυπων αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης για την αυτοματοποιημένη αφαίρεση σκαλωσιών και στηριγμάτων από τα τρισδιάστατα μοντέλα, με αποτέλεσμα μια καθαρή αρχιτεκτονική αναπαράσταση του μνημείου. Το «καθαρισμένο» αυτό μοντέλο αποτέλεσε τη βάση για μια εικονική ανακατασκευή του ναού, επιτρέποντας στους ειδικούς πολιτιστικής κληρονομιάς και στο ευρύ κοινό να γνωρίσουν το μνημείο πιο κοντά σε αυτό που υπήρχε κάποτε. Τα αποτελέσματα επικυρώθηκαν σε στενή συνεργασία με την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας. Πέρα από την τεκμηρίωση, η πρωτοβουλία αποσκοπεί ρητά στην ενίσχυση της τουριστικής βιωσιμότητας στην ευρύτερη περιοχή Ανδρίτσαινας-Βασσών: τα τρισδιάστατα μοντέλα μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για εικονικές εμπειρίες πριν την επίσκεψη, εκπαιδευτικό περιεχόμενο και ερμηνευτικά εργαλεία, με σκοπό την επέκταση της πολιτιστικής εμπλοκής πέρα από τα γεωγραφικά όρια του απομακρυσμένου μνημείου, την υποστήριξη της ορολογικής διαχείρισης επισκεπτών και τη συμβολή σε ένα ανθεκτικό και βιώσιμο τουριστικό μοντέλο για ένα από τα πιο εξαιρετικά και ταυτόχρονα δυσπρόσιτα αρχαία μνημεία της Ελλάδας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Α.Ε. ΚΑΛΟΣΠΥΡΟΣ

Η ΧΙΟΜΑΡΑ ΩΣ ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΡΕΤΗΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΥΒΙΟ

Ἡ πριγκήπισσα τῶν Γαλατῶν Χιομάρα (2. αἰ. π.Χ.) μνημονεύεται ἀπὸ τὸν Μεγαλοπολίτη ἱστορικὸ Πολύβιο 21.38.1-7 ὡς πρότυπο γυναικείας ἀρετῆς. Τὸ ἴδιο πρόσωπο ἀναφέρουν εὐφήμως ἐπίσης ὁ Πλούταρχος ἀλλὰ καὶ Ρωμαῖοι ἱστορικοὶ καὶ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, ὅμως ἡ ἐξέταση τοῦ κειμένου τοῦ Πολυβίου μπορεῖ νὰ μᾶς ὁδηγήσει σὲ πιὸ στέρεα συμπεράσματα γιὰ τὴ διάχυση τῆς ἀρετῆς τῆς συζυγικῆς πίστης καὶ γυναικείας αἰδημοσύνης στὸν ἀχαϊκὸ κόσμο τῆς pax Romana. Ἡ παρούσα εἰσήγηση συνεξετάζει καὶ τὸ ζήτημα τῆς συναισθηματικῆς ἱστορικῆς περιγραφῆς στὸν Μεγαλοπολίτη ἱστορικό.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΜΗΛΑΚΗΣ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΑΡΥΤΑΙΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑΣ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ ΚΥΡΙΩΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΜΠΥΛΗ

7 ΜΑΪΟΥ 1833 ΚΑΙ 2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1862: ΟΙ ΔΥΟ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΟΘΩΝΑ ΣΤΟ ΑΣΤΡΟΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ

Οι επισκέψεις του Όθωνα στη Βόρεια Κυνουρία συμπίπτουν με τις πρώτες αλλά και τις τελευταίες ημέρες της βασιλείας του, διαφέρουν χρονικά μεταξύ τους τριάντα χρόνια και πραγματοποιούνται σε περιόδους λαϊκών ταραχών και συνωμοσιών. Ο νεαρός μονάρχης επισκέπτεται το μικρό κάστρο του Παραλίου Άστρους και την περιοχή της Θυρέας λίγο μετά τη θεαματική άφιξη του στο γειτονικό Ναύπλιο. Ο στρατηγός Πάνος Ζαφειρόπουλος τον υποδέχεται θερμά στο κάστρο του που βρίσκεται στην απέναντι πλευρά του Αργολικού κόλπου. Το Άστρος είναι ήδη φημισμένο ως τόπος της Β΄ Εθνοσυνέλευσης και του δημοκρατικού συντάγματος που ψηφίστηκε εκεί. Ο Όθωνας με την περιήγησή του στην περιοχή έχει σκοπό να γνωρίσει ιδίοις όμμασι το νέο του βασίλειο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ο ώριμος Όθωνας επισκέπτεται ξανά το Άστρος, μαζί με τη βασίλισσα Αμαλία αυτή τη φορά, λίγους μήνες μετά την αντιδυναστική Ναυπλιακή Επανάσταση. Η επίσκεψη αυτή λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο της τελευταίας περιοδείας τους στην Πελοπόννησο, η οποία έχει σκοπό να κατευνάσει την έντονη λαϊκή δυσαρέσκεια κατά της μοναρχίας. Η προσπάθεια τους αυτή θα αποβεί ανεπιτυχής και τις αμέσως επόμενες ημέρες θα ξεσπάσει η εξέγερση που θα οδηγήσει στην έξωση του βασιλικού ζεύγους από την Ελλάδα.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Η διοικητική διαίρεση της χώρας μας αρχικά στις 13 Γενικές Γραμματείες των Περιφερειών και στην συνέχεια στις 13 αυτοδιοικητικές Περιφέρειες με τον νόμο 3852/2010 - ΦΕΚ Α 87/07.06.2010, γνωστό ως Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης, επέφερε θετικά και λιγότερο θετικά αποτελέσματα.

Υπήρξαν αυτοδιοικητικές Περιφέρειες, οι οποίες από πλευράς αναπτυξιακών χαρακτηριστικών, ήτοι γεωγραφικών, ιστορικών, πολιτιστικών, αρχαιολογικών και περιβαλλοντικών, ήταν τόσο συγγενείς μεταξύ τους , ώστε η διάσπασή τους αφαίρεσε από την αναπτυξιακή ικανότητα αυτών των Περιφερειών, αλλά και της χώρας μας, συγκριτικά πλεονεκτήματα που θα μπορούσαν, αν ήταν ενιαίες αναπτυξιακές ενότητες, να αποδώσουν πολύ περισσότερες ευκαιρίες κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή της διάσπασης της Πελοποννήσου σε δύο αυτοδιοικητικές Περιφέρειες, της Πελοποννήσου και της Δυτικής Ελλάδος , οι οποίες έχουν την δυνατότητα στα πλαίσια του αναπτυξιακού τους σχεδιασμού να αντιμετωπίσουν τις ευκαιρίες , αλλά και τις απειλές ξεχωριστά, χωρίς την υποχρέωση δημιουργίας ενιαίου αναπτυξιακού μετώπου.

Και φυσικά τα Περιφερειακά προγράμματα δεν έχουν καμία υποχρέωση να προβλέψουν και να σχεδιάσουν τα αναγκαία , κατά την γνώμη μας, διαπεριφερειακά προγράμματα- έργα , τα οποία μπορούν να αναδείξουν τον κοινό χαρακτήρα των ξεχωριστών αυτοδιοικητικών Περιφερειών, αξιοποιώντας τα κοινά χαρακτηριστικά προκειμένου να πολλαπλασιάσουν τις κοινές ευκαιρίες και να αντιμετωπίσουν τα κοινά προβλήματα .

Η Πελοπόννησος αποτελεί πραγματικά μελέτη περίπτωσης ιδιαίτερα αν επιθυμούμε να εξετάσουμε τις δυνατότητες της περιοχής ως ενιαίου Ιστορικού και Αρχαιολογικού αναπτυξιακού χώρου. Η κοινή διαχρονική ιστορία που οφείλεται στο γεωγραφικό ανάγλυφο της Πελοποννήσου , αλλά και στην γεωγραφική της θέση, επέτρεψε σε όλες τις ιστορικές περιόδους να διαφανεί η ενιαία οντότητα.

Επίσης το κλίμα και το εύφορο έδαφος επέτρεψε διαχρονικά ρυθμούς ανάπτυξης του οικονομικού και αναπτυξιακού μοντέλου πιο γρήγορους από άλλες περιοχές της Ελλάδος , με αποτέλεσμα η Πελοπόννησος να παίξει για πολλά χρόνια κυρίαρχο πολιτικό ρόλο στην απελευθερωθείσα Ελλάδα, αλλά και σε προηγούμενες εποχές τόσο της προϊστορικής και κλασικής αρχαιότητας, όσο και του Βυζαντίου.

ΣΟΦΙΑ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗ

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΒΟΥΛΚΑΝΟΥ ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Εκτός από τα μετόχια στη Θουρία, το Γαρδίκι και τη Χρυσοκελλαριά Κορώνης η Μονή Βουλκάνου διέθετε μετόχι και στη Σμύρνη, το οποίο είχε ιδρυθεί στα τέλη του 18ου αιώνα από Βουλκανιώτες μοναχούς, που είχαν καταφύγει εκεί λόγω των Ορλωφικών, και διατηρήθηκε μέχρι το 1892. Ο αείμνηστος Δικαίος Βαγιακάκος το 1955 σε άρθρο του στο περιοδικό *Θεολογία* αναφέρεται εκτενώς στο εν λόγω μετόχι, μέσα από ανέκδοτο υλικό κυρίως από τα Γ.Α.Κ. Στην παρούσα ανακοίνωση, ακολουθώντας την προτροπή του στο τέλος του άρθρου του, θα παρακολουθήσουμε την ιστορία του μετοχίου μέσα από ανέκδοτα έγγραφα που φυλάσσονται στο Μητροπολιτικό Μέγαρο Μεσσηνίας στην Καλαμάτα και στα Γ.Α.Κ.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΠΠΑΣ

ΠΑΝΑΓΙΤΣΑ ΚΑΙ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΑ ΜΠΙΛΙΟΒΑ ΓΑΪΤΣΩΝ ΜΑΝΗΣ: ΔΥΟ ΑΓΝΩΣΤΑ ΠΡΩΙΜΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΜΟΣΧΩΝ

Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν οι αδημοσίευτες τοιχογραφίες δύο πλησιόχωρων ναών στον μικροσκοπικό συνοικισμό Μπίλιοβα (Κέντρο) Γαϊτσών (Κέντρο Αβίας), Μεσσηνιακής Μάνης, της Παναγίτσας (Γενέσιο της Θεοτόκου) και του Αγίου Νικολάου. Πρόκειται για δύο μονόχωρα ξυλόστεγα ναΰδρια μικρών διαστάσεων, σε απόσταση μερικών δεκάδων μέτρων μεταξύ τους, στις βορειοανατολικές παρυφές του συνοικισμού. Αμφότερα χρονολογούνται στην ύστερη βυζαντινή περίοδο, όπως μαρτυρούν, η τοιχοποιία τους και τα δύο στρώματα τοιχογραφιών τους. Στα μεταβυζαντινά χρόνια διακοσμήθηκαν εκ νέου με τοιχογραφίες, αποσπασματικά διατηρημένες. Το εικονογραφικό τους πρόγραμμα ακολουθεί τα καθιερωμένα πρότυπα στη εκκλησιαστική μνημειακή ζωγραφική των χρόνων μετά την Άλωση, ενώ αρκετές από τις παραστάσεις αποδίδονται σε μικρογραφική κλίμακα, λόγω των μικρών διαστάσεων των μνημείων. Βάσει εικονογραφικών, τεχνοτροπικών και επιγραφικών στοιχείων θα υποστηριχθεί η απόδοσή τους στο φημισμένο εργαστήριο των Μόσχων από την πόλη του Ναυπλίου. Ορισμένες, μάλιστα, σπάνιες εικονογραφικές λεπτομέρειες, όπως η προσωποποίηση των πηγών του Ιορδάνη με τη μορφή σχηματοποιημένης μάσκας στη σκηνή της Βάπτισης (Παναγίτσα), οι περίτεχνα φωτοσκιασμένοι ένσταυροι φωτοστέφανοι του Χριστού (Παναγίτσα), αλλά κυρίως μια σπάνια βουλγαρική επιγραφή (γραμμένη με ελληνικούς χαρακτήρες) που ψελλίζει ο βασιλιάς των Βουλγάρων Ιωαννίτζης ξεψυχώντας τραυματισμένος από το δόρυ του έφιππου αγίου Δημητρίου (ναός Αγίου Νικολάου), ενισχύουν το ενδεχόμενο να

πρόκειται για πρώιμα έργα του εργαστηρίου, στη φάση που ο Δημήτριος Μόσχος είχε τον πρωταγωνιστικό ρόλο στο σχεδιασμό και την εκτέλεση των παραστάσεων. Προτείνεται, ως εκ τούτου, η χρονολόγηση των εξεταζόμενων τοιχογραφιών στα τέλη του 16ου αιώνα, πολύ κοντά στην εποχή που φιλοτεχνήθηκαν οι τοιχογραφίες του καθολικού της μονής Γριβιτσιανής στο Χωματερό Μεσσηνίας.

ΓΩΓΩ ΚΑΡΑΛΗ

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΑΛΑΜΟΓΔΑΡΤΗ ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ: Η ΠΑΤΡΙΝΟΠΟΥΛΑ ΠΟΥ ΣΥΝΤΑΡΑΞΕ ΤΗΝ ΟΘΩΝΙΚΗ ΜΟΝΑΡΧΙΑ

ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ ΚΑΤΣΟΥΓΚΡΑΚΗ

Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΛΑΤΖΑ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (19ος – 20ος αι.). ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Οι ελληνικές τοπικές ενδυμασίες προκάλεσαν και συνεχίζουν να προκαλούν το ερευνητικό ενδιαφέρον, για την τεχνογνωσία και τις τεχνικές πρακτικές που εφαρμόστηκαν στην κατασκευή τους από τους παραγωγούς τους. Η παραγωγή τους, από την επεξεργασία της πρώτης ύλης μέχρι και τη μεταποίησή της σε νήμα και ύφασμα, αντανακλά την πρακτική των μελών μιας κοινότητας για την αντιμετώπιση των βασικών αναγκών ένδυσης και αναδεικνύει το πολιτισμικό πλαίσιο της παραγωγής τους (Μαχά, 2014, 2018). Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωριστή θέση κατέχει ο αλατζάς, ύφασμα από βαμβάκι, κάποτε με την προσθήκη μαλλιού ή μεταξιού, ο οποίος απαντάται σε όλα τα Βαλκάνια, στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Στην Πελοπόννησο, απαντάται σχεδόν σε όλη την επικράτεια, ως κυρίαρχο υλικό κατασκευής των καθημερινών αλλά και επίσημων φορεσιών των αγροτικών πληθυσμών. Η ποικιλία σχεδίων και χρωμάτων, η διαδεδομένη ύφανσή του και η ευρεία χρήση του αναδεικνύουν το ταπεινό βαμβακερό ύφασμα σε ένα στιβαρό ενδυματολογικό όχημα, που διευκολύνει τη μετάβαση από την χωρική έκφραση της δυτικότροπης μόδας στην απόλυτη αποδοχή της δυτικής.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΑΤΩΠΟΔΗ

ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΗΤΡΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ (1775-1858)

Ο Μήτρος Αναστασόπουλος υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους αγωνιστές της Μεσσηνίας (Αρκαδιάς) στον εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα του '21.

Διακρίθηκε στην μάχη και τιμήθηκε με τους βαθμούς του στρατηγού, του χιλίαρχου, αλλά και εξελέγη βουλευτής της οθωνικής περιόδου.

Ο σημαίνοντας ρόλος του στην ελληνική επανάσταση αποτυπώνεται από τους Ιστορικούς της εποχής- *Απομνημονεύματα* αγωνιστών, τα *Αρχεία της Παλιγγενεσίας*, αλλά και τις Συλλογές των Γενικών Αρχείων του Κράτους (ΓΑΚ). Στο προσωπικό του Αρχείο, το οποίο διασώθηκε και περιήλθε στην κατοχή ιδιώτη, εξυφαίνονται οι προσωπικές του συναλλαγές, όπως Συμβόλαια Αγοραπωλησίας γης, και κυρίως η Διαθήκη του, όπου περιγράφονται τα περιουσιακά του στοιχεία γη, καταστήματα, προικοκτησία, τα προσωπικά του αντικείμενα-κειμήλια ανδρείας. Το Αρχείο επίσης περιλαμβάνει την αλληλογραφία του με το Υπουργείο Πολέμου (Εκτελεστικό Σώμα της Προσωρινής Διοίκησης της Ελλάδος), Επιτροπή των Προσόδων της Επαρχίας Αρκαδιάς, την Πελοποννησιακή Γερουσία, το Μινιστέριον των Οικονομικών, όπου θησαυρίζονται οι λογαριασμοί με τα έξοδα που αφορούν την στρατιωτική του ομάδα, τα έγγραφα απονομής των τίτλων και του Μεταλλίου του από την Κυβέρνηση. Τέλος το Αρχείο ολοκληρώνουν οι επικήδειοι λόγοι που εκφωνήθηκαν στην εκδημία του οπλαρχηγού από τον τότε μητροπολίτη και τον δήμαρχο της Κυπαρισσίας, στα οποία εξυμνείται η προσωπικότητα και ο ηρωισμός του Μήτρου Αναστασόπουλου.

Η ανακοίνωση έχει σκοπό την ανάδειξη του Αρχείου, το οποίο μέχρι στιγμής έχει δημοσιευτεί εν μέρει στα φύλλα τοπικού Τύπου, αλλά και να υπενθυμίσει την ιστορική προσωπικότητα του Αναστασόπουλου, του οποίου η ερειπωμένη οικία διασώζεται σήμερα ξεχασμένο απομεινάρι στην άκρη της Άνω πόλης της Κυπαρισσίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΛΙΑΒΑΣ

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΑΛΩΝΩΝ ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΒΟΣΤΙΤΣΑ (ΑΙΓΙΟ) - ΣΤ΄ ΕΝΕΤΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Εμβληματική μορφή των τελευταίων Ενετοτουρκικών πολέμων ο εθνομάρτυρας Επίσκοπος Σαλώνων Φιλόθεος επαναστάτησε κατά των Τούρκων, αγωνίστηκε για την απελευθέρωση της περιφέρειάς του και της Ρούμελης συνεργαζόμενος με τους Βενετούς που κατείχαν την Πελοπόννησο και αξιοποιώντας την πολιτική εποικισμού στις βόρειες επαρχίες του Μοριά, αντάλλασσε επιστολές με τον provveditore (προβλεπτή), οργάνωνε και βοηθούσε την μετακίνηση ρουμελιώτικων πληθυσμών κυρίως σε Βοστίτσα και Πάτρα κυρίως μέσω των Τριζονιών, βρέθηκε κατ' επανάληψη και ο ίδιος στην ιστορική αυτή πόλη της Αχαΐας. ΟΙ Βενετοί του χορήγησαν μάλιστα αξιόλογα περιουσιακά στοιχεία. Τις εκεί δραστηριότητές του που έφτασε να του στοιχίσουν και έκπτωση από το θρόνο του από το Μητροπολίτη Αθηνών, αναδεικνύει η ανακοίνωση με παρουσίαση και μεταφρασμένων από τα ιταλικά για πρώτη φορά επιστολών του. Ο Φιλόθεος τραυματίστηκε πολεμώντας τους Τούρκους, δεν επιβίωσε των

τραυμάτων και ζήτησε να ταφεί στη Ζάκυνθο μέχρι την απελευθέρωση της πατρίδας του από τους Τούρκους.

ΠΑΝ. ΚΟΛΙΑΤΣΗ, ΒΑΣ. ΤΑΣΙΝΟΣ

ΑΝΑΣΥΝΘΕΤΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ: ΝΕΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Η κατασκευή νέου αιολικού πάρκου στις κορυφές των ορέων «Πολίτης», «Μεγαλοκορφή» και «Προφήτης Ηλίας» του τέως Δ. Σολυγείας και η διασύνδεση των καλωδίων του με τον υποσταθμό ηλεκτρικής ενέργειας στο Αγιονόρι, στάθηκε η αφορμή για τον εντοπισμό και εν μέρει την έρευνα νέων αρχαιολογικών θέσεων στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Κορινθίας. Τα νέα δεδομένα συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανασύνθεση της τοπογραφίας της περιοχής, επιτρέποντας την καλύτερη κατανόηση της οικιστικής οργάνωσης, της εκμετάλλευσης του φυσικού τοπίου και των δικτύων επικοινωνίας σε διάφορες χρονολογικές περιόδους. Μια πρώτη παρουσίαση των θέσεων σε συνδυασμό με τα ήδη γνωστά αρχαιολογικά και ιστορικά δεδομένα μπορεί να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της ανθρώπινης παρουσίας και δραστηριότητας στη νοτιοανατολική Κορινθία.

ΘΕΩΝΗ ΚΟΛΛΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΕΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (9ος-10ος αι.): Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Η περίοδος από το 843 (: τέλος της εικονομαχίας) μέχρι το τέλος του 10ου αι. είναι περίοδος ακμής της βυζαντινής αγιολογικής παραγωγής. Αυτό αντανακλάται και στην Πελοπόννησο, τόσο ως προς τους αγίους που έδρασαν στην περιοχή (όπου από τον 9ο αι. παρατηρήθηκε έντονη άνθηση του μοναχικού/ασκητικού ιδεώδους), όσο και ως προς τη συγγραφή αγιολογικών κειμένων. Στην ανακοίνωσή αυτή εξετάζονται οι ακολουθίες των συγκεκριμένων αγίων και εντοπίζονται στοιχεία που συνδέονται με τις μαρτυρίες των Βίων τους (ιστορικά στοιχεία, θαύματα κ.λπ.), στοιχεία που αφορούν στην καθιέρωση της λατρείας τους (ναοί, μονές, τιμή λειψάνων κ.λπ.), σε μία διεπιστημονική σύνδεση αγιολογικών και υμνογραφικών κειμένων, τυπικών και ιστορικών μαρτυριών.

ΗΛΙΑΣ ΚΟΛΟΒΟΣ

Ο ΜΥΣΤΡΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΙΧΑ ΤΟΥ 16ου ΑΙΩΝΑ

Στην ανακοίνωση θα επιχειρήσουμε μια πρώτη αξιολόγηση του οθωμανικού τεκμηριωτικού υλικού και ειδικότερα των οθωμανικών φορολογικών καταστίχων για την πόλη του Μυστρά (Mizistre) και την επαρχία του, εστιάζοντας στις μεγάλες απογραφές στη διάρκεια του 16ου αιώνα, εποχής ιδιαίτερης δημογραφικής ανάπτυξης και επέκτασης και των πόλεων και των χωριών και των αγροτικών οικισμών. Ειδικότερα θα μελετηθούν τα κατάστιχα που απόκεινται στο Οθωμανικό Αρχείο στην Κωνσταντινούπολη στη σειρά Tapu Tahrir Defterleri με αρ. 80 και 114 (έτους 920 Εγίρας: 1514/15), 367 (των πρώτων χρόνων της βασιλείας του Σουλεϊμάν του Μεγαλοπρεπή), 560 και 565 (της βασιλείας του Σελίμ Β΄), 603 και 677 (έτους 991 Εγίρας: 1583/84).

ΑΘΗΝΑ ΚΟΝΤΑΛΗ

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΣΑΜΑΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΔΡΑΒΙΔΑ ΗΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ (1920-1923)

Ο Νικόλαος Τσαμαδός γεννήθηκε το 1899 στην Ανδραβίδα Ηλείας όπου και πέθανε στα 1987. Ήταν απόφοιτος του Γυμνασίου Πατρών. Στο ανέκδοτο χειρόγραφο ημερολόγιο του ο Τσαμαδός καταγράφει με κάθε λεπτομέρεια και ακρίβεια τα γεγονότα που υπέπεσαν στην αντίληψη του κατά τη διάρκεια της τετράχρονης στρατιωτικής θητείας του στη Μικρασιατική Εκστρατεία (1920-1923) ως έφεδρος λοχίας του Ελληνικού Στρατού στη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Μικρά Ασία. Ο Τσαμαδός υπήρξε θιασώτης της Μεγάλης Ιδέας του Ελληνισμού και εκφράζει με παρρησία τις απόψεις του για πρόσωπα και γεγονότα, είτε αυτά είναι πολιτικά, είτε στρατιωτικά, είτε έχουν άμεση σχέση με την καθημερινή ζωή των στρατιωτών και των κατοίκων των περιοχών αυτών. Επίσης στο ανέκδοτο ημερολόγιο του περιλαμβάνονται σημειώσεις και προσωπικές μαρτυρίες από τη δράση του σε Πάτρα και Ανδραβίδα παρουσιάζοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον και συμβολή στην τοπική ιστορία.

**ΕΛ. ΚΟΡΚΑ, ΠΑΡ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΓΛΟΥ, ΜΙΧ. ΙΩΑΝΝΟΥ,
Π. ΠΑΝΑΪΛΙΔΗΣ, ΠΗΝ. ΒΛΑΧΟΥ, ΕΥΣΤ. ΑΥΓΕΡΟΥ**

ΑΡΧΑΙΑ ΤΕΝΕΑ. Η ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΚΑΠΑΝΗΣ

Η Τενέα υπήρξε μια από τις σημαντικότερες πόλεις στην ανατολική περιφέρεια της Κορίνθου, καταγεγραμμένη μόνον από ελάχιστους αρχαίους συγγραφείς και μεμονωμένους σύγχρονους ερευνητές. Ενδείξεις από σωστικές ανασκαφές περιορισμένου χαρακτήρα έδιναν το στίγμα μιας ακμάζουσας πόλης, δίχως ωστόσο να έχει εντοπιστεί η θέση της. Η συστηματική αρχαιολογική έρευνα της αρχαίας Τενέας, που διεξάγεται από το 2013 έως και σήμερα και περιλαμβάνει συντεταγμένη επιφανειακή και ανασκαφική διερεύνηση, αποκάλυψε τη θέση της αρχαίας πόλης, μνημεία και δομές της με χρονολογικό εύρος από τους προϊστορικούς έως τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους. Τα νέα ανασκαφικά δεδομένα καταδεικνύουν το μέγεθος και τη δυναμική της Τενέας αλλά και της περιφέρειάς της, γνωστής ως Τενεάτιδα, με ρυθμιστικό ρόλο σε γεγονότα που καθόρισαν το ιστορικό γίγνεσθαι και την εξέλιξη της ανατολικής Κορινθίας. Στην επικείμενη εισήγηση θα παρουσιαστεί η χαρτογράφηση και η οργάνωση της αρχαίας πόλης μέσω των αρχαιολογικών της πλέον τεκμηρίων – μνημείων δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα – και σημεία ιστορικού ενδιαφέροντος που συνδέονται άμεσα με αυτήν.

**ΦΩΚΙΩΝ ΚΟΤΖΑΓΕΩΡΓΗΣ, ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ,
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΘΑΝΑΗΛ, ΜΠΛΕΟΝΑ ΧΟΤΖΑ**

ΤΟ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ Ι. Μ. ΧΡΥΣΟΠΟΔΑΡΙΤΙΣΣΑΣ (ΝΕΖΕΡΩΝ)

Η ανακοίνωση έχει σκοπό να παρουσιάσει το οθωμανικό αρχείο της Ι. Μ. Χρυσοποδαρίτισσας (Νεζερών). Πρόκειται για ένα μικρό αρχείο, που περιέχει κυρίως έγγραφες αποδείξεις πληρωμής φορολογίας από το τέλος του 18^{ου} και την αρχή του 19^{ου} αι. Μέσα από το υλικό θα σχολιαστεί η παρουσία της μονής εκείνη την περίοδο, η κτηματική και φορολογική κατάστασή της και οι σχέσεις της με την τοπική χριστιανική κοινωνία, αλλά και τους τοπικούς οθωμανούς αξιωματούχους.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΟΥΜΟΥΣΗ

ΝΑΟΙ ΜΕΣΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΑΧΑΪΑ

Η μεσοβυζαντινή αρχιτεκτονική στην Αχαΐα εκπροσωπείται από τρεις ναούς, οι οποίοι στερεώθηκαν και αποκαταστάθηκαν την τελευταία δεκαετία από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αχαΐας. Πρόκειται για το Γενέσιο Θεοτόκου στον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Τριταίας, την Κοίμηση Θεοτόκου στην Μέντζαινα (Πλατανόβρυση) και τον Άγιο Νικόλαο Αιγιάλειας. Και οι τρεις ναοί βρίσκονται στην ύπαιθρο χώρα, σε αλώβητο φυσικό περιβάλλον.

Οι εργασίες έφεραν στο φως άγνωστα στοιχεία, τα οποία επέτρεψαν την διάκριση των κατασκευαστικών φάσεων των ναών και την χρονολόγησή τους. Η εποχή, κατά την οποία ανεγέρθηκαν, χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια της κεντρικής εξουσίας για αναδιοργάνωση του ελλαδικού χώρου μετά την υποταγή των αβαροσλαβικών φύλων και την ήττα των Αράβων της Κρήτης.

Α. ΚΟΥΜΟΥΣΗ, Γ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ,
Σ. ΚΑΣΚΑΝΤΙΡΗ, Ι. ΜΟΣΧΟΣ

ΣΤΗ «ΓΕΙΤΟΝΙΑ» ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΩΔΕΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ: Ο ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ

Η ανασκαφική έρευνα που διενεργήθηκε στην οδό Σωτηριάδου από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αχαΐας, στο πλαίσιο του έργου «*Ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη ιστορικού κέντρου Πάτρας*», έφερε στο φως αρχαιότητες, οι οποίες χρονολογούνται από την ύστερη ελληνιστική και έως την οθωμανική περίοδο, με σημαντικότερες αυτές των ρωμαϊκών χρόνων. Οι τελευταίες συνδέονται οργανικά με τα κτηριακά κατάλοιπα που ήταν ανέκαθεν ορατά στον ανατολικό περιβάλλοντα χώρο του Ωδείου Πατρών, η χρήση δε και η χρονολόγηση της κύριας και πλέον εκτεταμένης ρωμαϊκής φάσης (β΄ μισό 2ου αι. - αρχές 3ου αι. μ.Χ.) σχετίζεται με το όμορο Ωδείο. Πρόκειται για χώρους πολυτελούς δημόσιου κτηρίου της Αγοράς, διακοσμημένου με πολύχρωμα ψηφιδωτά δάπεδα και μαρμάρινη διακοσμητική δεξαμενή.

Στη βορειότερη περιοχή της ανασκαφής αποκαλύφθηκε τμήμα του Μπολσοκάκ, του κύριου λιθόστρωτου δρόμου της οθωμανικής Πάτρας, με τα σπίτια των επιφανών Οθωμανών, που διερχόταν μπροστά από τον ναό του Παντοκράτορα.

Ο νέος αρχαιολογικός χώρος συνενώθηκε λειτουργικά με τον πρόσφατα αναδεδειγμένο αρχαιολογικό χώρο του ρωμαϊκού Ωδείου, ως φυσική συνέχειά του. Συμπληρώνει τις γνώσεις μας για την Πάτρα των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων και επιτρέπει την ανασύνθεση της ρωμαϊκής Αγοράς στην περιοχή γύρω από το Ωδείο.

Α. ΚΟΥΜΟΥΣΗ, Β. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΓΝΩΣΤΟ ΦΡΑΓΚΙΚΟ ΚΑΣΤΡΟ ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΑΧΑΪΑΣ: ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο Βασιλικό Αχαΐας, στη θέση *Κάστρο,* εντοπίστηκε το 2020 μικρό οχυρωματικό έργο τετράπλευρης κάτοψης που ανήκε στο αμυντικό δίκτυο των Φράγκων του Πριγκιπάτου της Αχαΐας και πιθανότατα στη βαρωνεία της Χαλανδρίτσας. Διέθετε ευρύ οπτικό πεδίο και έλεγχε την πεδιάδα των Φαρρών. Όπως προκύπτει από τα ευρήματα (κεραμική, νομίσματα), το κάστρο ιδρύθηκε τον 13ο αιώνα και ήταν σε χρήση και κατά τον 14ο. Οικιστικά κατάλοιπα εντοπίστηκαν και ανασκάφηκαν σε μικρή απόσταση δυτικά του περιβόλου. Προφανώς οι κάτοικοι της περιοχής είχαν καταφύγει εκεί για να προστατευθούν από τις συνεχείς πολεμικές συγκρούσεις την περίοδο της μεγάλης πολιτικής αστάθειας που γνώρισε το Πριγκιπάτο κατά στο β΄ μισό του 14ου αιώνα. Η εύρεση ενός θησαυρού torneselli per Levante μαρτυρά την ανασφάλεια και τον φόβο μπροστά στον επερχόμενο κίνδυνο.

Α. ΚΟΥΜΟΥΣΗ, Ε. ΜΑΓΚΑΝΙΩΤΗ, Ν. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ

ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΠΑΤΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΥΣΤΕΡΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Την περίοδο 2011–2013 πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη ανασκαφική έρευνα κατά μήκος της εσωτερικής πλευράς των Βορείων Τειχών του Κάστρου Πάτρας, της αρχαιότερης κατασκευαστικής φάσης του μνημείου (β΄ μισό 6ου αιώνα μ.Χ.), κατά την οποία αποκαλύφθηκαν οικιστικά κατάλοιπα που χρονολογούνται από τη μέση βυζαντινή έως και την οθωμανική περίοδο και επιβεβαιώνουν τις μαρτυρίες των γραπτών πηγών (Γεώργιος Σφραντζής, Evliya Çelebi) για την ύπαρξη κατοικιών εντός του οχυρωματικού περιβόλου. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα στοιχεία που αφορούν στους μέσους και ύστερους βυζαντινούς χρόνους. Τα ποικίλα ευρήματα της ανασκαφής μαρτυρούν τη σύνθεση του πληθυσμού, τις εμπορικές επαφές και πολιτιστικές αλληλεπιδράσεις που γνωρίζει διαχρονικά η Πάτρα, στο σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης.

ΝΙΚΟΛΙΤΣΑ ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΕΛΙΤΗ

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ COVID-19 ΣΤΟΝ ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΡΙΝ, ΕΝ ΜΕΣΩ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Η παρούσα ανακοίνωση διερευνά τις σύνθετες επιπτώσεις της πανδημίας στον εισερχόμενο τουρισμό και την επισκεψιμότητα των Αρχαιολογικών Μουσείων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, μιας περιοχής με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και αρχαιολογικά μουσεία, που αποτελούν πόλο έλξης για τους επισκέπτες.

Αρχικά, αναλύονται ποσοτικά μεγέθη όπως αφίξεις και εισπράξεις, με παράλληλη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων. Έπειτα, εξετάζεται η οικονομική βιωσιμότητα των αρχαιολογικών μουσείων της περιοχής, εστιάζοντας στην επισκεψιμότητα και τα έσοδα από τα εισιτήρια. Πιο συγκεκριμένα, θα αναδειχθούν οι άμεσες και έμμεσες οικονομικές απώλειες την περίοδο της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης, καθώς και οι προσαρμοστικές στρατηγικές που υιοθετήθηκαν από τα μουσεία (π.χ. ψηφιοποίηση, νέα πρωτόκολλα λειτουργίας κ.ά.).

Η ανάλυση δομείται σε τρεις διακριτές χρονικές περιόδους. Αρχικά αναλύεται η κατάσταση του εισερχόμενου τουρισμού και της επισκεψιμότητας των μουσείων πριν την εμφάνιση της κρίσης (2019), παρουσιάζοντας μια εικόνα σταθερής ανάπτυξης. Στη συνέχεια εξετάζεται η περίοδος εν μέσω της κρίσης (2020-2021) όπου οι περιορισμοί στις μετακινήσεις και η ανησυχία για την υγεία οδήγησαν σε κατακόρυφη πτώση των αφίξεων στην Πελοπόννησο και της επισκεψιμότητας των μουσείων της. Αναδεικνύονται οι προκλήσεις που αντιμετώπισαν τα μουσεία, όπως η αναστολή λειτουργίας, η μείωση των εσόδων και η ανάγκη προσαρμογής σε νέα υγειονομικά πρωτόκολλα. Τέλος, η ανακοίνωση διερευνά την κατάσταση μετά την κρίση (2022-2024), αξιολογώντας τις προσπάθειες ανάκαμψης και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην τουριστική συμπεριφορά και τις πολιτικές διαχείρισης των μουσείων.

Στα συμπεράσματα θα διατυπωθούν πρακτικές προτάσεις για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας και βιωσιμότητας των αρχαιολογικών μουσείων, καθώς και για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην περιοχή, λαμβάνοντας υπόψη τα διδάγματα από αυτή την πρωτοφανή κρίση.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΥΤΕΑΣ

ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Β΄ ΕΜΦΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ (1824-1825)

Η απόκρουση της εκστρατείας των Τούρκων του 1824 εντός του ρουμελιώτικου χώρου, στις μάχες της Άμπλιανης, της Πανάσσαρης του Ομέρ Εφέντη και του Μακρυκαμπίου, οδήγησε στην οργάνωση στρατοπέδου στην Άμπλιανη, όπου τοποθετήθηκαν τα σουλιώτικα στρατεύματα και αυτά της Ανατολικής Στερεάς.

Υπό την επιτροπεία του Γεωργίου Αινιάν και την κυβερνητική χρηματοδότηση από τα πρώτα χρήματα του δανείου, έγιναν προσπάθειες να οργανωθεί συστηματικά το στρατόπεδο αυτό και να οργανωθούν εκστρατείες απελευθέρωσης επιπλέον επαρχιών της Ρούμελης και της Θεσσαλίας. Το ίδιο δε διάστημα υπήρξαν έντονες ζυμώσεις και διεργασίες σχετικές με την απομόνωση ή την ενσωμάτωση στο στρατόπεδο αυτό των Γεωργίου Καραϊσκάκη και Οδυσσέα Ανδρούτσου.

…τελικά αντί της εκστρατείας προς τα Άγραφα και την Θεσσαλία τα ρουμελιώτικα στρατεύματα κλήθηκαν τον Δεκέμβριο του 1824 και πέρασαν στον Μοριά εναντίον της μιας πλευράς του Β΄ Εμφυλίου και των Πελοποννήσιων προκρίτων.

Η συμβολή των Ρουμελιωτών αρχηγών στην επικράτηση της κυβέρνησης του Κουντουργιώτη ήταν καθοριστική· τεράστιες ωστόσο ήταν οι συνέπειες για την Επανάσταση από την απουσία των σωμάτων στην Στερεά, όπως και από τις αρπαγές των Ρουμελιωτών άτακτων στις επαρχίες της Πελοποννήσου…

ΧΑΡΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΖΑΡΡΑΣ

ΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟΜΟΝΑΣΤΗΡΟ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΒΡΟΝΤΑΜΑ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Οι βυζαντινές τοιχογραφίες του Παλιομονάστηρου στον Βρονταμά αποτελούν ένα από τα πιο ενδιαφέροντα σύνολα της εντοίχιας ζωγραφικής στη Λακωνία, λόγω των σύνθετων ζητημάτων που αναδύονται τόσο σε επίπεδο σπάνιων εικονογραφικών περιπτώσεων όσο και των επάλληλων στρωμάτων ζωγραφικής στο εντυπωσιακό σπηλαιώδες εσωτερικό του. Τη σπουδαιότητα του μνημείου για τη βυζαντινή εντοίχια ζωγραφική εντόπισε πρώτος ο αείμνηστος Νικόλαος Δρανδάκης. Προς τούτοις εξέδωσε το 1958 ειδική μονογραφία με τον τίτλο «Η ιστορική Μονή Κλεισούρας παρά τον Βρονταμάν Λακεδαίμονος» και το 1988 επανήλθε με μία εκτενέστερη επί πλέον μελέτη στο Αρχαιολογικό Δελτίο με τίτλο «Το Παλιομονάστηρο του Βρονταμά». Ο ναός τιμάται κατά παράδοση στο όνομα της Ζωοδόχου Πηγής, ενώ σύμφωνα με σωζόμενες επιγραφές οικοδομήθηκε και ανιστορήθηκε από τον μοναχό Γερμανό, που τον αφιέρωσε στη Θεοτόκο και στον μεγαλομάρτυρα άγιο Νικήτα.

Στις κατάγραφες επιφάνειες έχουν εντοπισθεί αρκετά στρώματα τοιχογραφιών της βυζαντινής και της μεταβυζαντινής εποχής. Η παλαιότερη ιστόρηση μπορεί να χρονολογηθεί κατά τη δυναστεία των Κομνηνών, ενώ η επόμενη σύμφωνα με επιγραφή το έτος 1201. Κατά τη δυναστεία των Παλαιολόγων ακολούθησε επιμελής τοιχογράφηση. Επί πλέον από επιγραφή του έτους 1566 και ενθύμηση με χρονολογία 1663 είναι γνωστοί οι κτήτορες των μεταβυζαντινών τοιχογραφιών. Στην ανακοίνωση πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιασθούν ζητήματα, όπως η οργάνωση του εικονογραφικού προγράμματος κατά τις διάφορες εποχές στις οποίες αυτό καταρτίστηκε, η ερμηνεία παραστάσεων σε σχέση με το ιστορικό

περιβάλλον της περιοχής, καθώς και η προέλευση λατρευτικών παραδόσεων από την Κωνσταντινούπολη. Επίσης, σταθερή αναζήτηση παραμένει η σύνδεση της ιστόρησης των τοιχογραφιών με συγκεκριμένους χορηγούς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΓΟΣ

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΛΟΥΤΡΩΝ ΗΡΑΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Η Ελλάδα, ως τόπος προορισμού ιαματικού τουρισμού, διαθέτει αξιόλογους πόρους ήπιο κλίμα, ελκυστικό φυσικό περιβάλλον, πλούσια πολιτισμική και ιστορική παράδοση. Τα στοιχεία αυτά μπορούν να στηρίξουν τις αισιόδοξες προβλέψεις για περαιτέρω ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού σε τοπικό επίπεδο, εφόσον στηριχθούν από παράλληλο *πλέγμα υποστηρικτικών ενεργειών* που αφορούν την επιστημονική πιστοποίηση της αξιοπιστίας των θεραπευτικών μεθόδων, την προώθηση και την συστηματικοποίηση της έρευνας σχετικά με τα χαρακτηριστικά της ζήτησης και της προσφοράς, τον εκσυγχρονισμό των οργανωτικών δομών και τη δημιουργία κατάλληλων στελεχών, μέσω της αναβάθμισης και της εξειδίκευσης των ιατρικών και παραϊατρικών σπουδών στον τομέα της υδροθεραπείας.

Οι προϋποθέσεις αυτές είναι απαραίτητες για την διαφοροποίηση της προσφοράς, ενώ θα πρέπει να συνδυαστούν με την σταδιακή διαμόρφωση μιας νέας εικόνας για τον ιαματικό τουρισμό στην χώρα μας, μέσω συντονισμένης προβολής και προώθησης, προκειμένου αυτή να διεκδικήσει με αξιώσεις τμήμα της απαιτητικής Ευρωπαϊκής και διεθνούς αγοράς.

Στόχος αυτής της εισήγησης είναι να καταδείξει τη σημασία του ιαματικού τουρισμού, να αναφέρει τις νέες τάσεις που υπάρχουν σε διεθνές επίπεδο, καθώς και το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα και να αναλύσει τις δυνατότητες που υπάρχουν για την αξιοποίηση της ιαματικής πηγής της περιοχής των Λουτρών Ηραίας Αρκαδίας.

ΑΝΝΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ. ΝΕΟΤΕΡΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ

Το μοναστικό συγκρότημα της Αγίας Λαύρας Καλαβρύτων, που περιλαμβάνει το Παλαιομονάστηρο, τον μεταβυζαντινό ιστορικό ναό και το σημερινό καθολικό, αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα καθιδρύματα του ελληνικού χώρου με σημαντικότατη συμβολή τόσο στην καλλιέργεια και ανάπτυξη του μοναχισμού, όσο και στην εξέλιξη και διαμόρφωση του νεότερου ελληνισμού.

Παρά ταύτα, οι μαρτυρίες που διαθέτουμε για την ιστορία της βασίζονται κυρίως σε νεότερες πηγές (τον Κτιτορικό Κώδικα της Λαύρας του έτους 1797, το Χρονικό της Αλβανοκρατίας, την Ακολουθία του αγίου Αλεξίου κ.λπ.). Στην έρευνα γύρω από την ανάδειξη πολλών πτυχών της ιστορίας της Μονής συνέβαλαν καθοριστικά η μελέτη των χειρογράφων, των έντυπων βιβλίων, των ποικίλων ελληνικών, λατινικών και ξενόγλωσσων εγγράφων του Αρχείου της, των επιγραφών, καθώς και του τοιχογραφικού της διακόσμου παλαιολόγειων χρόνων, που αποκαλύφθηκε τελευταία.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα εστιάσουμε το ενδιαφέρον μας στις ιστορικές συνθήκες που επικράτησαν στην περιοχή δημιουργώντας την ανάγκη λειτουργίας ασκητικών πυρήνων, που εξελίχθηκαν στην συνέχεια σε μονή πανελλήνιας πνευματικής εμβέλειας.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΛΕΒΑΚΟΣ

ΤΟ ΣΥΝΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΥΣΤΕΡΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΡΕΑ

Το Συνοδικό της Ορθοδοξίας δεν υπήρξε απλώς ένα αντιαιρετικό και δογματικό κείμενο της βυζαντινής λειτουργικής παραδόσεως, αλλά ένα δυναμικό μέσο συγκρότησης εκκλησιαστικής μνήμης, διαμόρφωσης συλλογικών ταυτοτήτων και νομιμοποίησης θεσμικής εξουσίας. Οι τοπικές εκδοχές του Συνοδικού, οι οποίες αναπτύχθηκαν κατά τη μέση και ύστερη βυζαντινή περίοδο, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα του τρόπου με τον οποίο οι επαρχιακές εκκλησιαστικές κοινότητες ενσωμάτωσαν τη δογματική μνήμη στο πλαίσιο των δικών τους ιστορικών και πολιτικών αναγκών. Στο πλαίσιο αυτό, το Συνοδικό της Μητροπόλεως Μονεμβασίας συνιστά μία εξαιρετικά σημαντική μαρτυρία για τη συγκρότηση της εκκλησιαστικής ταυτότητας της νοτιοανατολικής Πελοποννήσου κατά την Παλαιολόγεια εποχή.

Η παρούσα ανακοίνωση προσεγγίζει το Συνοδικό της Μονεμβασίας μέσα από τις θεωρητικές προσεγγίσεις των *«σπουδών μνήμης»* και «*βιωματικής θρησκευτικότητας*», εξετάζοντας το κείμενο όχι μόνο ως λειτουργικό κατάλοιπο, αλλά ως ένα ενεργό μηχανισμό παραγωγής κοινωνικής και εκκλησιαστικής μνήμης. Μέσα από τη δημόσια λειτουργική ανάγνωση, τη μνημόνευση τοπικών ιεραρχών και τη διαρκή προσαρμογή του κειμένου στις ιστορικές συνθήκες της περιοχής, το Συνοδικό λειτουργούσε ως τελετουργική επιβεβαίωση της συνέχειας της Ορθοδοξίας και ως συμβολικός χώρος διαπραγμάτευσης εξουσίας και τοπικής αυθεντίας.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στον τρόπο με τον οποίο η Μητρόπολη Μονεμβασίας αξιοποίησε το Συνοδικό ως μέσο ενίσχυσης της περιφερειακής εκκλησιαστικής εξουσίας της μέσα στο πολιτικά κατακερματισμένο περιβάλλον του ύστερου βυζαντινού Μορέως και του Δεσποτάτου. Η ανακοίνωση θα εξετάσει

τη σύνδεση μεταξύ λειτουργικής πρακτικής και εκκλησιαστικής γεωγραφίας, αναδεικνύοντας πώς η δημόσια επιτέλεση του Συνοδικού συνέβαλε στη διαμόρφωση μίας ιδιαίτερης εκκλησιαστικής ταυτότητας, η οποία συνέδεε τη Μονεμβασία με τη μνήμη της αυτοκρατορικής και πατριαρχικής Ορθοδοξίας.

Παράλληλα, μέσω συγκριτικής προσεγγίσεως με άλλα περιφερειακά Συνοδικά της ελληνικής επικράτειας, όπως εκείνα της Κρήτης και της Ρόδου, θα διερευνηθεί η ανάπτυξη ενός ευρύτερου δικτύου τοπικών εκκλησιαστικών παραδόσεων, μέσα από το οποίο οι επαρχιακές μητροπόλεις επιχειρούσαν να επαναπροσδιορίσουν τη θέση τους ανάμεσα στην Κωνσταντινούπολη, την περιφερειακή εξουσία και τις μεταβαλλόμενες πολιτικές πραγματικότητες της ύστερης βυζαντινής περιόδου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1300 ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΤΟ 2010

Πρόκειται για καταγραφή όλων των οικισμών της Αχαΐας, είτε αυτοί υπάρχουν μέχρι σήμερα είτε όχι σε βάθος 300 ετών (από την Ενετοκρατία μέχρι το 2001).

Περιλαμβάνει χρήσιμες πληροφορίες για τη διοικητική και γεωγραφική εξέλιξη των οικισμών όπως: το πώς «γεννήθηκαν» οι οικισμοί ή πώς χάθηκαν στο πέρασμα του χρόνου, κάτω από ποιες πολιτικές συγκυρίες, οι κοινωνικές ζυμώσεις που λειτούργησαν καταλυτικά στη διαφοροποίησή τους διαχρονικά, οι πολεοδομικές και ανθρωπογεωγραφικές μεταβολές, η ετυμολογία των ονομάτων τους κ.ά.

Πρόκειται για την ακτινογραφία των οικισμών της Αχαΐας, άρα και της ίδιας της αυτοδιοίκησης, αφού οι οικισμοί αποτέλεσαν τα συνθετικά στοιχεία των σημερινών δήμων και κατά συνέπεια όλου του νομού.

Μέσα από τη μελέτη αναδεικνύεται η επιρροή που ασκήθηκε στους οικισμούς, μέχρι να φτάσουμε στη σύγχρονη ελληνική αστική πόλη. Υπό ένα άλλο πρίσμα αναδεικνύονται οι αιτίες και οι αφορμές αυτής της αλληλεπίδρασης, καθώς πορευόμαστε στη σημερινή πραγματικότητα.

Τα συγκεκριμένα στοιχεία αποτελούν έναν επιστημονικό δείκτη προσαρμογής των οικισμών έναντι αυτού που ονομάζουμε «σύγχρονο ελληνικό κράτος», καθώς βοηθούν στην εξαγωγή συμπερασμάτων όπως, κατά πόσο διατήρησαν τα ιδιαίτερα πολεοδομικά, γεωγραφικά και πληθυσμιακά χαρακτηριστικά τους από τη στιγμή που δημιουργήθηκαν μέχρι σήμερα.

ΑΝΝΑ ΜΑΝΔΥΛΑΡΑ

«Ὁ Τοπὰλ Ὀσουμὰν πασιὰς ἔσφαξεν ἰδιοχείρως δώδεκα κριοὺς κατὰ τὸ τουρκικὸν ἔθιμον, ὅπερ ἠκολούθουν ἅπαντες οἱ βεζυράδες, ὅταν ἐπάτουν εἰς τὸ ἄκρον τῶν ὁρίων τῆς ἡγεμονίας εἰς ἣν ἐδιορίζοντο»

ΑΤΝΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΝΕΛΛΟΥ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

Τα *Απομνημονεύματα* του Κανέλλου Δεληγιάννης έχουν, ιδίως τα τελευταία χρόνια, αναγνωριστεί ως μία από τις σημαντικότερες μαρτυρίες εκπροσώπου των κοτζαμπάσηδων της Πελοποννήσου. Η αξία τους καθίσταται ακόμη μεγαλύτερη αν αναλογιστεί κανείς ότι δεν υιοθετούν τον δημόσιο, συμφιλιωτικό λόγο που κυριάρχησε επί μακρόν στην ιστοριογραφία της Ελληνικής Επανάστασης.

Η παρούσα εισήγηση δεν θα επικεντρωθεί στη θετική ή αρνητική υποδοχή του έργου μετά την πρώτη του δημοσίευση το 1957. Αντιθέτως, θα εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο – συχνά υπαινικτικά και «ανάμεσα στις γραμμές» – αποτυπώνεται η βιωμένη εμπειρία του τόπου, της πανίδας και της χλωρίδας της Πελοποννήσου κατά τη διάρκεια του Αγώνα.

Μέσα στον χειμαρρώδη αφηγηματικό λόγο, που καταγράφει δραματικά περιστατικά της Επανάστασης, ο Δεληγιάννης, όπως και άλλοι απομνημονευματογράφοι, αναφέρεται σε δερβένια, σε εκτάσεις καλλιεργειών, σε ποίμνια, σε όνους, ημιόνους και βόδια. Ιδιαίτερη σημασία αποκτούν οι μνείες στο περίφημο οθωμανικό ιππικό, αλλά και στην επιτακτική ανάγκη των Ελλήνων μαχητών να εξασφαλίζουν «άλογα του πολέμου», παρά τις τεράστιες δυσκολίες ανεφοδιασμού και εξεύρεσης ζωοτροφών.

Μέσα από αυτές τις αναφορές αναδύονται αντιλήψεις, νοοτροπίες, στερεότυπα και καθημερινές πρακτικές των ελληνικών κοινωνικών ομάδων – τόσο σε αγροτικά, προνεωτερικά περιβάλλοντα όσο και σε συνθήκες μετάβασης προς τη νεωτερικότητα. Πρόκειται για μια οπτική που μας επιτρέπει να προσεγγίσουμε βιωματικά τις «ατυχίες», τον καθημερινό μόχθο αλλά και τις «δόξες» του επαναστατικού φαινομένου, φωτίζοντας πτυχές του που συχνά παραμένουν στο περιθώριο της πολιτικής και στρατιωτικής αφήγησης.

ΑΡΤΕΜΙΣ ΜΑΝΙΑΚΗ

Η ΟΔΟΣ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ: ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Η ανακοίνωση έχει ως θέμα ένα κεντρικό δρόμο της Άνω πόλης της Πάτρας, σε περιοχή, όπου εντοπίζονται σημαντικά αρχαιολογικά, ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία. Με βάση τις περιγραφές των περιηγητών, τις αναφορές των ιστορικών, τις πολυάριθμες ανασκαφικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί κατά

μήκος της οδού, καθώς και μέσα από σπάνιο φωτογραφικό υλικό της περιοχής, επιχειρείται η καταγραφή της ιστορίας του δρόμου και των τοποσήμων που συνδέει. Η αρχαιολογική διαδρομή, που αναπτύσσεται στην πορεία της παραπάνω οδού, ξεκινά από την αρχαιότητα, πριν ακόμη την επίσημη χάραξη και ονομασία της, έως και την σημερινή χρήση της από τους πολίτες. Παράλληλα, συμβαδίζει με τα σημαντικά ιστορικά γεγονότα της Πάτρας και αναδεικνύει με τον πιο εύγλωττο τρόπο τη συνέχεια ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν της πόλης.

ΝΙΚΗ ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΗ

ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΞΩ ΜΑΝΗ (17ος-19ος αι.): ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΠΡΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η έρευνα των τελευταίων ετών στα ερειπωμένα μεταβυζαντινά μοναστηριακά συγκροτήματα της Έξω Μάνης έφερε στο φως ένα σύνολο εργαστηρίων ελαιοπαραγωγής, αναδεικνύοντας ενδιαφέρουσες πτυχές του καθημερινού και οικονομικού βίου των μοναστικών κοινοτήτων κατά την Τουρκοκρατία. Κτισμένα σε θέσεις φυσικά οχυρές και άριστα εναρμονισμένα με το φυσικό τους περιβάλλον, τα μοναστήρια της Έξω Μάνης διέθεταν ποικίλες εγκαταστάσεις αγροτικής οικονομίας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και τα ελαιουργεία, τα κατάλοιπα των οποίων εντοπίζονται και σώζονται σήμερα σε εννέα από αυτά.

Το ελαιόλαδο, απαραίτητο για την κάλυψη των λατρευτικών αναγκών, αποτελούσε ανέκαθεν βασικό συστατικό της διατροφής τόσο των μοναχών όσο και του συνόλου του μανιάτικου πληθυσμού. Τα σωζόμενα αρχαιολογικά τεκμήρια επιτρέπουν τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εικόνας για τις μεθόδους ελαιοπαραγωγής στην περιοχή. Η διατήρηση τμημάτων του μηχανολογικού εξοπλισμού καθιστά εφικτή την τυπολογική τους κατάταξη, ενώ τα ίδια τα κτίρια των εργαστηρίων συνιστούν αντιπροσωπευτικά δείγματα της τοπικής μανιάτικης αρχιτεκτονικής.

Τα υλικά κατάλοιπα των εν λόγω εργαστηρίων μαρτυρούν μια αξιοσημείωτη ελαιοπαραγωγική δραστηριότητα στην άνυδρη Μάνη. Η παραγωγή αυτή υπερέβαινε το πλαίσιο της απλής αυτάρκειας των μικρών αυτών μοναστικών κοινοτήτων, οι οποίες διέθεταν εμφανώς περιορισμένους χώρους διαβίωσης. Στην αρχαιολογική έρευνα αρωγός στέκεται η μελέτη των γραπτών πηγών. Περιηγητικά κείμενα, κρατικά αρχεία, καθώς και ιδιωτικά έγγραφα επιβεβαιώνουν τη συστηματική ελαιοκαλλιέργεια και την αυξημένη παραγωγή λαδιού στην Έξω Μάνη, με ιδιαίτερη έξαρση κατά τις περιόδους της Β΄ Ενετοκρατίας (1685-1715) και της Β΄ Τουρκοκρατίας (1715-1821).

Ήδη από τον 17ο αιώνα το ελαιόλαδο αποτελούσε το κυριότερο προϊόν παραγωγής της περιοχής, το οποίο δεν προοριζόταν μόνο για την κάλυψη των εγχώριων αναγκών, αλλά εξαγόταν σε μεγάλες ποσότητες στην Κεντρική Ευρώπη.

Η έρευνα των μοναστηριακών ελαιοτριβείων της Έξω Μάνης γεννά προβληματισμούς σχετικούς με ποικίλα κοινωνικοοικονομικά ζητήματα, κυρίως όμως αποβαίνει ιδιαίτερα διαφωτιστική σε θέματα που αφορούν τον ευρύτερο ρόλο των μοναστηριών στην αγροτική οικονομία και την ανάπτυξη της περιοχής, η οποία μαρτυρείται συστηματικά από τα τέλη του 17ου αιώνα και εξής.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΕΛΕΤΗ

ΛΕΙΒΑΔΑΚΙ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ, ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ. ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΣΩΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η κατασκευή μεγάλων τεχνικών αντιπλημμυρικών έργων και η έντονη οικοδομική δραστηριότητα στο Λειβαδάκι Λουτρακίου κατά τα τελευταία δύο χρόνια είχαν ως επακόλουθο τη διενέργεια εκτεταμένων σωστικών ανασκαφών. Στην πορεία του άξονα των τεχνικών έργων, που σε γενικές γραμμές ακολουθεί την πορεία των υφιστάμενων ρεμάτων, καθώς και σε παρακείμενα οικόπεδα ιδιωτών, κάτω από παχύ στρώμα αποθέσεων που φθάνει σε πάχος τα 2μ. εντοπίστηκαν αρχαία οικιστικά κατάλοιπα, αναλλημματικοί τοίχοι, εργαστηριακοί χώροι, νεκροταφεία, δρόμοι και λατομεία που μαρτυρούν την ύπαρξη ενός οικισμού ακμάζοντος την εποχή κατασκευής και λειτουργίας του αρχαίου λιθόστρωτου διόλκου, στην πλευρά της δυτικής απόληξής του στον Κορινθιακό κόλπο.

Η πεδινή παράκτια ζώνη στα νότια της σύγχρονης πόλης του Λουτρακίου έως το βόρειο πρανές του Ισθμού παρουσιάζει συνεχή κατοίκηση κυρίως κατά την αρχαϊκή και κλασική εποχή. Παρά την αφωνία των αρχαίων πηγών, τα πρόσφατα ευρήματα από τις ανασκαφές είναι ιδιαιτέρως σημαντικά, μεταβάλλοντας την έως σήμερα εικόνα, συνδέοντας πλέον την περιοχή του Λουτρακίου με κομβικά σημεία της Κορίνθου.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα ανασκαφικά ευρήματα της εν εξελίξει έρευνας και τα πρώτα συμπεράσματα της προκαταρκτικής μελέτης του αρχαιολογικού υλικού.

ΣΟΦΙΑ ΜΕΝΕΝΑΚΟΥ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗ ΜΑΝΗ ΤΟΝ 18^{ο} ΑΙΩΝΑ

Η παρούσα εργασία διερευνά τη ζωγραφική της Μάνης του 18ου αιώνα, εστιάζοντας σε ζητήματα συνέχειας και μετασχηματισμού εντός της ευρύτερης μεταβυζαντινής καλλιτεχνικής παράδοσης. Βασιζόμενη σε έρευνα από τη διδακτορική μου διατριβή για το εργαστήριο του Παναγιώτη Κληροδέτη, του οποίου τα μέλη δραστηριοποιήθηκαν στη Μάνη κατά τη διάρκεια αυτής της

περιόδου, η μελέτη εντοπίζει μια εκλεκτική οπτική γλώσσα που συνδυάζει τη βυζαντινή κληρονομιά με ποικίλες εξωτερικές επιρροές. Επεκτεινόμενη πέρα από αυτό το εργαστήριο, η έρευνα εξετάζει τόσο την τοιχογραφία όσο και την αγιογραφία στη Μάνη, εξετάζοντας εικονογραφικά προγράμματα, στυλιστικά χαρακτηριστικά και πηγές έμπνευσης. Ο εικονογραφικός κύκλος, διαμορφωμένος από το λειτουργικό ημερολόγιο, ενσωματώνει σκηνές μαρτυρίων, ύμνους στην Παναγία και απεικονίσεις της Δευτέρας Κρίσης, αντανακλώντας τον ηθικό και διδακτικό ρόλο της Εκκλησίας κατά την Οθωμανική κυριαρχία - έναν ρόλο που ευθυγραμμίζεται με τα ιδανικά του Ελληνικού Διαφωτισμού. Η εικονογραφική και στυλιστική ανάλυση αποκαλύπτει συνδέσεις με τις μεσοβυζαντινές και παλαιολόγειες παραδόσεις, καθώς και με τις κρητικές και βορειοδυτικές ελληνικές σχολές, παράλληλα με δάνεια από φλαμανδικές χαρακτικές, επτανησιακούς ζωγράφους και δυτική τέχνη. Τελικά, η ζωγραφική του 18ου αιώνα στη Μάνη αναδύεται ως ένας δυναμικός διάλογος μεταξύ παράδοσης και καινοτομίας, αφήνοντας ένα ξεχωριστό αποτύπωμα στην ιστορία της μεταβυζαντινής τέχνης.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΜΙΧΑΛΑΓΑ

ΠΑΡΟΥΣΙΑ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ» ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΕ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Το Αρχείο της οικογένειας Λαμπάκη θησαυρίζει τη συλλογή του Γεωργίου Λαμπάκη (1854-1914), αρχαιολόγου και ιδρυτή της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, ο οποίος διετέλεσε γραμματέας της βασίλισσας Όλγας. Μεταξύ των αρχειακών τεκμηρίων συγκαταλέγονται κείμενα που αφορούν στη δραστηριότητα «χριστιανικών αδελφοτήτων κυριών». Στην Πελοπόννησο παρουσιάζεται ιδιαίτερα δραστήρια η αδελφότητα κυριών Πατρών και ακολουθεί το παράδειγμά της η αδελφότητα Πύργου, ενώ τελικά δεν ιδρύθηκε αδελφότητα στην Κόρινθο. Οι «χριστιανικές αδελφότητες κυριών» φαίνεται ότι ήσαν επίσημα συγκροτημένες και το φιλανθρωπικό τους έργο καθοδηγούταν και εγκρινόταν από τη βασίλισσα. Η δράση τους αφορούσε κυρίως στη διανομή τροφίμων σε ασθενείς και φυλακισμένους, καθώς και την παροχή αναγκαίων σε στρατιώτες, ξεπερνούσε δε τα στενά όρια της Πελοποννήσου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ: ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ

ΟΙ ΕΝΑΕΤΙΕΣ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΗΡΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ: ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ, ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η ανακοίνωση αποσκοπεί στη διερεύνηση του θεματολογίου, της εικονογραφίας, της ερμηνείας και της αποκαταστάσεως των αετωματικών συνθέσεων του Ηραίου του Άργους (400-390 π.Χ.). Το ανατολικό αέτωμα απεικόνιζε τη γέννηση του Δία. Η σύνθεση πιθανόν συνδύαζε στοιχεία τόσο από την καλλιμάχεια εκδοχή της γεννήσεως του Δία στην αρκαδική περιοχή της Παρρασίας, όσο και από την αμιγώς αρκαδική εκδοχή του μύθου, γνωστή από τον Παυσανία. Στο κέντρο της συνθέσεως θα έστεκαν δύο γυναικείες μορφές: η Ρέα, η οποία θα κρατούσε τον νεογέννητο Δία, δεξιά από τον άξονα, ενώ στα αριστερά, δηλαδή στην τιμητική θέση ως κάτοχος του ναού, η Ήρα *Παρθένος*, έτοιμη να παραλάβει το βρέφος, συμβάλλοντας στη λαθραία ανατροφή του. Η Ιλίου Πέρσις στο δυτικό αέτωμα ίσως υπήρξε το πρότυπο για την απεικόνιση του ίδιου θέματος στο ανατολικό αέτωμα του επιδαύρειου Ασκληπιείου. Στο μέσον της συνθέσεως θα είχε απεικονισθεί το πιο τραγικό στιγμιότυπο, ο φόνος του Πριάμου, για τον οποίον θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως εικονογραφικό πρότυπο ένα ταραντινό, επιτύμβιο ανάγλυφο που εκτίθεται στη Βοστώνη: ο Τρώας άναξ θα καθόταν πάνω στον βωμό του Δία Ερκείου, δεξιά από τον άξονα του αετώματος. Μπροστά από τον βασιλιά θα απεικονιζόταν ο Νεοπτόλεμος, αρπάζοντας τον Πρίαμο από τα μαλλιά. Πίσω από τον Πρίαμο ίσως έστεκε η σύζυγός του, Εκάβη. Τα κεντρικά ακρωτήρια του Ηραίου ήταν φυτομορφικά, ενώ τα γωνιακά θα αποτελούσαν φτερωτές Νίκες με φυγόκεντρη κίνηση. Όσον αφορά την επιλογή των θεμάτων, η γέννηση του Δία στο ανατολικό αέτωμα του Ηραίου ανακαλεί τη γέννηση της Αθηνάς στο ανατολικό αέτωμα του Παρθενώνα. Εντούτοις, στο Ηραίο απεικονίσθηκε η γέννηση του συζύγου της λατρευόμενης θεότητας, ελλείψει φιλολογικών και εικονογραφικών προτύπων για τη γέννηση της Ήρας. Η επιλογή της Ιλίου Πέρσεως για το δυτικό αέτωμα του Ηραίου βασίσθηκε όχι μόνον στην πανελλήνια απήχησή της, αλλά ιδιαίτερα στη σχέση της με την Ήρα και το Άργος.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΛΙΑΣ

ΕΚΦΑΝΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑΣ ΤΟΝ 19ο ΑΙΩΝΑ

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΜΟΥΡΕΛΑΤΟΣ

Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΜΑΝΗΣ ΩΣ ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Η ορεινή και απομακρυσμένη περιοχή της Μάνης και η ευρύτερη περιοχή διατηρεί πλήθος τοιχογραφημένων συνόλων διαφόρων περιόδων. Προσφέρεται, ως εκ τούτου, για μία μελέτη, που να διερευνά τις πρακτικές των βυζαντινών καλλιτεχνικών εργαστηρίων στην περιοχή, που ενδεχομένως μας επιτρέπει να συνάγουμε γενικότερα συμπεράσματα.

Το ερώτημα που τίθεται σχετικά με τα χαρακτηριστικά ενός καλλιτεχνικού εργαστηρίου, ωστόσο, περιλαμβάνουν πέρα από τις «αισθητικές» αρχές, που, οπωσδήποτε, διαμορφώνονται και από τους περιορισμούς των χορηγών και της κοινωνίας της περιόδου και από τεχνικά χαρακτηριστικά.

Η μελέτη που έχει πραγματοποιηθεί στην περιοχή έχει δείξει σε ορισμένες περιπτώσεις συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που υποδηλώνουν εργαστήριο με «ερασιτεχνικά» χαρακτηριστικά, καθώς για παράδειγμα η εφαρμογή τοιχογραφίας πάνω στον τοίχο χωρίς κονίαμα, δείχνει πρακτικές, που δε συνάδουν με τη λειτουργία ενός οργανωμένου ή «επαγγελματικού» εργαστηρίου.

Η χρήση γαιωδών χρωστικών, που προφανώς δεν ήταν αντικείμενο εμπορίου των χρωμάτων, υποδηλώνει έναν πιο «τοπικό» χαρακτήρα του εργαστηρίου, σε συνδυασμό και με τα τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά. Η χρήση τέτοιων «τοπικών» χρωστικών υποδηλώνει επιπλέον ότι οι καλλιτέχνες ήταν κάτοχοι μίας τεχνογνωσίας, ίσως προφορικής, που τους επέτρεπε να «τοιχογραφήσουν» τους ναούς αυτούς, χωρίς, ωστόσο, να συμμετέχουν στη διαδικασία αγοραπωλησίας ακριβών χρωστικών, όπως ο λαζουρίτης.

Η αντίληψη για τη λειτουργία των βυζαντινών καλλιτεχνικών εργαστηρίων έχει επηρεαστεί κυρίως από τις γραπτές πηγές που έχουμε στη διάθεση μας κυρίως από τη μεσαιωνική Δύση και από τη μελέτη εικονογραφικών οδηγών ή γενικότερα «ερμηνειών» μεταγενέστερων, ωστόσο, περιόδων. Πρόκειται για πάγιες πρακτικές που χρησιμοποιούνταν σε όλες τις περιόδους και σε όλες τις περιοχές με τον ίδιο τρόπο; Ιδιαίτερα, η αξιοποίηση τοπικών πετρωμάτων στις συνταγές των χρωστικών, ίσως υποδηλώνει περισσότερο μία πάγια «τεχνική» στην περιοχή παρά μία «οδηγία», που ακολουθείται με βάση έναν οδηγό.

Η έρευνα με τη χρήση μη καταστρεπτικών τεχνικών θα επιτρέψει τη διαπίστωση χρήσης της χρωματικής παλέτας και της συναγωγής ασφαλέστερων συμπερασμάτων για τις πρακτικές των καλλιτεχνών στο ίδιο χωριό (π.χ. οι ναοί του Άη-Στράτηγου και του Αγίου Παντελεήμονα στους Μπουλαριούς) ή σε πολύ κοντινές περιοχές διαχρονικά ή και σε διαφορετικές περιοχές της νοτιοανατολικής Πελοποννήσου την ίδια περίπου χρονολογική περίοδο.

ΑΝΤΩΝΙΑ ΜΟΥΡΤΖΙΝΗ, ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

ΚΙΝΗΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΛΟΥΤΡΙΚΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΑ ΛΟΥΤΡΑ ΚΥΛΛΗΝΗΣ

Θέμα της ανακοίνωσης θα είναι η παρουσίαση των κινητών ευρημάτων ανασκαφικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στον αρχαιολογικό χώρο Λουτρών Κυλλήνης κατά τα έτη 2022 και 2023 στο πλαίσιο εκπόνησης από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας μελέτης διαχείρισης και ανάδειξής του. Ο αρχαιολογικός χώρος των Λουτρών Κυλλήνης βρίσκεται σε παράλια περιοχή της βορειοδυτικής Ηλείας με φυσικές θειούχες ιαματικές πηγές, η ύπαρξη των οποίων αποτέλεσε το κύριο λόγο που (τουλάχιστον) κατά την Ρωμαϊκή αυτοκρατορική περίοδο λειτούργησε εκεί εκτεταμένο συγκρότημα λουτρών αποτελούμενο από δύο ξεχωριστά βαλανεία (balnea). Το βόρειο εκ των δύο βαλανείων αποκαλύφθηκε και ερευνήθηκε εν μέρει στο πλαίσιο της ανωτέρω αναφερόμενης έρευνας από την οποία προέκυψε και ένας σημαντικός αριθμός κινητών ευρημάτων. Τα εν λόγω ευρήματα, πήλινα αγγεία, νομίσματα, μετάλλινα αντικείμενα, οστά, όστρεα και θραύσματα υάλου αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο ικανό να οδηγήσει σε σημαντικά συμπεράσματα σχετικά με τη χρονολόγηση, τις οικοδομικές φάσεις και την χρήση του κτιρίου αλλά και να προσθέσει στη γνώση μας για την συγκεκριμένη ιστορική περίοδο στην βορειοδυτική Ηλεία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΣΕΤΑΣ

ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΓΡΑΠΤΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Με αυτή την ανακοίνωσή μας φέρνουμε στο φως νέα, άγνωστα έως τώρα, στοιχεία από αδημοσίευτα οθωμανικά Αρχεία σχετικά με τις απαρχές της δημιουργίας της πόλης του Πύργου Ηλείας. Θεωρούμε ότι ο *μεσζράς* (καλλιεργούμενη έκταση χωρίς μόνιμους κατοίκους), με το όνομα Πύργος Βελά, που καταγράφεται στο οθωμανικό κατάστιχο ΤΤ 607, του έτους 1583, θα μπορούσε να ταυτιστεί –στο μεγαλύτερο μέρος του– με την περιοχή του καζά Πύργου, ο οποίος σχηματίστηκε κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, συμπεριλαμβάνοντας 9 χωριά γύρω από τον Πύργο. Εξήντα περίπου χρόνια αργότερα, το 1645, συναντούμε πάλι το όνομα Πύργος στο οθωμανικό κατάστιχο MAD 561, όπου καταγράφεται ως χωριό τσιφλίκι του Ισμαήλ μπέη και του Μεχμέτ μπέη. Σ’ αυτό το κατάστιχο καταγράφονται ονομαστικά, για πρώτη φορά, 30 ονόματα αρχηγών οικογενειών του χωριού, που ήταν υπόχρεοι καταβολής του *χαρατσιού*. Συνεπώς, το 1645 αποτελεί το ορόσημο της δημιουργίας του Πύργου. Όπως φαίνεται, ο Πύργος στα μέσα του 17ου αιώνα, ή προς το τέλος της Α΄ Τουρκοκρατίας ήταν ένα αμιγές ελληνικό και χριστιανικό χωριό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΕΛΕΖΟΣ

Ο ΕΝΟΡΙΑΚΟΣ ΝΑΟΣ ΓΕΝΕΣΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΙΣ ΚΟΛΛΙΝΕΣ Ν. ΑΡΚΑΔΙΑΣ: 200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ [1825-2025]

Στην κεντρική πλατεία της πρώην κοινότητος Άνω Κολλινών (Δήμος Τριπόλεως, Νομός Αρκαδίας) βρίσκεται ο κυρίως ενοριακός ναός του χωριού. Είναι αφιερωμένος στο Γενέσιο της Θεοτόκου [εορτάζει στις 8 Σεπτεμβρίου], καθώς και στους αγίους Σπυρίδωνα και Χαράλαμπο [εορτάζουν στις 12 Δεκεμβρίου και 10 Φεβρουαρίου αντίστοιχα]. Ο ναός φαίνεται πως κτίστηκε σε χρόνους εξαιρετικά δύσκολους. Τον Φεβρουάριο του 1825 ο Ιμπραήμ πασάς είχε εισβάλει στην Πελοπόννησο κι εκμεταλλευόμενος τις εσωτερικές συγκρούσεις των επαναστατημένων Ελλήνων είχε ανατρέψει το αρχικό αποτέλεσμα της ηρωικής τους εξέγερσης. Παντού σκόρπιζε την καταστροφή· έκαιγε, αιχμαλώτιζε, σκότωνε, για να εκδικηθεί και να κάμψει το φρόνημα των Ελλήνων. Όμως, την ίδια ακριβώς περίοδο, κάτοικοι των Κολλινών (μεγάλος αριθμός των οποίων συμμετείχε, όλο αυτό το διάστημα, σε διάφορα επαναστατικά σώματα της Πελοποννήσου) έχτιζαν την κεντρική εκκλησία τους στην πλατεία του χωριού, για να τιμήσουν την Υπέρμαχο Στρατηγό, όπως και δύο αγαπημένους αγίους, τον Σπυρίδωνα και τον Χαράλαμπο. Τούτο επιβεβαιώνει μαρμάρινη κτιτορική επιγραφή, εντοιχισμένη στο νότιο εξώθυρο του ναού, που φέρει την ημερομηνία: 13 Ιουλίου 1825.

ΣΟΦΙΑ ΜΠΕΛΟΚΑ

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1833-1862: ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η περίοδος 1833-1862 σηματοδοτεί μια μεταβατική εποχή κρίσιμων μεταβολών και μετασχηματισμών στην ιστορική εξέλιξη του τόπου. Η εσωτερική πολιτική ζωή προσδιορίζεται από προσπάθειες συμπόρευσης μεταξύ παραδοσιακών, ηγετικών στρωμάτων και ομάδων και της νέας, κεντρικής, διακυβέρνησης της χώρας. Τα περιθώρια και ο τρόπος παρέμβασης της βασιλικής εξουσίας στις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις και λειτουργίες, αποτελούν κρίσιμα ζητήματα που εγείρουν τον δημόσιο διάλογο, πυροδοτώντας ενίοτε ποικίλες εντάσεις. Ο εσωτερικός πολιτικός βίος συνδέεται αναπόφευκτα με την πολυσύνθετη διεθνή πραγματικότητα. Σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής το θέμα της ενσωμάτωσης αλύτρωτων περιοχών, που εδράζεται σε επεκτατικού τύπου, κυρίαρχα, ιδεολογικά σχήματα προβάλλει ως επιτακτική ανάγκη. Η εδραίωση μιας νέας, συγκεντρωτικής, κεντρικής εξουσίας οδηγεί μεταξύ άλλων και στη συγκρότηση ενοποιημένου και εκσυγχρονισμένου, κοινωνικού και οικονομικού πεδίου. Ωστόσο, η οικονομική ζωή της χώρας προσδιορίζεται γενικότερα από ύφεση της αγροτικής παραγωγής, του εμπορίου, της ναυτιλίας. Στην εν λόγω συνθήκη, παλαιά, τοπικά, παραδοσιακά κέντρα εξουσίας αλλά και νέες πολιτικές,

οικονομικές, κοινωνικές συσπειρώσεις που αναδύονται, επιχειρούν να επικρατήσουν, χωρίς να αποφεύγονται και οι συγκρούσεις μεταξύ κέντρου και περιφέρειας. Σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται σκόπιμο να διερευνηθεί η κατάσταση που διαμορφώθηκε αναφορικά με τις πληθυσμιακές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις στην περιοχή της Πελοποννήσου. Η εν λόγω περιοχή, λόγω της ιστορικότητάς της και των παραδοσιακά ισχυρών κέντρων τοπικής εξουσίας, λειτουργίας και συγκρότησης, δεν μπορεί παρά να αποτελεί παραδειγματικό πεδίο αναφοράς, αντικατοπτρίζοντας τις αλλαγές καθώς και τις συγκρούσεις μεταξύ παλαιού και νέου, παραδοσιακού και σύγχρονου. Η παρούσα ανακοίνωση στοχεύει στην ανίχνευση, ανάλυση και παρουσίαση των κυριότερων στοιχείων που διαμορφώνουν την πληθυσμιακή, οικονομική, κοινωνική πραγματικότητα της περιοχής κατά τη διάρκεια αυτής της τόσο καθοριστικής περιόδου.

ΒΑΝΑ ΜΠΕΝΤΕΒΗ

Η ΘΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΡΑΣ

ΝΙΚΗΤΑΡΑΣ Ο ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΟΣ: ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ, ΗΘΟΣ, ΜΝΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΑΓΙΟΠΟΙΗΣΗ

Οι απελευθερωτικές διαδικασίες δεν επιφέρουν μόνο εθνικές ή ακόμα και πολιτικές μεταβολές αλλά και την ανάδειξη συμβολικών μορφών, των οποίων η σημασία υπερβαίνει το ιστορικό τους πλαίσιο. Οι μορφές αυτές δεν μνημονεύονται απλώς ως αγωνιστές, αλλά ως ενσαρκώσεις ηθικών αξιών. Σε πολλά πολιτισμικά περιβάλλοντα αποκτούν χαρακτηριστικά ανάλογα με εκείνα της αγιοσύνης και λειτουργούν ως καθοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης της συλλογικής μνήμης. Αυτή η αγιοποίηση αναδύεται από τη συνάρθρωση ηθικού παραδείγματος, αφηγηματικής αναπαραγωγής και πολιτισμικών πλαισίων, ιδίως εκεί που θρησκευτικά στοιχεία διαμορφώνουν την πρόσληψη της αρετής.

Ο Νικηταράς ο Τουρκοφάγος (Νικήτας Σταματελόπουλος) αποτελεί μια τέτοια συμβολική μορφή κατά τον Αγώνα του 1821, που το ήθος της ταπεινότητας, της αυτοθυσίας και της δικαιοσύνης τον μετατρέπει από ιστορικό πρόσωπο σε διαχρονικό ηθικό αρχέτυπο. Η απόδοση του τίτλου «Τουρκοφάγος» που δεν υποδηλώνει -σε όρους μετανεωτερικής ευαισθησίας- βαρβαρότητα και που αντιθέτως σήμαινε τον απόλυτο «ολετήρα», την ακαταμάχητη πολεμική μηχανή που εκμηδενίζει στρατιωτικά τον εχθρό, αποτελούν αντικείμενα αναφοράς και

τεκμηρίωσης στην παρούσα εισήγηση. Παράλληλα όμως αντικείμενο μελέτης αποτελεί η ριζικά «αποκλίνουσα» συμπεριφορά του που προκύπτει από την τεκμηριωμένη άρνησή του να πλουτίσει από τον πόλεμο, σε μια εποχή όπου η διανομή των λαφύρων αποτελούσε τον βασικότερο (αν όχι τον μοναδικό) μηχανισμό αμοιβής και συνοχής των άτακτων στρατευμάτων. Τέλος μελετάται και η μετεπαναστατική πορεία του Νικηταρά και η σύγκρουσή του με το κρατικό κατεστημένο που το οδήγησε σε φυλάκιση αλλά και στην φημολογούμενη «άδεια επαιτείας».

Η βασισμένη σε πηγές μελέτη όλων αυτών των πτυχών που συνθέτουν μια σχεδόν αγιολογική μορφή της εθνικής μνήμης με μνημονική, ηθική και συμβολική έννοια, προσφέρει ένα επαναλαμβανόμενο πρότυπο ηθικής εξαίρεσης: ανιδιοτέλειας, λιτότητας, πατριωτικής αφοσίωσης, προσωπικής θυσίας, που είναι απαραίτητο στην ελληνική συλλογική μνήμη ακόμα και στις μέρες μας.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΝΑΣΤΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΑΣΤΟΥ ΒΟΡΕΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ: ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ (ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ)

Ο Πραστός είναι χτισμένος σε φυσικά προστατευμένη θέση στην ανατολική πλαγιά του Πάρνωνα. Η ίδρυσή του ανάγεται στους όψιμους υστεροβυζαντινούς χρόνους και σχετίζεται με το πόλισμα του Ρέοντος-Ορίωντος, το οποίο διαδέχτηκε μετά την καταστροφή και ερήμωση του τελευταίου ως οικιστικό κέντρο της περιοχής και ως έδρα της Επισκοπής Ρέοντος και Πραστού.

Στη γειτονιά της Μεσαριάς, στο παλαιότερο και πλέον κεντρικό τμήμα του οικισμού, βρίσκεται η τρίκλιτη βασιλική της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, η Μητρόπολη του Πραστού, που οικοδομήθηκε το 1762 επί αρχιερατείας του Επισκόπου Ρέοντος και Πραστού Νικόδημου, σύμφωνα με επιγραφή στο υπέρθυρο της νότιας κεντρικής εισόδου του ναού. Η εκκλησία εξακολουθεί να επιβάλλεται με το μέγεθός της παρότι ερειπωμένη μετά την πυρπόλησή της από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ το 1826.

Στο πλαίσιο του έργου της αποκατάστασης του ναού από την Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού, διενεργήθηκε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αρκαδίας, ανασκαφική έρευνα, στο εσωτερικό του ναού και εν μέρει στη νότια εξωτερική πλευρά του, που απέδωσε, μεταξύ άλλων, αρχιτεκτονικά κατάλοιπα και κινητά ευρήματα, που υποδεικνύουν την ύπαρξη προγενέστερου ναού στην ίδια θέση.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μια προκαταρκτική προσέγγιση του μνημείου και της θέσης του στην εκκλησιαστική τοπογραφία του οικισμού. Εν τούτοις, τα νέα αρχαιολογικά δεδομένα οδηγούν σε μια επανεκτίμηση του θρησκευτικού μνημειακού αποθέματος ενός περιφερειακού κέντρου κατά την περίοδο ακμής του κατά τους πρώτους μεταβυζαντινούς αιώνες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΕΡΑΝΤΖΗΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣ ΤΟ ΤΟΠΙΟΝ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΟΑΚΤΩΝ ΕΚΑΤΕΡΩΘΕΝ ΚΑΛΥΔΩΝΙΟΥ ΚΟΛΠΟΥ//ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ//ΠΑΤΡΑΪΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

Από άποψη γεωιστορίας και οικιστικών επιλογών, ό,τι ισχύει γενικώς για το αρχαιοπεριβάλλον περιφερειακά της Μεσογείου Θαλάσσης, ισχύει και μερικώς για το μικροπεριβάλλον των παλαιοακτών εκατέρωθεν Καλυδωνίου Κόλπου // Κορινθιακού Κόλπου // Πατραϊκού Κόλπου· εξεζητημένως, εις την Ανακοίνωσή μου διερευνώ τα κοινά γεωφυσικά χαρακτηριστικά τού μικροπεριβάλλοντος της βόρειας παλαιοακτής Πελοποννήσου, και -καταντικρύ- του μικροπεριβάλλοντος τής παλαιοακτής τής γαιοζώνης παραλίου Αιτωλίας και Ακαρνανίας· ερευνώ με καθοδηγητικό ερευνητικό αξίωμα ότι, «εις το γενικόν ενυπάρχει το ειδικόν».

Το ιστορικο-γεωγραφικό αυτό αξίωμα ορίζει και τις δύο μεθόδους πραγμάτευσης τής συνάρτησης γεωιστορίας με τις επιχώριες οικιστικές επιλογές: στην υπόθεση εργασίας μας, χρησιμοποιώ είτε την λεγόμενη ‘‘παραγωγική ή απαγωγική μέθοδο’’ (‘‘από το γενικό στο ειδικό/μερικό’’), είτε την ‘‘επαγωγική μέθοδος’’ (‘‘από το ειδικό/μερικό στο γενικό’’).

Στην αυγή τού ανθρώπινου πολιτισμού οι περιβαλλοντικές αλλαγές και ανακατατάξεις στη γεωμορφολογία, στο κλίμα και στο τοπίο, το χερσαίο και το παράλιο, περιφερειακά της Μεσογείου Θαλάσσης, επιφέρουν και τις αντίστοιχες κοσμογονικές μεταλλαγές στον τρόπο διαβίωσης και εξασφάλισης τροφής στο ανθρωπογενές πλέον *τοπίον* περιφερειακά τής Μεσογείου. Εξ αυτού του τοπίου περιοριζόμαστε μόνο εις το τοπίον των παλαιοακτών εκατέρωθεν Καλυδωνίου Κόλπου // Κορινθιακού Κόλπου // Πατραϊκού Κόλπου.

Άρρηκτα συνδεδεμένες με τις γεωμορφολογικές, είναι και οι κλιματολογικές αλλαγές. Το σύνολον αυτών των αλλαγών, γεωμορφολογικών και κλιματολογικών, που συντελέστηκαν στον κόσμο της Μεσογείου, καθορίζουν το τοπίο, τα είδη της πανίδας και της χλωρίδας, που με τη σειρά τους καθορίζουν τον τρόπο διαβίωσης και εξασφάλισης τροφής, ασφαλώς και τις οικιστικές επιλογές. Ως εκ τούτου, η μετάβαση από τον ‘‘παλαιολιθικόν τροφοσυλλεκτικόν τρόπο ζωής’’ στον ‘‘νεολιθικόν τροφο-παραγωγικόν τρόπο ζωής’’ - καταληκτικό παραγωγικό (‘‘product revolution’’) κοινωνικό στάδιο που εφεξής ίσχυσε καθ’ όλην την αρχαιότητα - συνδυάσθηκε, πώς άλλωστε, με τις περιβαλλοντικές αλλαγές και ανακατατάξεις στη γεωμορφολογία, στο κλίμα και στο τοπίο, το χερσαίο και το παράλιο, της Μεσογείου. Το ίδιο, συνεπώς, ισχύει και γι’ αυτή την ελλαδική γωνιά στο Ιόνιο Πέλαγος, δηλαδή στις παράλιες γαιζώνες εκατέρωθεν Καλυδωνίου Κόλπου // Κορινθιακού Κόλπου // Πατραϊκού Κόλπου.

Πιο αναλυτικά: Η άνοδος της θερμοκρασίας στο τέλος της μεσολιθικής περιόδου (= 10.000 - 6.800 π.Χ.), η αυξημένη υγρασία και η βροχόπτωση είχαν ως συνέπεια την ανάπτυξη ανοιχτών τοπίων με φυτοφάγα ζώα και δάση κυρίως σε υψόμετρο προς τα δυτικά. Η επόμενη περίοδος, η Νεολιθική (= 6.800 - 3.200 π.Χ.),

χαρακτηρίζεται από την σταθεροποίηση των κλιματολογικών συνθηκών, που, τηρουμένων των αναλογιών, ισχύουν πλέον καθ' όλην την αρχαιότητα. Το κλίμα, σύμφωνα με τις παλυνολογικές αναλύσεις και τις λοιπές παλαιοβοτανολογικές έρευνες δεν διέφερε πολύ από το σημερινό. Ήταν μεσογειακό, με βροχερούς και ψυχρούς χειμώνες, ξηρά και θερμά καλοκαίρια.

Αξιοσημείωτη βεβαίως η έντονη περιοδική τεκτονική δραστηριότητα που συνιστά τον πρωτεύοντα παράγοντα διαμόρφωσης και περιοδικής γαιομετάλλαξης στις παράλιες γαιζώνες εκατέρωθεν Καλυδωνίου Κόλπου//Κορινθιακού Κόλπου//Πατραϊκού Κόλπου.

Αρχομένης της Νεολιθικής περιόδου και ποσώς καθ' όλην την αρχαιότητα μεγάλο τμήμα του ελλαδικού χώρου καλυπτόταν από πυκνά δάση: πανελλαδικά επιχωριάζουν το ανοιχτό δάσος όπου κυριαρχούν τα δένδρα, καθώς και το δάσος με δενδρώδη και θαμνώδη βλάστηση. Η αρχαιόθεν πυκνή δασική κάλυψη, οφειλόμενη στην άνοδο της θερμοκρασίας επιτρέπει αφενός την ανάπτυξη δασών αγριοβαλανιδιάς.

Αφετέρου, η ανάπτυξη δασών φουντουκιάς, φτελιάς και φιλύρας καθώς και η έντονη πεδογένεση είναι τα χαρακτηριστικά της 8ης και της 7ης χιλιετίας, τα οποία βέβαια –χαρακτηριστικά- εν πολλοίς διατηρήθηκαν τουλάχιστον καη' όλην την προχριστιανική περίοδο. Σε υψόμετρο άνω των 1.000 μ. επικρατούσαν τα κωνοφόρα. Πάντως, τα εδάφη, τα οποία δημιουργήθηκαν κατά τη νεολιθική περίοδο και εφεξής, συνετέλεσαν στην πολιτισμική ρήξη, αφού απετέλεσαν τη βάση τής αγροτικής οικονομίας αλλά και το αίτιον της οικιστικής επιλογής.

Εξάπαντος ενδιαφέρει πως οι τελευταίες γεωφυσικές μεταβολές στο μεσογειακό περιβάλλον, οι περαιτέρω κλιματολογικές μεταβολές, μαζί με την γεωργία, την κτηνοτροφία και τις λοιπές ανθρώπινες δραστηριότητες, οδήγησαν σε αποψίλωση και αλλαγή τού πανελλαδικού τοπίου και ποσώς στην μεταλλαγή τού τοπίου στις παράλιες γαιζώνες εκατέρωθεν Καλυδωνίου Κόλπου//Κορινθιακού Κόλπου//Πατραϊκού Κόλπου.

Όλα τα παραπάνω συνέβαλαν, επίσης, στην περαιτέρω επιχωμάτωση των ελλαδικών ακτών, με σημαντικές συνέπειες για την κατοίκηση, την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και την επικοινωνία. Από άποψη χωροεπισκόπησης και αρχαιολογικής οικιστικής στις παράλιες γαιζώνες εκατέρωθεν Καλυδωνίου Κόλπου//Κορινθιακού Κόλπου//Πατραϊκού Κόλπου, ενδιαφέρει ανυπερθέτως η περιοδική μετάλλαξη της γεωδομής που επηρέαζε εξαναγκαστικά και τη μετάλλαξη του οικο-περιβάλλοντος, και ως εκ τούτου, και τις οικιστικές επιλογές ή μετακινήσεις, καη' όλην την αρχαιότητα.

Εις την εν λόγω περιοχή τα γεωλογικά φαινόμενα σε διάδραση με το φαινόμενο της διακύμανσης της θαλάσσιας στάθμης παράγουν μια σειρά γεωλογικών μεταβολών που έχουν άρδην αλλάξει το ανάγλυφο που ίσχυε στην αρχαιότητα σε σχέση με τη βυζαντινή και τη νεώτερη περίοδο: αρχαίες πόλεις είναι πλέον υποβυθισμένες, μετά την άνοδο της στάθμης της θάλασσας· εξαιρετικά παραδείγματα συνιστούν: αφενός, η καταβύθιση τής πόλεως Υλίκης στην παλαιοακτή βόρειας Πελοποννήσου· αφετέρου, η μεγαλύτερη πρωτοελλαδική

πόλη, η οικισμένη στο Πλατυγυάλι Αστακού Ακαρνανίας, είναι υποβυθισμένη πλέον· άλλες οικήσεις επιχωματώνονται σταδιακά από φερτές ύλες.

Εν τέλει, σκοποθεσία μας είναι να πραγματευτούμε την ιστορική διάσταση που συνέχει όλες αυτές τις οικο-περιβαλλοντικές, οικιστικές και οικονομικο-κοινωνικές επιπτώσεις που τις επέφεραν οι κοσμογονικές γεωλογικές και περιβαλλοντικές μεταλλαγές στον συγκεκριμένον διερευνώμενον τόπον, συγκεκριμένα στις παράλιες γαιζώνες εκατέρωθεν Καλυδωνίου Κόλπου//Κορινθιακού Κόλπου//Πατραϊκού Κόλπου.

Απαιτείται, συνεπώς, σχεδίαση αντίστοιχων χαρτών, ένας χάρτης ανά γεωλογική εναλλακτική φάση, όπου θα εμφαίνεται η περιοδική μετάλλαξη, ώστε να καθίστανται κατανοητές και ιστορικά ερμηνεύσιμες τόσον οι οικιστικές επιλογές όσον και οι οικιστικές μεταλλάξεις από παράλιες σε μεσόγειες.

ΑΝΤΩΝΙΑ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΧΡΥΣΑ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΕΛΑΣΜΑΤΑ (ΕΠΙΣΤΟΜΙΑ) ΣΕ ΤΑΦΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Η ανακοίνωση εξετάζει δεκαοκτώ (18) χρυσά ενεπίγραφα ελάσματα/επιστόμια από ταφικά σύνολα της Αχαΐας (Αίγιο, Πάτρα, Δύμη) και της Ηλείας (Ήλιδα, Πηνεία), τα οποία χρονολογούνται από τα τέλη του 4ου έως τους ύστερους ελληνιστικούς και πρώιμους ρωμαϊκούς χρόνους. Πρόκειται για εξαιρετικά λεπτά, φυλλόσχημα ελάσματα που τοποθετούνται στο στόμα και φέρουν σύντομες επιγραφές.

Η ανάλυση της μορφής, του επιγραφικού περιεχομένου και των ταφικών συμφραζομένων, σε σύγκριση με αντίστοιχα επιστόμια του ελλαδικού χώρου, αναδεικνύει μια σαφώς αναγνωρίσιμη και επιλεκτική ταφική πρακτική. Στην Αχαΐα προτιμάται η ρητή δήλωση της μυητικής ιδιότητας, ενώ στην Ηλεία η μυητική ένταξη υπαινίσσεται «σιωπηρά» μέσω της ονομαστικής αναγραφής. Η παρουσία των επιστομίων σε ταφές ανδρών και γυναικών και η συγκέντρωσή τους σε συγκεκριμένα αστικά κέντρα φωτίζουν τοπικές διαφοροποιήσεις μιας κοινής μυστηριακής πρακτικής και αναδεικνύουν τον ρόλο των επιστομίων ως δηλωτικών της μεταθανάτιας ιδιότητας στο πλαίσιο των ταφικών εθίμων της ελληνιστικής περιόδου.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ HOBHOUSE ΚΑΙ LAURENT: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Με αυτή την ανακοίνωσή μας προτείνουμε την εξέταση της κατάστασης που επικρατούσε στην Πελοπόννησο μέσα από τα ταξιδιωτικά έργα δύο πολύ σημαντικών Άγγλων ταξιδιωτικών, οι οποίοι ταξίδευσαν στην Πελοπόννησο κατά την τελευταία δεκαετία πριν από την έναρξη της Επανάστασης του 1821: του Hobhouse, ο οποίος ταξίδευσε στον ηπειρωτικό ελλαδικό χώρο το 1810, με συνοδοιπόρο τον λόρδο Byron, την εποχή που διοικούσε το πασαλίκι του Μοριά ο Βελή πασάς, και του Laurent, ο οποίος περιηγήθηκε την Πελοπόννησο στα 1818, δηλαδή λίγο πριν από την έναρξη του απελευθερωτικού αγώνα. Με τη συγκριτική εξέταση αυτών των δύο ταξιδιωτικών έργων, που έχουν γραφεί από δύο ταξιδιώτες ίδιας εθνικότητας, τη στιγμή που η Αγγλία είχε γεωπολιτικές βλέψεις στην Πελοπόννησο, προκύπτουν πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα όσον αφορά στο το κατέγραψε καθένας από τους δύο σ' αυτό το ταξίδι τους και η ματιά με την οποία είδε καθένας την κατάσταση που επικρατούσε εκεί.

Γ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΝΙΚ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΜΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΕΚΘΕΣΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ 1873

Με αυτή την ανακοίνωση προτείνουμε την εξέταση μιας σειράς σημαντικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε ο Νομός Μεσσηνίας στις αρχές της δεκαετίας του 1870, με βάση μία μακροσκελή ανέκδοτη έκθεση του Νομάρχη Κέρκυρας Ηλία Παπαηλιόπουλου, επικεφαλής μιας ειδικής κυβερνητικής επιτροπής. Η έβδομη δεκαετία του 19ου αι. βρήκε το ελληνικό κράτος με πολλά συσσωρευμένα εσωτερικά προβλήματα. Στα σαράντα περίπου χρόνια που είχαν μεσολαβήσει από τη δημιουργία του είχε επιχειρηθεί από τις διάφορες κυβερνήσεις η επίλυση των χρονιζόντων προβλημάτων, αλλά η δημόσια ζωή εξακολουθούσε να νοσεί από οργανικές δυσλειτουργίες: ευνοιοκρατία, νεποτισμό, πελατειακό σύστημα, κακοδιαχείριση των δημοσίων πόρων κ.λπ. Τα συμπτώματα αυτά ήταν εντονότερα στις επαρχίες του κράτους, όπου κυριαρχούσαν οι πελατειακές σχέσεις. Η εικόνα που δίνεται, αναλυτικά και με συγκεκριμένα στοιχεία, από αυτή την έκθεση, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι καμία κρατική ή δημοτική υπηρεσία του Νομού Μεσσηνίας δεν λειτουργούσε τότε σωστά, κανένα κρατικό όργανο δεν επιτελούσε, όπως θα έπρεπε, το έργο που του είχε ανατεθεί. Κυρίαρχο ήταν το πρόβλημα της κακοδιοίκησης και της παραμέλησης επιτέλεσης του έργου τους από τους κατά τόπους δημάρχους και από τα άλλα όργανα της κρατικής εξουσίας, της όχι καλής εφαρμογής της δικαστικής εξουσίας των Δήμων, της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, της φυγοδικίας, της όχι καλής οργάνωσης των φυλακών, της ζωοκλοπής, της παραμέλησης του οδικού δικτύου και της δημόσιας υγείας. Τελικός στόχος της προτεινόμενης ανακοίνωσης είναι να διερευνήσουμε το αν και κατά πόσο η εικόνα που δίνεται σ' αυτή την έκθεση ανταποκρίνεται ή όχι στην πραγματικότητα.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΙΚΟΛΕΤΣΕΑ

Η ΜΕΤΟΥΣΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΗΣ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ ΣΕ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΛΟΓΟ: ΜΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΔΩΔΕΚΑΤΟΥ ΣΟΝΕΤΟΥ «*Πατρίδες! αέρας, γη...*» ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Η ανακοίνωση προτείνει μια διδακτική προσέγγιση του Δωδέκατου Σονέτου του Κωστή Παλαμά, εστιάζοντας στη δημιουργική ποιητική μετουσίωση της προσωκρατικής θεωρίας των τεσσάρων στοιχείων του Εμπεδοκλή. Το ποίημα προσφέρεται για την καλλιέργεια της φιλοσοφικής σκέψης των μαθητών, την αισθητική τους παιδεία και την ενσυναίσθηση απέναντι σε υπαρξιακά ερωτήματα καταγωγής και προορισμού. Η διδακτική πρόταση αξιοποιεί στοιχεία της διακειμενικότητας μεταξύ ποίησης και προσωκρατικής φιλοσοφίας, με έμφαση στη χρήση μεταφορικής και συγκινησιακά φορτισμένης γλώσσας, και προτείνει δραστηριότητες ερμηνείας που ενθαρρύνουν τον αναστοχασμό για την αλληλεπίδραση φυσικού κόσμου και προσωπικότητας του δημιουργού. Το σονέτο λειτουργεί έτσι ως όχημα για τη σύνδεση της ποίησης με τη φιλοσοφία και την ανθρωποκεντρική προσέγγιση της διδασκαλίας της λογοτεχνίας.

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Η βυζαντινή (και μεταβυζαντινή) τέχνη αντιπροσωπεύει μια μακραίωνη καλλιτεχνική παράδοση, η οποία, ενώ διατηρεί τα σταθερά χαρακτηριστικά της, παρουσιάζει αξιοσημείωτη ευελιξία που της επιτρέπει να αφομοιώνει καλλιτεχνικά ρεύματα και να ενσωματώνει εξωτερικές επιδράσεις. Κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα, αυτή η προσαρμοστική διαδικασία καθίσταται ιδιαίτερα εμφανής: η επαφή με τη δυτική τέχνη, η δημιουργική ζωντάνια των τοπικών εργαστηρίων, η μεταβολή των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, το φιλοκαλικό-ησυχαστικό κίνημα των Κολλυβάδων, καθώς και η κυκλοφορία έντυπων βιβλίων και χαλκογραφιών, άφησαν το ιδιαίτερο αποτύπωμά τους στην τέχνη της εποχής, εμπλουτίζοντας την καθιερωμένη εικονογραφική παράδοση.

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις νέες τάσεις στη μνημειακή ζωγραφική και στις φορητές εικόνες του 18ου αιώνα στην Πελοπόννησο, εστιάζοντας στο τοπικό εργαστήριο των ζωγράφων από τη Νεζερά. Οι τάσεις αυτές είναι εμφανείς τόσο στην εικονογραφία -μέσω του εμπλουτισμού των θεμάτων, της εισαγωγής ισλαμικών διακοσμητικών μοτίβων και μιας ανανεωμένης χρωματικής παλέτας- όσο και στο ύφος, με την υιοθέτηση δυτικών προτύπων. Επιπλέον, ο παραδοσιακός χριστολογικός κύκλος, που συχνά οργανώνεται ως Δωδεκάορτο και παλαιότερα κατείχε κεντρική θέση στη θεματική διάρθρωση, εντάσσεται πλέον σε ευρύτερα

συνθετικά σχήματα. Έτσι, το εικονογραφικό πρόγραμμα αναπτύσσεται σύμφωνα με τους λειτουργικούς κύκλους και τις ακολουθίες.

Οι παρατηρήσεις αυτές αποκαλύπτουν ότι η πελοποννησιακή ζωγραφική του 18ου αιώνα δεν αποτελεί στείρα μίμηση παλαιότερων προτύπων, αλλά ένα ενεργό πεδίο καλλιτεχνικού διαλόγου και μετασχηματισμού. Η μελέτη αυτή δείχνει πώς η βυζαντινή ζωγραφική παράδοση -στην προκειμένη περίπτωση μέσα από την ύστερη μεταβυζαντινή τέχνη-, ενώ δέχεται νέες επιρροές, διατηρεί μια διακριτή ταυτότητα, που ερμηνεύει τον δυναμικό και διαχρονικό της χαρακτήρα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΛΟΥΚΗΣ

ΣΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΕΚΤΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ, ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ ΙΩΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΗ ΣΥΖΥΓΟ ΤΟΥ ΕΛΕΝΗ ΚΑΛΑΜΟΓΔΑΡΤΟΥ. ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ – ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Ανάλογα με τη συνάντηση του Έκτορα και της Ανδρομάχης (Ιλιάδα, ραψ. Ζ, στ. 369-529) από τις πιο συγκινητικές σκηνές της παγκόσμιας λογοτεχνίας, ο έγκλειστος στο Μεσολόγγι Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος επικοινωνεί δι' αλληλογραφίας με τη σύζυγό του Ελένη Καλαμογδάρτου, που βρίσκεται με τα παιδιά τους γι' ασφάλεια στη Ζάκυνθο. Ο Εμ. Πρωτοψάλτης στην έκδ. ''Αλληλογραφία Φρουράς Μεσολογγίου 1825-26'' (ΓΑΚ, Εθν. Τυπογραφείο, Αθήναι 1963) περιέλαβε τρεις επιστολές του Ι. Παπαδιαμαντόπουλου, απάντηση σε ληφθείσες απ' τη σύζυγό του Ελένη (23/4/25, 28/5/25 και 8/7/25). Όπως η Ανδρομάχη ικέτευε τον Έκτορα να μείνει στο τείχος και να μην ξαναβγεί στη μάχη, έτσι εικάζομεν ότι παρακαλούσε κι η Ελένη. Κι όπως ο Έκτωρ αντιμετώπιζε έντονα το δίλημμα ανάμεσα στην αγάπη για την οικογένειά του και το χρέος προς την πατρίδα, έτσι κι ο Ι. Παπαδιαμαντόπουλος, έστω και με την έμμεση, γραπτήν επικοινωνίαν, αναφέρεται σε πρακτικά του βίου ζητήματα, αλλά εκφράζει το ενδιαφέρον και την αγωνία του για την οικογένειά του. Εκθέτει και σκέψεις για τα συμβαίνοντα στον Αγώνα και κρίσεις για τις αρνητικές εξελίξεις της κρίσιμης χρονιάς- 1825. Όπως ο Έκτωρ έτσι κι ο Ι. Παπαδιαμαντόπουλος, απ' τις ευγενέστερες κι ηθικώτερες μορφές της Επανάστασης, έπεσαν τελικά στον πόλεμο για την πατρίδα. Ο συγκινητικός αποχαιρετισμός του Έκτορα και της Ανδρομάχης, βρίσκει τα σύστοιχά του στις επιστολές του εγκλείστου στο Μεσολόγγι, Ιωάννη Παπαδιαμαντόπουλου στη σύζυγό του.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ. ΝΕΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ - ΝΕΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Ἡ παροῦσα εἰσήγηση θὰ ἐξετάσει τὴ «διείσδυση», τὴν ἐξάπλωση καὶ τὴν ἐπίδραση τοῦ Ἡσυχαστικοῦ κινήματος στὴν Πελοπόννησο κατὰ τὸν ΙΔ΄ καὶ ΙΕ΄ αἰῶνα. Ἐνῷ ὁ Ἡσυχασμὸς ταυτίζεται, ὅπως εἶναι λογικό, μὲ τὸ Ἅγιο Ὄρος καὶ τὴ Θεσσαλονίκη, ἡ Πελοπόννησος - καὶ ἰδιαίτερα τὸ Δεσποτᾶτο τοῦ Μυστρᾶ - ἀπετέλεσε τὸν «κρίσιμο γεωγραφικὸ καὶ πνευματικὸ χῶρο», ὅπου ἡ ἡσυχαστικὴ θεολογία συναντήθηκε μὲ τὴν πολιτικὴ διοίκηση καὶ τὴν ὕστερη παλαιολόγεια τέχνη. Στὴν εἰσήγηση θὰ ἐπικεντρωθοῦμε σὲ θέματα ὅπως α) ὁ ρόλος τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτη, ὁ ὁποῖος μέσῳ τῆς παραμονῆς του στὴν περιοχὴ ἔθεσε τὶς βάσεις γιὰ τὴν ὀργάνωση ἡσυχαστικῶν πυρήνων, β) στὴν δράση τῶν μαθητῶν του καὶ στὴ διαμόρφωση μιᾶς ἰδιαίτερης «ἀσκητικῆς γεωγραφίας» στὰ σπήλαια τῆς Μάνης, τῆς Μονεμβασιᾶς καὶ τοῦ Πάρνωνα, μὲ ἀποκορύφωμα τὴ μεταγενέστερη ἀλλὰ ὀργανικὰ συνδεδεμένη μορφὴ τοῦ Ἁγίου Νείλου του Μυροβλήτη, γ) στὴ σχέση τῆς ἡσυχαστικῆς πνευματικότητας μὲ τὴν ἄρχουσα τάξη τοῦ Μυστρᾶ (Καντακουζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι), δ) πῶς ἡ διδασκαλία περὶ Ἀκτίστου Φωτὸς ἐπηρέασε τὴν εἰκονογραφία τῶν ναῶν τῆς περιοχῆς (π.χ. Περίβλεπτος), καὶ τέλος, ε) ὅτι ὁ Ἡσυχασμὸς στὴν Πελοπόννησο δὲν ὑπῆρξε μόνο μιὰ μοναστικὴ πρακτική, ἀλλὰ μιὰ πνευματικὴ θωράκιση ποὺ ἐπέτρεψε στὸν Ἑλληνισμὸ νὰ διατηρήσει τὴν ταυτότητά του κατὰ τὴ μετάβαση ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ στὴ μεταβυζαντινὴ περίοδο.

Β. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Β. ΣΑΡΑΦΗΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ 1821. ΝΕΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΤΟΠΟ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Οι απομνημονευματικού χαρακτήρα μαρτυρίες και τα λυτά δημόσια έγγραφα που σχετίζονται με τη Διοίκηση αποτελούν τις δύο βασικές πηγές από τις οποίες αρδεύτηκε η ιστοριογραφία της ελληνικής επανάστασης. Πληθωρισμός στην επιλεκτική, αποσπασματική χρήση τους και ταυτόχρονα σοβαρό έλλειμα στην έγκυρη έκδοση και εμπεριστατωμένη επεξεργασία χαρακτηρίζουν την τύχη των ιστορικών αυτών τεκμηρίων. Οι σπουδές για τον Θ. Κολοκοτρώνη, μια εμβληματική προσωπικότητα του εθνικού πανθέου, αποτυπώνουν τα χαρακτηριστικά αυτά: ένα απομνημόνευμα από τον Θεόδωρο θεμελιώδες κείμενο της νεοελληνικής γραμματείας, αφηγηματικές μαρτυρίες από τον Γενναίο συνδυασμένες με ατελή έκδοση τεκμηρίων, συλλογή εγγράφων της εποχής στο πλαίσιο της ανάδειξης και δικαίωσης της οικογενειακής μνήμης, μεταγενέστερες εκδοτικές απόπειρες με εμφανή τα ίχνη της απουσίας ακαδημαϊκής φροντίδας, με αποτέλεσμα την ελλιπή ένταξη στην εθνική βιβλιογραφία. Στην προτεινόμενη ανακοίνωση θα επιχειρηθεί μία αποτίμηση των σπουδών περί των Θ. Κολοκοτρώνη

σε συνδυασμό με τις αρχειακές διαθεσιμότητες, τις σύγχρονες ιστοριογραφικές ζητήσεις και τις προοπτικές που ανοίγονται από την ένταξη με νέους όρους στο τεκμηριωτικό απόθεμα γνωστού και αδημοσίευτου αρχειακού υλικού. Οι ευκολίες που προσφέρει απλόχερα η ψηφιακή εποχή στην χρήση και ανάδειξη του αρχειακού υλικού, οι νέες δυνατότητες αλλά και οι πιθανές αθέλητες συνέπειες των νέων τεχνολογιών θα αποτελέσουν στοιχεία του προβληματισμού που θα παρουσιαστεί.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΕΠΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΙΑ΄ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ (1428-1443/1443-1449)

Η παρούσα ανακοίνωση θα επικεντρωθεί στην πολιτική ιστορία του Δεσποτάτου του Μορέως κατά την περίοδο των δύο διακυβερνήσεων του Δεσπότη και μετέπειτα Βυζαντινού αυτοκράτορα Κωνσταντίνου ΙΑ’ Παλαιολόγου, από το 1428 ως το 1449. Κατά την τελευταία περίοδο της βυζαντινής ηγεμονίας, η Πελοπόννησος κυβερνάται από δεσπότες, οι οποίοι είναι μέλη της αυτοκρατορικής οικογένειας των Παλαιολόγων. Στα χρόνια αυτά το δεσποτάτο θα πετύχει τη μέγιστη ακμή και πρόοδο της ιστορίας του. Οι Παλαιολόγοι δεσπότες θα επεκτείνουν τα εδάφη τους σε ολόκληρη σχεδόν την Πελοπόννησο, ενώ την ίδια περίοδο σημειώνεται αξιόλογη πολιτισμική και πνευματική άνθηση στο Μυστρά, την πρωτεύουσα του Δεσποτάτου. Την περίοδο των Παλαιολόγων το δεσποτάτο και ιδιαίτερα η πρωτεύουσα του, ο Μυστράς εξελίχθηκε στο σημαντικότερο πνευματικό κέντρο του ελληνισμού ανάλογο με την Κωνσταντινούπολη. Θα παρουσιαστούν ζητήματα που άπτονται τόσο της εσωτερικής διοίκησης και οργάνωσης του Δεσποτάτου όσο και της εξωτερικής του πολιτικής, λίγο πριν την κατάλυση του ελληνικού χώρου από τους Οθωμανούς.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΛΙΜΑ, ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Περίληψη: Με βάση δημοσιευμένες πηγές και αδημοσίευτα αρχειακά τεκμήρια, που έχουν εντοπιστεί στο Κρατικό Αρχείο της Βενετίας και στο Αρχείο Nani της Εθνικής Βιβλιοθήκης Ελλάδος, θα παρουσιαστεί το γεωφυσικό και παραγωγικό τοπίο της Κορινθίας, καθώς και οι όποιες επεμβάσεις επιχειρήθηκαν σε αυτό κατά τη διάρκεια της βενετικής περιόδου (τέλη 17ου-αρχές 18ου αι.). Συγκεκριμένα, θα σχολιαστούν οι κλιματικές μεταβολές που συνέβησαν τότε, οι οποίες επηρέασαν το παραγωγικό τοπίο, τα είδη των φυσικών πόρων και οι προσπάθειες διαχείρισή τους από τους Βενετούς, καθώς και τα υδραυλικά έργα

(αντιπλημμυρικά, αποστραγγιστικά) που εκτελέστηκαν τη συγκεκριμένη περίοδο στην πεδινή και στην ορεινή Κορινθία.

ΕΥ. ΠΑΝΤΟΥ, ΝΙΚ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ, ΝΙΚ. ΓΙΑΝΝΕΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΜΥΣΤΡΑ

Ερευνητικές εργασίες που πραγματοποιήθηκαν στον Αρχαιολογικό Χώρο του Μυστρά τις τελευταίες δεκαετίες έφεραν στο φως αξιόλογα κεραμικά ευρήματα, τα οποία αποτελούν σημαντικές υλικές μαρτυρίες για τις συνθήκες διαβίωσης στον οικισμό εντός των τειχών, από την ύστερη βυζαντινή εποχή έως και τους νεότερους χρόνους.

Η μεγάλη ποσότητα εφυαλωμένης και μη εφυαλωμένης κεραμικής, κατασκευασμένης από κοινές κεραμικές ύλες, σε συνδυασμό με την εύρεση τριποδίσκων όπτησης και πήλινων αγγείων χύτευσης μετάλλων, υποδεικνύει την ύπαρξη εγχώριας βιοτεχνικής δραστηριότητας παραγωγής κεραμικών προϊόντων, η οποία εξυπηρετούσε τις αυξημένες ανάγκες της κοινωνίας του Μυστρά για μία μακρά χρονική περίοδο.

Στο πλαίσιο της παρούσας ανακοίνωσης αξιοποιούνται δεδομένα από την ανασκαφική έρευνα και παρουσιάζονται επιλεγμένα κεραμικά ευρήματα. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο έργο της ταξινόμησης και συντήρησης του πολυάριθμου και ποικιλόμορφου κεραμικού υλικού, καθώς και στις προοπτικές διαχείρισης και προβολής του.

ΤΖ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Δ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΝΕΚΡΙΚΟΥ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΜΟΝΑΣΤΗΡΟΥ ΣΤΟ ΒΡΟΝΤΑΜΑ: ΕΝΑ ΩΡΙΜΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΟΥ 16^{ου} ΑΙΩΝΑ ΣΤΗ ΛΑΚΩΝΙΑ

Σε απόκρημνη όχθη του Ευρώτα, σε μικρή απόσταση από το χωριό Βρονταμάς βρίσκεται συγκρότημα σπηλαιωδών ναών και κελιών, γνωστό ως Παλαιομονάστηρο. Ο πρώτος ναός, αφιερωμένος αρχικά στην Κοίμηση της Θεοτόκου και στον Άγιο Νικήτα, και κατά παράδοση σήμερα στη Ζωοδόχο Πηγή, διατηρείται σε καλή κατάσταση, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα κτίρια του μοναστηριού που βρίσκονται σε ερειπιώδη μορφή, και διασώζει γραπτό διάκοσμο τριών εποχών. Παραπλεύρως του ναού σώζεται ταφικό παρεκκλήσι κατάγραφο με τοιχογραφίες που σύμφωνα με γραπτή επιγραφή χρονολογούνται στο έτος 1556, ενώ εντοπίζονται σποραδικά και επιζωγραφίσεις του έτους 1613. Με την παρούσα ανακοίνωση γίνεται προσπάθεια ένταξης του γραπτού αυτού διακόσμου στη μνημειακή ζωγραφική του 16^{ου} αι.

ΜΑΡΙΝΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΥ

ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ: ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΧΩΡΟ

Πρόκειται για μικρών διαστάσεων, μονόχωρο, τρουλαίο ναό, με εξωτερικές διαστάσεις 6,10x4,70μ. και ημικυκλική αψίδα Ιερού, βυζαντινών χρόνων, κηρυγμένο ως προέχον βυζαντινό μνημείο. Ο μεγάλος τρούλλος του, εξωτερικά έχει κυλινδρικό τύμπανο. Η πόρτα εισόδου βρίσκεται στη νότια πλευρά. Στο μνημείο διασώζεται άριστης ποιότητας ζωγραφική του α' μισού του 13ου αι. που συνδέεται με μητροπολιτικό κέντρο.

Κατάλοιπα γένεσης καμάρας στο δυτικό τοίχο του ναού, στον άξονα Β-Ν, δύο τόξα κατασκευασμένα από πλίνθους και κονίαμα στο νότιο τοίχο αποτελούν στοιχεία προγενέστερου κτίσματος, τα οποία θα μας απασχολήσουν στην παρούσα δημοσίευση, με βάση τις εργασίες σωστικού χαρακτήρα που πραγματοποιήθηκαν από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Αρκαδίας.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΣΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗ ΚΟΡΙΝΘΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΟΔΟΥ

Κατά τη δεκαετία του 2010 ήρθαν στο φως αρχαιολογικά ευρήματα στη Δυτική Κορινθία στο πλαίσιο κατασκευής του αυτοκινητοδρόμου της Ολυμπίας Οδού, στις περιοχές ΄΄Καμάρι΄΄, θέση ‘’Θωμορράχη΄΄, Κάτω Πιτσά΄΄, θέση ΄΄Σμερτιά΄΄, και ΄΄Κόμβος Δερβενίου΄΄. Συγκεκριμένα στο βόρειο κλάδο της Νέας Εθνικής Οδού Κορίνθου-Πατρών όπου λειτουργεί σήμερα ο μετωπικός σταθμός διοδίων, ανασκάφηκαν κατάλοιπα της Πρωτοελλαδικής ($3^{η}$ χιλιετία π.Χ.) περιόδου και εκτεταμένα εργαστηριακοί, λουτρικοί και αποθηκευτικοί χώροι, ανήκοντες σε ένα ευρύτερο σύνολο οικιστικού-εργαστηριακού χαρακτήρα, τμήμα του οποίου ταυτίζεται με αγρέπαυλη ($2^{ος}$ -$4^{ος}$ αι. μ.Χ) . Στην περιοχή Καμαρίου αποκαλύφθηκε τμήμα οικισμού και εργαστηριακών χώρων της Μυκηναϊκής περιόδου (1.400-1.200 π. Χ -ΥΕΙΙΙΑ2-Β) με πλούσια κεραμική. Συνολικά ανασκάφηκαν 40 χώροι του οικισμού, σε στενή συνάφεια μεταξύ τους, που διακόπτονται από τη διέλευση χειμάρρου ενεργού στη φάση κατοίκισης την συγκεκριμένη περίοδο ενώ στο Καμάρι νέα θέση η οποία παρουσιάζει ίχνη κατοίκησης από την Πρωτοελλαδική/Μεσοελλαδική ($3^{η}$-$2^{η}$ χιλιετία π.Χ έως και την Ρωμαϊκή περίοδο(2ος-$4^{ος}$αι μ.Χ.) Η ανασκαφή αποκάλυψε κτηριακά κατάλοιπα, τμήματα εργαστηρίων, τεχνικών έργων και τάφων. Η θέση έρευνας, που πιθανά σχετίζεται με την ομηρική Γονόεσσα, βρίσκεται ανατολικά της αρχαιολογικής θέσης «Ταράτσες», όπου έχουν αποκαλυφθεί αρχαία κατάλοιπα από την Προϊστορική έως τη Ρωμαϊκή περίοδο.

ΑΜΑΛΙΑ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΩΝ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΒΑΡΙΝΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΤΟΠΤΗ ΜΑΡΤΥΡΑ GEORGE PHILIP REINAGLE

Στις 20 Οκτωβρίου 1828, ο εικοσιπεντάχρονος Άγγλος θαλασσογράφος George Philip Reinagle βρισκόταν στο βρετανικό μονόκροτο πλοίο "Mosquito". Ως αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων της καθοριστικής για τον Ελληνικό Αγώνα ναυμαχίας του Ναβαρίνου, κατέγραψε τα ιστορικά γεγονότα σε μία σειρά σχεδίων, τα οποία φυλάσσονται σήμερα στο Βρετανικό Μουσείο και τα οποία κυκλοφόρησαν για πρώτη φορά με τη μορφή λιθογραφιών (συνοδευόμενων από επεξηγηματικό κείμενο) το 1828, σε δύο ξεχωριστές εκδόσεις, στο Λονδίνο και τη Νάπολη, ενώ ενέπνευσαν και μία σειρά πινάκων που ο Reinagle παρουσίασε στη Βασιλική Έκθεση του Λονδίνου το 1829 και το 1830.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

THE BRONZE COINAGE OF PHLIOUS UNDER THE SEVERANS: ICONOGRAPHY AND CIRCULATION

Phlious issued bronze coinage, alongside other Peloponnesian cities, at the end of the 2nd and the beginning of the 3rd century AD, during the Severan dynasty. The obverse depicts members of the imperial family: Septimius Severus (AD 193–211), his wife Julia Domna, their sons Caracalla (AD 198–217) and Geta (AD 209–212), and Caracalla’s wife Plautilla. The reverse bears iconographic types associated with cults and local mythological traditions. The number of mints operating in the Peloponnese during the Severan period was greater than at any other time. The coinage of Phlious from this era is relatively rare, and all available evidence suggests that it was produced in limited quantities, intended primarily to meet everyday transactional needs. The present study examines the iconography and circulation of this coinage, based on surviving specimens held in private collections, as well as finds from excavations conducted in the Peloponnese and beyond.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΝΑΚΑΡΗ, ΚΟΤΖΑΜΠΑΣΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Η παρούσα εργασία εστιάζει στην οικονομική κινητοποίηση του Αθανάσιου Κανακάρη, κοτζάμπαση των Πατρών, όπως αυτή αντανακλάται στο

προσωπικό οθωμανικό αρχείο της οικογένειας Κανακάρη. Στη βάση των σωζόμενων επιστολών και αποδείξεων του αρχείου και κυρίως δύο φορολογικών κατάστιχων των ετών 1814 και 1816, θα παρουσιαστούν και σχολιαστούν η εμπλοκή του Κανακάρη στα δανειοδοτικά δίκτυα της Πελοποννήσου και η ενεργή συμμετοχή του, με την ιδιότητά του ως προεστού του καζά Πατρών, στη διαδικασία επιμερισμού, είσπραξης και απόδοσης στην οθωμανική αρχή των φορολογικών βαρών του πληθυσμού της περιοχής. Συμπληρωματικά, θα συζητηθούν όψεις της οικονομίας της Αχαΐας στις αρχές του 19ου αιώνα, όπως αυτές αναδεικνύονται από το υπό μελέτη αρχειακό υλικό.

ΜΑΡΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ

ΤΟ ΜΠΑΡΓΙΑΚΙ (=ΦΛΑΜΠΟΥΡΟ) ΣΤΟΝ ΤΣΑΚΩΝΙΚΟ ΓΑΜΟ ΚΑ Η ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΟ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΤΣΑΚΩΝΙΑΣ

Κατά τη διάρκεια της διδακτορικής μου έρευνας σε σχέση με τις στρατηγικές του γάμου και τους συμβολισμούς του στην Τσακωνιά (1890 – 1967) και βάσει της επισκόπησης των αρχειακών πηγών της εξεταζόμενης περιόδου, προέκυψε εύρημα σχετικό με ένα έθιμο το 'μπαργιάκι' (τσακωνική διάλεκτος:=φλάμπουρο) το οποίο δεν έχει καταγραφεί από προηγούμενες έρευνες πεδίου ή ιστορικές αναλύσεις στην περιοχή της Τσακωνιάς. Η ανακάλυψη αυτή, προερχόμενη από αρχειακή πηγή του 1930, αποτελεί σημαντικό εύρημα, καθώς το εν λόγω τελετουργικό παραμένει ατεκμηρίωτο στην τρέχουσα βιβλιογραφία και άγνωστο στην τοπική κοινότητα. Η παρούσα μελέτη συνδυάζει την ιστορική έρευνα και τη λαογραφική προσέγγιση, στοχεύει στην ανάλυση και τη διάσωση του «μπαργιακιού» ως στοιχείου της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του τσακώνικου γάμου. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη συσχέτιση του τελετουργικού δρωμένου με το κυρίαρχο συγγενικό σύστημα της Τσακωνιάς

ΕΙΡΗΝΗ ΠΕΠΠΑ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΠΗΛΙΝΑ ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΑ ΕΙΔΩΛΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΕΣ ΣΕ ΙΕΡΑ ΑΡΡΕΝΩΝ ΘΕΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Εξετάζονται γνωστά ιερά στα οποία η τιμώμενη θεότητα προσδιορίζεται από τις γραπτές μαρτυρίες και η λατρεία επιβεβαιώνεται από τα αναθήματα από τα οποία ιδιαίτερη σημασία έχει η κατηγορία των πήλινων ειδωλίων.

Οι περιπτώσεις αυτές παρουσιάζουν ενδιαφέρον διότι προσφέρουν την δυνατότητα να διερευνηθούν πτυχές, ως προς την ερμηνεία των αναθημάτων με βάση την εικονογραφική τους ποικιλία, πιθανώς ως προς τις τελετουργίες των αναθέσεων και ενδεχομένως ως προς το φύλο των λάτρεων, τέλος δε να μελετηθούν οι αποθέσεις, η τελική απόρριψη και η διασπορά των προσφορών αυτών.

Με αφετηρία το ιερό του Απόλλωνα στο όρος Κυνόρτιο της Επιδαύρου αξιολογούνται παραλληλίες και διαφορές ως προς την θεματολογία και τις συνθήκες εύρεσης των κοροπλαστικών αναθημάτων σε άλλα ιερά αρρένων θεοτήτων.

Οι νεότερες δημοσιεύσεις αρχαιολογικού υλικού καθώς και ο προσανατολισμός της σύγχρονης έρευνας στην συστηματική επανεκτίμηση ζητημάτων στρωματογραφίας και ανασκαφικών συναφειών, λειτουργίας των αναθημάτων (πήλινων ειδωλίων) και συμπεριφοράς των προσκυνητών, έχουν εντατικοποιηθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες και παρακινούν σε συμπληρωματική αξιολόγηση παλαιότερων ευρημάτων.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΠΕΡΡΩΤΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΛΩΝΙΔΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΠΥΛΙΑΣ, 1901-1914

Η σύνθεση ενός πληθυσμιακού μεγέθους δεν αποτελεί σταθερό παράγοντα, εφόσον οι επιμέρους οικιακές ομάδες ακολουθούν, όπως κάθε βιολογικός οργανισμός, έναν κύκλο ζωής, στο πλαίσιο του οποίου διευρύνονται ή συρρικνώνονται ανάλογα με την κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα. Συνθήκη, κατά την οποία η διαδικασία διεύρυνσης ή κατακερματισμού και το χρονικό διάστημα ζωής τής κάθε μορφής υπακούει στις ανάγκες επιβίωσης και αναπαραγωγής των νοικοκυριών, με τρόπο που καταφαίνεται η εξάρτησή τους από τον περιβάλλοντα χώρο.

Εξειδικεύοντας, τους παραπάνω παράγοντες, αντικείμενο της παρούσας εισήγησης, που βασίζεται σε αδημοσίευτο αρχειακό υλικό αποτελεί η μελέτη του δήμου Κολωνίδων, της επαρχίας Πυλίας, στην πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα, μέσα από μια σειρά ειδικών δημογραφικών παραμέτρων, όπως του μέσου μεγέθους νοικοκυριών κατά οικισμό, επαγγελματική κατηγορία και φύλο, αλλά και σε σχέση με το καθεαυτό νοικοκυριό (πυρηνικές ή διευρυμένες οικογενειακές ομάδες). Στο πλαίσιο αυτό, θα επιχειρηθεί η ανάλυση της δομής και της σύνθεσης του πληθυσμού, έτσι όπως καταγράφεται στο *Δημοτολόγιο Κολωνίδων του 1901* και στις δημοσιευμένες νεοελληνικές απογραφές του 1896 και του 1907.

ΜΙΧ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΚ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΔΙΠΛΟΥ ΤΑΦΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΟΛΟΥ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΙΣΩΜΑ ΦΑΡΩΝ ΤΟΥ Δ. ΕΡΥΜΑΝΘΟΥ ΑΧΑΪΑΣ

Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα ευρήματα από τη σωστική ανασκαφή που πραγματοποιήθηκε το 1997 από την τότε ΣΤ΄ ΕΠΚΑ (σημερινή ΕΦΑ Αχαΐας) σε αγρό στη θέση Κάμπος κοντά στον οικισμό Ίσωμα

Φαρών του Δ. Ερυμάνθου. Κατά την ανασκαφή, η οποία ξεκίνησε ύστερα από την παράδοση από τον ιδιοκτήτη του αγρού πήλινων και γυάλινων αγγείων, αποκαλύφθηκε σχεδόν επιφανειακά διπλός ταφικός περίβολος ρωμαϊκών χρόνων. Οι δύο περίβολοι χωρίζονταν με διπλό τοίχο και διέθεταν στη δυτική πλευρά τους ξεχωριστές εισόδους με κατώφλι, που έβλεπαν σε κάποιο δρόμο κατεστραμμένο σήμερα. Στον βόρειο περίβολο βρέθηκαν πέντε κτιστοί κιβωτιόσχημοι τάφοι και ένας απλός κεραμοσκεπής. Στο νότιο περίβολο αποκαλύφθηκε ένας διπλός κιβωτιόσχημος τάφος. Πίσω από το διαχωριστικό τοίχο των δύο τάφων υπήρχε κόγχη η οποία έφερε τεφροδόχο αγγείο με υπόλοιπα παιδικού σκελετού. Κεραμοσκεπείς τάφοι ανασκάφηκαν και εκτός των περιβόλων. Συνολικά ερευνήθηκαν 16 τάφοι που απέδωσαν πήλινα και γυάλινα αγγεία, πήλινα λυχνάρια, πήλινη γυναικεία μάσκα, χάλκινα και οστέινα μικροαντικείμενα και χάλκινα νομίσματα. Ο διπλός ταφικός περίβολος ήταν σε χρήση από τον 1ο έως τον 3ο αι. μ.Χ. και πρέπει να ανήκε σε κάποια αγροικία, η οποία ίσως ταυτίζεται με ρωμαϊκό κτήριο, επιφανειακά ίχνη του οποίου (οπτόπλινθοι, κεραμίδια, σπαράγματα ψηφιδωτών) έχουν εντοπιστεί σε απόσταση 350 μ. προς Β.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑ ΤΗΣ ΑΧΑΪΚΗΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ: ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αρχαία Κερύνεια, χτισμένη στην ενδοχώρα της Αιγιαλείας, υπήρξε μία από τις πρώτες πόλεις που προσχώρησαν στην επανιδρυμένη Αχαϊκή Συμπολιτεία το 281/0 π.Χ. και πατρίδα του πρώτου μόνου Στρατηγού του νέου Κοινού, Μάργου. Η αχαϊκή πόλη, κατά το πρώτο μισό του 2^{ου} αι. π.Χ., συμμετείχε στην ομοσπονδιακή νομισματοκοπία της Συμπολιτείας με την κοπή τετραχάλκων που έφεραν το εθνικό όνομα ΚΑΡΥΝΕΩΝ. Πέραν των χάλκινων εκδόσεων, σε παλαιότερους καταλόγους στο νομισματοκοπείο της Κερύνειας είχε αποδοθεί και μια σειρά αργυρών ομοσπονδιακών ημιδράχμων, εκδομένων κατά την πρώτη περίοδο της νεότερης νομισματοκοπίας της Συμπολιτείας (περ. 195–188 π.Χ.), τα οποία φέρουν το σύμβολο της τρίαινας και τα μονογράμματα ΚΑΡΥ, ΚΑΡ και ΚΑ. Ωστόσο, με τη μελέτη της M. Thompson στο πλαίσιο της δημοσίευσης του Θησαυρού του Αγρινίου (*IGCH* 271) το 1968, η σειρά αυτή προσγράφτηκε στη νομισματική παραγωγή της Πάτρας, όπου εξακολουθεί να κατατάσσεται έως σήμερα.

Στο πλαίσιο της παρούσας ανακοίνωσης η απόδοση των συγκεκριμένων εκδόσεων στην Πάτρα επανεξετάζεται υπό το φως των νεότερων αρχαιολογικών δεδομένων που έχουν προκύψει από τις ανακαλύψεις των τελευταίων δεκαετιών στην περιοχή και, σε συνδυασμό με εικονογραφικές παρατηρήσεις και στοιχεία που αντλούνται από την ιστορική μαρτυρία, υποστηρίζεται ότι η εν λόγω σειρά θα πρέπει να αποδοθεί εκ νέου στο νομισματοκοπείο της Κερύνειας.

ΜΙΧ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΩΝ. ΑΚΤΥΠΗ

…'κάρη κομόωντες Αχαιοί…' ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΠΛΟΚΑΜΕΣ ΘΕΕΣ. Η ΚΟΜΜΩΣΗ ΣΤΗ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΑΧΑΪΑ

Ο Όμηρος τονίζει ιδιαίτερα τη σημασία της περιποίησης της κόμης, τη δε προσεγμένη εμφάνισή της θεωρεί ως ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό κυρίως των θεοτήτων, των ηρώων και των ευγενών. Γι' αυτό, στους στίχους της Ιλιάδας και της Οδύσσειας υπάρχει πλήθος αναφορών σχετικών με την επιμελημένη κόμμωση των ανδρών και των γυναικών και το ρόλο που παίζει αυτή στην εμφάνισή τους. Τα ανασκαφικά ευρήματα από το Γεωμετρικό ιερό της Αρτέμιδος Αοντίας στο Άνω Μαζαράκι (Ρακίτα) της Αχαΐας, μας προσφέρουν πολλά στοιχεία για την φροντίδα των μαλλιών, όπως και για τον καλλωπισμό και τα κοσμήματα της κεφαλής: ειδώλια, πήλινα θραύσματα με σχετικές απεικονίσεις, διαδήματα, περόνες, σφηκωτήρες, σπειροειδείς σωληνίσκοι, κρίκοι, καθρέπτες, στέκα και κτένια αποτελούσαν χαρακτηριστικά αφιερώματα στη θεά από τους εμπόρους, τους βοσκούς, τους πιστούς και τους περιηγητές. Σε συνδυασμό με ανάλογα ευρήματα από τα Γεωμετρικά νεκροταφεία της Αχαΐας, όπου αντίστοιχα κτερίσματα εντοπίζονται συνήθως στη θέση τους επάνω στο κεφάλι του νεκρού ή της νεκρής, μας δίνουν τη δυνατότητα να ανασυνθέσουμε την εικόνα της καθημερινής, ή και της επίσημης, εμφάνισης των ανδρών και των γυναικών της εποχής.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΓΙΑΝΤΖΗ, ΑΝΔΡΙΑΝΗ ΜΕΛΙΣΤΑ

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΣΤΗΝ ΑΧΑΪΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΩΝ ΓΑΚ ΑΧΑΪΑΣ

Η αποκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής στην Ελλάδα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της νεοελληνικής ιστοριογραφίας. Η ως σήμερα έρευνα μάς έχει δώσει αξιόλογες μελέτες, αλλά πολλές πτυχές αυτού του ζητήματος παραμένουν αδιερεύνητες και χρήζουν περαιτέρω μελέτης και ιστορικής έρευνας. Οι κατά τόπους Αρχειακές Υπηρεσίες και τα αρχεία που απόκεινται σε αυτές μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά προς την κατεύθυνση αυτή μέσω του εντοπισμού, της διάσωσης, της επεξεργασίας, της ανάδειξης των δημόσιων (αλλά και ιδιωτικών) αρχείων και εν κατακλείδι της διάθεσής τους στην ερευνητική και εκπαιδευτική κοινότητα.

Με βάση την παρουσίαση του πρωτογενούς υλικού που φυλάσσεται στο Τμήμα ΓΑΚ Αχαΐας ως τεκμηριωτική πηγή μελέτης του προσφυγικού ελληνισμού, παρουσιάζονται αρχεία που φωτίζουν πτυχές της παρουσίας και δραστηριοποίησης των προσφύγων στην Αχαΐα. Αρχικά βλέπουμε την εγκατάστασή των Μικρασιατών στην Πάτρα μέσω του αρχείου της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας Ν. Αχαΐας (αστική αποκατάσταση) αλλά και του αρχείου του Γραφείου Εποικισμού

Αχαϊοήλιδος/πρώην Υπουργείο Γεωργίας (αγροτική αποκατάσταση). Στη συνέχεια από την μελέτη των φακέλων αναγνώρισης σωματείων του Αρχείου του Πρωτοδικείου Πατρών, των εκπαιδευτικών αρχείων των σχολείων της Πάτρας αλλά και του Αρχείου της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης βλέπουμε τη προσπάθεια συλλογικής οργάνωσής των προσφύγων μέσω της ίδρυσης και αναγνώρισης προσφυγικών συλλόγων και αθλητικών σωματείων, την ανάγκη πρόσβασης στην εκπαίδευση μέσω της φοίτησης των παιδιών είτε στα υπάρχοντα σχολεία, είτε στα «προσφυγικά» σχολειά που ιδρύονται καθώς και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ - ΚΑΜΗΛΑΚΗ

Η ΑΫΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Περιγράφεται το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο ως προς την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά τα τελευταία 20 χρόνια (κυρίως η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO του 2003, η ορολογία και οι πολιτικές που υιοθετεί η ίδια Unesco, κρατικοί φορείς: υπουργεία Πολιτισμού, Τουρισμού, ινστιτούτα, επιτροπές,) και εξετάζονται τα οφέλη, με βάση τη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία και εμπειρία. Τέλος, διατυπώνονται σκέψεις και προτάσεις για την αξιοποίηση των ζώντων στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού, τα οποία εγγράφονται στο Εθνικό Ευρετήριο της Άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, αναδεικνύοντας την εσωτερική δυναμική του λαϊκού πολιτισμού, ως βασικού μοχλού κοινωνικής συνοχής και τοπικής πολιτισμικής και οικονομικής ανάπτυξης, κοινής - συλλογικής ταυτότητας, μνήμης και κληρονομιάς.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΡΑΣΤΙΤΗΣ

ΕΝΑΣ ΚΥΠΡΙΟΣ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΣΤΕΛΛΩΝ

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τη φυσιογνωμία και το έργο του Κυπρίου πρωτοψάλτη Ανδρέα Στέλλων, μιας σημαντικής αλλά συγκριτικά υποφωτισμένης μορφής της ψαλτικής τέχνης της βυζαντινής περιόδου, εστιάζοντας ιδιαίτερα στη διασύνδεσή του με την πόλη της Πάτρας και την ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσσου. Με βάση τα νεότερα δεδομένα της έρευνάς μας επιχειρείται μια συνολική και κριτική προσέγγιση του μουσικού και ιστορικού του προφίλ.
Στο πρώτο μέρος, αναλύεται η κυπριακή καταγωγή του Στέλλων και το πολιτισμικό περιβάλλον, το οποίο συνέβαλε στη διαμόρφωση των μουσικών του καταβολών. Η διερεύνηση χειρογράφων και τεκμηρίων δείχνει ότι ο Στέλλων υπήρξε φορέας μιας

λόγιας, αλλά και τοπικά ιδιόχρωμης παράδοσης, η οποία αντανακλάται στη μελοποιητική του γραφή.

Στο δεύτερο μέρος, η μελέτη φωτίζει την περίοδο παρουσίας του στην Πάτρα και τη δραστηριοποίησή του στο πλαίσιο της εκεί εκκλησιαστικής και μουσικής ζωής. Η Πάτρα της εποχής, σημείο συνάντησης κοινοτήτων και ρευμάτων, αποτέλεσε γόνιμο πεδίο για τη συνάντηση της κυπριακής ψαλτικής παράδοσης με τα υπό διαμόρφωση αστικά ψαλτικά πρότυπα. Η συμβολή του Στέλλων στα πατρινά μουσικά πράγματα εξετάζεται υπό το φως νέων στοιχείων που τεκμηριώνουν την ενεργό παρουσία του στο ψαλτικό γίγνεσθαι όπως επίσης και η σχέση του με τον φημισμένο πρωτοψάλτη Μανουήλ Χρυσάφη.

Τέλος, αξιολογείται ο ρόλος του ως κρίκου στη σύνδεση της Κύπρου με την μητροπολιτική Ελλάδα, καθώς και η ευρύτερη σημασία της περίπτωσής του για τη μελέτη των διαχρονικών μετακινήσεων ψαλτών, της τοπικής μουσικής αλληλεπίδρασης και της πολυκεντρικής εξέλιξης της νεότερης βυζαντινής μουσικής παράδοσης.

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΡΑΛΛΗ

ΚΙΝΗΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑ Α3 (ΜΑΓΕΙΡΕΙΑ) ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΧΛΕΜΟΥΤΣΙ

Θέμα της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση των κινητών ευρημάτων ανασκαφικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του έργου '*Στερέωση, Αποκατάσταση και Ανάδειξη Αίθουσας Α3 Κάστρου Χλεμούτσι Ηλείας*', το οποίο υλοποιήθηκε απολογιστικά και με αυτεπιστασία από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηλείας κατά τα έτη 2019-2023 με το διασυνοριακό πρόγραμμα Interreg V-A Greece – Italy 2014-2020. Η αίθουσα Α3 ταυτίζεται με τα μαγειρεία του κάστρου Χλεμούτσι, του πριγκιπικού ενδιαιτήματος και πυρήνα του φράγκικου Πριγκιπάτου της Αχαΐας, που αποτελεί ένα από τα πλέον καλοδιατηρημένα μεσαιωνικά κάστρα της Ελλάδας. Οι εργασίες, που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο του ως άνω έργου, βελτίωσαν την κατάσταση διατήρησης των μαγειρείων, κατέστησαν την αίθουσα επισκέψιμη και αναγνώσιμη από το κοινό, ενώ παράλληλα έφεραν στο φως σημαντικό αριθμό κινητών ευρημάτων, όπως κεραμική, νομίσματα, μετάλλινα αντικείμενα, οστά και θραύσματα υάλων, τα οποία προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τη χρονολόγηση, τις οικοδομικές φάσεις και την χρήση της αίηουσας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΑΠΟΥΝΑΣ

"THIS DAY HAS BEEN TO ALL OF US HERE OF JOY". Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ SAMUEL G. HOWE

Το φθινόπωρο του 1827 η Ελληνική Επανάσταση είχε περιέλθει στην πιο κρίσιμη φάση της. Τα αιγυπτιακά στρατεύματα του Ιμπραΐμ πασά κυριαρχούσαν ήδη από το 1825 στο μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου, ενώ ένα έτος αργότερα η πτώση του Μεσολογγίου και εν τέλει η παράδοση της φρουράς των Αθηνών τον Μάιο του 1827 σήμαναν την απώλεια της Στερεάς Ελλάδας. Οι εναπομείνασες όμως ελεύθερες περιοχές αντιστέκονταν σθεναρώς. Την ίδια περίοδο οι μεγάλες δυνάμεις αποφάσιζαν να δράσουν υπέρ της ίδρυσης του ελληνικού κράτους. Η συντριβή λοιπόν του αιγυπτιακού Στόλου στο Ναυαρίνο στις 20 Οκτωβρίου 1827 ανέτρεψε τον έως τότε συσχετισμό δυνάμεων και δρομολόγησε ουσιαστικά το τέλος του πολέμου.

Τις τότε εξελίξεις παρατηρούσαν με αγωνία οι μαχόμενοι αλλά και διάφοροι άλλοι διατρίβοντες στην επαναστατημένη Ελλάδα, όπως ο Αμερικανός εθελοντής Samuel G. Howe (1801-1876). Αν και αρχικά υπηρέτησε σε διάφορα μέτωπα ως στρατιωτικός ιατρός, από τον Ιούνιο του 1827 ανέλαβε τη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας που απέστειλαν οι συμπατριώτες του για χάρη των δεινοπαθούντων αμάχων. Στην αλληλογραφία και στο ημερολόγιο του διατυπώνονται, μεταξύ των άλλων, διάφορες απόψεις ως προς το γεγονός αλλά και τα επακόλουθα της ναυμαχίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζεται στις εκτιμήσεις του για την τελική έκβαση του πολέμου, τη διαχείριση του ελληνικού ζητήματος από τις μεγάλες δυνάμεις, την εκφορά της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, το μέλλον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τα πολιτικά τεκταινόμενα στο υπό ίδρυσιν πλέον ελληνικό κράτος. Στόχος λοιπόν της παρούσας εισήγησης δεν είναι μόνον η ανάδειξή τους, αλλά και ο συσχετισμός τους με ειδικότερες προβληματικές που αφορούν την διαμόρφωση των απόψεων του Howe, κατά διαλεκτική συνάρτηση με την έως τότε τρίχρονη σχεδόν εμπειρία του στην επαναστατημένη Ελλάδα, αλλά και με το γεγονός ότι ο ίδιος αποτελούσε λειτουργό ενός μηχανισμού που αντιπροσώπευε το φιλελληνικό κίνημα που αναπτύχθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΣΑΡΑΦΗΣ

Η ΕΚΛΟΓΗ ΠΑΡΑΣΤΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ Γ΄ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΣΤΙΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 1824)

Τον Απρίλιο του 1824 προκηρύχθηκε από το Εκτελεστικό Σώμα η διεξαγωγή εκλογών για την ανάδειξη παραστατών (βουλευτών) για το Γ΄

Βουλευτικό. Πρόκειται στην ουσία για τις «πρώτες εκλογές» που έλαβαν χώρα στην εν επαναστάσει επικράτεια με βάση τον αναθεωρημένο από τη Β΄ Εθνοσυνέλευση εκλογικό νόμο. Αν και τυπικά η προκήρυξη των εκλογών έγινε στις 4 Απριλίου, σε ορισμένες περιπτώσεις τα παραστατικά έγγραφα εκλογής είχαν συνταχθεί νωρίτερα, οι εκλεγμένοι παραστάτες έφταναν σταδιακά στην έδρα της Διοίκησης ήδη από τον Μάιο και μετείχαν στις εργασίες του Β΄ Βουλευτικού χωρίς δικαίωμα ψήφου μέχρι τη λήξη των εργασιών του. Παράλληλα, σε άλλες επαρχίες η διαδικασία ανάδειξης παραστατών καθυστέρησε λόγω της εν εξελίξει εμφύλιας σύγκρουσης και του ανταγωνισμού των αντίπαλων παρατάξεων για ανάδειξη δικού τους παραστάτη· μια σύγκρουση που σε πολλές περιπτώσεις βρήκε τη συνέχειά της κατά τη διαδικασία της εξέλεγξης των παραστατών, ειδικά όταν παρουσιάζονταν περισσότεροι του ενός εκλεγμένοι για κάποια επαρχία. Τελικά, ύστερα από αρκετές καθυστερήσεις, το Γ΄ Βουλευτικό ξεκίνησε τις εργασίες του την 1η Οκτωβρίου 1824.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα εξετασθεί ο τρόπος διεξαγωγής των εκλογών στις επαρχίες της Πελοποννήσου, όπου είχε αναπτυχθεί με μεγαλύτερη ένταση η δεύτερη εμφύλια σύγκρουση. Στο επίκεντρο των ζητήσεών μας βρίσκεται ο τρόπος που η Διοίκηση -κεντρική και επαρχιακή- επιχείρησε να οργανώσει και να φέρει εις πέρας τη διαδικασία εκλογής -από το πρώτο της στάδιο, δηλαδή την προκήρυξη των εκλογών, έως το τελευταίο στάδιο, δηλαδή την εξέλεγξη των παραστατών. Με βάση τα σχετικά εκλογικά έγγραφα -κυρίως παραστατικά έγγραφα εκλογής, αναφορές επάρχων και συζητήσεις του βουλευτικού σώματος για την εξέλεγξη των διαφιλονικούμενων εκλογών- θα αναζητηθούν οι ποικίλες τοπικές πραγματικότητες και οι αντίστοιχες απαντήσεις της Διοίκησης στα ζητήματα που ανέκυψαν.

ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΡΗ

ΤΑΦΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΓΟΣ

Σε πρόσφατη σωστική ανασκαφή της ΕΦΑ Αργολίδας στα νοτιοανατολικά της σύγχρονης πόλης του Άργους ήλθε στο φως τμήμα νεκροταφείου εκτός των τειχών της πόλης των ελληνιστικών χρόνων, εκατέρωθεν χαλικόστρωτου δρόμου. Στο νεκροταφείο αυτό ξεχωρίζει ταφικός περίβολος με ταφές σε θήκες και ανακομιδές στο κεντρικό χώρο. Τα πολυάριθμα κτερίσματα που βρέθηκαν στο εσωτερικό του περιβόλου προσδιορίζουν τη χρήση του στον 2ο αι. π.Χ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΙΑΚΩΤΟΣ

ΠΡΟΕΣΤΟΙ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ. ΟΙ ΑΛΛΗΛΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΒΕΝΕΤΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΜΕΣΑ 18ου ΑΙΩΝΑ

Στην εργασία δίνονται στοιχεία για το πώς οι Μοραΐτες Πρόκριτοι χρησιμοποιούν με επιτηδειότητα το καθεστώς του προστατευομένου και πώς περιπλέκονται με την άσκηση αυτοδιοικητικών καθηκόντων. Οι πληροφορίες αντλούνται μέσα από τα βενετικά προξενεία της Πελοποννήσου και το αρχείο του βενετού πρεσβευτή (Βάιλος) στην Κωνσταντινούπολη και ανάγονται χρονικά από το 1718 έως το 1797.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΓΕΩΡΓΙΑ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑ ΣΤΟ ΑΚΤΙΟ: ΟΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑΣ

Η ανακοίνωση στοχεύει σε μία συνολική εξέταση των τριάντα γνωστών νομισματικών θησαυρών που απεκρύβησαν σε αχαϊκό έδαφος στους ελληνιστικούς και πρώιμους ρωμαϊκούς χρόνους, ουσιαστικά μέχρι την τυπική αυτοκατάργηση της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας επί Αυγούστου. Κατά το ήμισυ περίπου πρόκειται για αδημοσίευτα ευρήματα προερχόμενα κυρίως από σωστικές ανασκαφές της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αχαΐας των τελευταίων δεκαετιών, αλλά και για παλαιότερα σύνολα, ανασκαφικά ή από κατασχέσεις και παραδόσεις.

Η συνεξέτασή τους ρίχνει φως σε εποχές ανασφάλειας που ωθούσαν τους πολίτες στην απόκρυψη των αποταμιευμάτων τους, όπως στα τέλη του 3ου αι. π.Χ., εξαιτίας των αιτωλικών επιδρομών ή στα δύσκολα χρόνια της πρώιμης ρωμαιοκρατίας, μετά τη βάρβαρη καταστροφή της Κορίνθου (146 π.Χ.) και τέλος στην εποχή που η Πάτρα αποτελούσε βάση των συμμαχικών δυνάμεων του Μάρκου Αντώνιου και της Κλεοπάτρας, λίγο πριν το μοιραίο Άκτιο.

Συναθροίζονται σε επτά περίπου χιλιάδες νομισμάτων, κατά πλειοψηφία αργυρά, ελάχιστα χρυσά και περιορισμένα χάλκινα, σε θησαυρούς ανάγκης από πολύτιμα μέταλλα, αλλά και μικρότερα σύνολα, όπου παρεισφρύουν και οι χάλκινες κοπές των καθημερινών συναλλαγών. Καταχώσεις σε φθαρτά θησαυράρια ή σε απλά πήλινα αγγεία, όπως χύτρες ή ακόμα και μέσα σε λύχνους για παιδικές αποταμιεύσεις, επιτρέπουν ποσοτικές αναλύσεις σε συνάφεια με την κάθε ιστορική φάση, καταδεικνύοντας χαρακτηριστικά, όπως την πρωϊμότητα μακεδονικών ευρημάτων, που συμπλέουν με ευβοϊκά, εξαιτίας της εκεί μακεδονικής παρουσίας. Τα περιέργως σημαίνοντα ποσοστά της κατά τα άλλα εχθρικής Αιτωλίας, η βαρύνουσα ποσοτική εκπροσώπηση των σικυωνικών νομισμάτων, τόσο σε άργυρο όσο και σε χαλκό, αλλά και η ιδιαιτέρως περιορισμένη αντιπροσώπευση νομισμάτων της πόλης των Πατρών, συνθέτουν τα

βασικά χαρακτηριστικά της νομισματικής κυκλοφορίας στην περιοχή, όταν βέβαια η Αχαϊκή Συμπολιτεία στους δύο τελευταίους αιώνες της εξεταζόμενης περιόδου κατέχει δικαιωματικά τη μερίδα του λέοντος των ανευρισκόμενων νομισμάτων.

Εποπτικοί πίνακες, ποσοτικά διαγράμματα και διαφωτιστικοί χάρτες των θέσεων εύρεσης και των αντιπροσωπευόμενων νομισματοκοπείων θα συμπληρώσουν την προφορική παρουσίαση.

ΜΑΤΟΥΛΑ ΣΚΑΛΤΣΑ, ΕΙΡΗΝΗ-ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΤΖΕΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ-ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ «ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ»

Ο Αρχειακός Τόπος Θεόδωρου Κολοκοτρώνη αφορά προς το παρόν ένα ψηφιακό αποθετήριο 1170 επιστολών κυρίως και εγγράφων, που αφορούν τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Το έργο αναπτύχθηκε από τα Κοινωφελή ιδρύματα «Μιχαήλ Ν. Στασινόπουλος-ΒΙΟΧΑΛΚΟ» και «Κοινωνικού και Πολιτιστικού Έργου» και είναι ελεύθερα προσβάσιμο στο κοινό.

Τον πλούτο αυτού του αρχείου, μαζί με άλλα υλικά τεκμήρια, κληθήκαμε να ερμηνεύσουμε και να εκθέσουμε σε διατηρητέο κτήριο στη συμβολή των οδών Μάρνη και Γ' Σεπτεμβρίου στην Αθήνα, στο ύψος του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Πρόκειται για ένα κτήριο το οποίο ανήκε στην οικογένεια Στασινόπουλου, η οποία αποφάσισε εκεί να αναπτύξει την προσωπικότητα του μεγάλου αγωνιστή Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και τη συμβολή του στην Ελληνική Επανάσταση.

Μέσα από μεγάλο πλήθος χαρτώου υλικού, το οποίο αφορά τον αφοσιωμένο στην εθνική υπόθεση μαχητή, ξεδιπλώνονται οι στρατηγικές και οργανωτικές του ικανότητες, η πολιτική του διορατικότητα και το αξιακό του σύστημα. Η πίστη του στην υπηρεσία της πατρίδας τόσο κατά τον εθνικό αγώνα, όσο και για την οργανωμένη συγκρότηση του νέου ελληνικού κράτους τον διακρίνει ανάμεσα από όλους όσους συμμετείχαν ή πρωταγωνίστησαν.

Το χαρτώο υλικό συνοδεύουν αντικείμενα της εποχής από τις συλλογές των ιδρυτικών φορέων, καθώς και από τεκμήρια της Επανάστασης και του νέου ελληνικού κράτους, τα οποία απόγονοι αγωνιστών και πρωταγωνιστών της ιστορίας εμπιστεύτηκαν στο μελλοντικό Κέντρο-Αρχείο. Αυτά συνθέτουν το εικαστικό και σκηνογραφικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο ζωντανεύει η δράση του Κολοκοτρώνη, ενώ ψηφιακές προβολές και διαδραστικά τραπέζια ερμηνεύουν τα τεκταινόμενα.

ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΣΚΑΡΤΣΗ

ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ (13ος-19ος αι.): Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΗΣ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ

Η αρχαιολογική έρευνα σε διάφορες περιοχές της Πελοποννήσου έχει φέρει στο φως σημαντικές ποσότητες ιταλικών κεραμικών αγγείων, που χρονολογούνται από τον 13ο αιώνα και εξής. Στην παρούσα μελέτη τα εισηγμένα αυτά κεραμικά παρουσιάζονται συγκεντρωμένα και εξετάζονται ως τεκμήρια μακραίωνων σχέσεων και επαφών με την Ιταλία. Μέσα από παρατηρήσεις για την τυπολογία και τη διακόσμησή τους, τη σύνδεσή τους με κέντρα παραγωγής στην ιταλική χερσόνησο και τον ρυθμό εισαγωγής τους ανά χρονολογική περίοδο, επιχειρείται να διερευνηθεί η ανάπτυξη και η εξέλιξη των σχέσεων αυτών κατά τη διάρκεια έξι και πλέον αιώνων, από την περίοδο που ακολούθησε τη λατινική κατάκτηση (1204) μέχρι τους νεώτερους χρόνους, σε συσχετισμό με τις εκάστοτε πολιτικές και ευρύτερες ιστορικές συνθήκες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΣΟΥΡΑ, ΝΑΤΑΛΙΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

De aquae urbis: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΪΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Η ίδρυση της ρωμαϊκής αποικίας της Πάτρας σηματοδότησε ριζικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία του αστικού χώρου, με τη διαχείριση των υδατικών πόρων να αποτελεί ένα από τα βασικά πεδία αναδιοργάνωσης. Η αυτοκρατορική παραγγελία ενός σύνθετου και απαιτητικού έργου για την υδροδότηση της πόλης συνέβαλε ουσιαστικά στην υιοθέτηση των ρωμαϊκών πρακτικών διαβίωσης και στην πλήρη ενσωμάτωση της Πάτρας στο ρωμαϊκό αστικό πρότυπο.

Η ανακοίνωση συνοψίζει τα έως σήμερα γνωστά στοιχεία για το ρωμαϊκό σύστημα ύδρευσης, εμπλουτισμένα με νεότερα αρχαιολογικά ευρήματα, και αναδεικνύει τη σχέση μεταξύ των υδροδοτικών υποδομών και του αστικού μετασχηματισμού. Η καταγραφή και χαρτογράφηση των υποδομών (υδραγωγείων, δεξαμενών, λουτρών, νυμφαίων, κρηνών κ.α.) αποκαλύπτει περιοχές αυξημένων υδροδοτικών απαιτήσεων και φωτίζει τον τρόπο με τον οποίο η διαθεσιμότητα νερού διαμόρφωσε τη διάρθρωση, τις χρήσεις γης και την κοινωνικο-οικονομική και πολιτισμική φυσιογνωμία της Ρωμαϊκής Πάτρας.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΠΑΝΟΣ, CONSTANZE GRAML

ΤΟ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΚΑΜΑΡΙΟΥ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ, ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Κατά τη διάρκεια ανασκαφικών ερευνών κατά τα έτη 2016–2017, στη θέση Θωμοράχη Καμαρίου Κορινθίας, στο πλαίσιο του έργου της ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΟΔΟΥ, εντοπίστηκε νεκροταφείο της πρωτογεωμετρικής και γεωμετρικής περιόδου. Ήρθαν στο φως περισσότερες από 30 τάφοι, οι οποίοι περιλαμβάνουν λακκοειδείς, απλούς λάκκους και εγχυτρισμούς. Παρατηρούνται τόσο καύσεις όσο και ενταφιασμοί. Τα ευρήματα περιλαμβάνουν αγγεία (σκύφοι, αμφορείς, πίθοι, οινοχόες κ.ά.), καθώς και πήλινα, λίθινα και μεταλλικά αντικείμενα, κυρίως χάλκινα και σιδερένια (περόνες, ξίφη, λέβητες, δαχτυλίδια κ.ά.), μαζί με κατάλοιπα οστών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο λακκοειδής τάφος αρ. 24, ο οποίος περιείχε, τοποθετημένα μέσα σε στάχτη, τα εξής ευρήματα: τέσσερις χάλκινες περόνες, έναν χάλκινο λέβητα, ένα χάλκινο δαχτυλίδι και ένα σιδερένιο ξίφος. Οι περόνες ήταν σφηνωμένες πάνω σε πέτρες, ενώ πλησίον τους εντοπίστηκε ο χάλκινος λέβητας, τοποθετημένος πάνω σε στρώμα στάχτης. Ακριβώς κάτω από αυτόν βρέθηκαν τμήματα οστών (λεκάνη) μέσα σε μικρό λάκκο. Ανατολικά του λέβητα εντοπίστηκε το χάλκινο δαχτυλίδι και βόρεια το ξίφος.

Ένας άλλος λακκοειδής τάφος (αρ. 61) περιείχε έντεκα αγγεία (σκύφοι, οινοχόη), ένα σιδερένιο ξίφος και τέσσερις χάλκινες περόνες. Νότια των περόνων εντοπίστηκαν τμήματα κρανίου, ενώ κάτω από αυτές κατάλοιπα των άνω και κάτω άκρων.

Νότια του τάφου 61 αποκαλύφθηκε ο τάφος αρ. 62, όπου βρέθηκαν αγγεία (πίθος, σκύφοι) και δύο χάλκινες περόνες. Οι περόνες εντοπίστηκαν εντός του ταφικού πίθου (διαμέτρου 1 μ.) μαζί με οστά· συγκεκριμένα, κάτω από αυτές βρέθηκαν θραύσματα κρανίου.

Σε έναν ακόμη λακκοειδή τάφο (αρ. 63) ανακαλύφθηκαν αγγεία (αμφορείς, οινοχόες, σκύφοι, κρατήρας), τμήμα περόνης, δύο λόγχες και τρία ξίφη. Εντός του κρατήρα εντοπίστηκαν θραύσματα οστών, ενώ κάτω και γύρω από αυτόν βρέθηκαν σκύφοι και τα ξίφη.

Η πληθώρα των χάλκινων και σιδερένιων ευρημάτων, σε συνδυασμό με το κεραμικό υλικό, υποδηλώνει ότι οι νεκροί πιθανότατα ανήκαν σε ανώτερα κοινωνικά στρώματα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ «ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΙΔΡΥΜΑ ΜΙΧΑΗΛ Ν. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ-ΒΙΟΧΑΛΚΟ»: ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΠΟ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

ΣΥΜΕΩΝ ΜΟΝΑΧΟΣ ΝΕΖΕΡΙΤΗΣ

ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ: ΑΠΟ ΤΗΝ «ΣΕΠΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΝΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΚΑΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ» ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΗΣ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ-ΜΑΡΙΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΙΔΡΥΣΙ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ «ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΗΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ»

Ὡς γνωστόν, ἡ παράδοσις («Κῶδιξ-Κτιτορικὸν» τοῦ Πατρέως ἱερομονάχου Κυρίλλου Λαυριώτου [1797]) ἀνάγει τὴν ἵδρυσι τῆς Μονῆς Ἁγίας Λαύρας τὸν 10^{ον} αἰῶνα ἀπὸ μαθητὲς τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, ἐπὶ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ, κάτι ὅμως ποὺ δὲν ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὸ σωζόμενο πηγαῖο ὑλικό, δεδομένου ὅτι οἱ πρῶτες ἱστορικὲς μνεῖες - γραπτὲς πηγὲς περὶ τῆς Μονῆς δὲν ἀνέρχονται πέραν τοῦ 16^{ου} αἰῶνος. Ἐν τούτοις στὸν ἀρχικὸ πυρήνα τῆς Μονῆς («Παλαιομονάστηρον») ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα ἐντόπισε στὸν ἐκεῖ σωζόμενον σπηλαιώδη σταυρεπίστεγο ναὸ ὑπολείμματα πλινθοπερίκλειστης τοιχοποιΐας ἐνῶ στὸ ἱερό του τοιχογραφίες παλαιολογείων χρόνων δύο χρονολογικῶν φάσεων. Ἔτσι, ὁ ναὸς ἀνάγεται μὲ ἀσφάλεια στὰ τέλη τοῦ 13^{ου} - ἀρχὲς 14^{ου} αἰῶνος.

Στὴν παροῦσα εἰσήγησι διατυπώνεται ἡ ἄποψις ταυτίσεως τοῦ ναοῦ αὐτοῦ μὲ τὸν ναὸν ποὺ στέγασε (πρὶν τὸ ἔτος 1316) τὴν *«σεπτὴν εἰκόνα τῆς Ὑπεράγνου Δεσποίνης καὶ Θεομήτορος τῆς Ὁδηγητρίας»* τῆς Λακεδαιμονίας μοναχῆς Εὐφροσύνης-Μαρινίας Μαλωταρᾶ, ἕναν ναόν, ποὺ συμφώνως μὲ κάποιους ἱστορικοὺς - ἀρχαιολόγους (Bon, Λαμπροπούλου, Μουτζάλη), πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ στὴν περιοχὴν τῆς ἐπισκοπῆς Κερνίτζης, κοντὰ στὰ Καλάβρυτα καὶ στὴν Μονὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΗΣ ΣΤΑΦΙΔΑΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20^{ου} ΑΙΩΝΑ: ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΩΔΙΚΩΝ

Το εξαγωγικό εμπόριο κορινθιακής σταφίδας σχετίζεται άμεσα με την Πελοπόννησο, είναι πολυσχιδές και σύνθετο, περνά δε κατά περιόδους από διαφορετικές φάσεις. Η εστίαση σε μία μικρή και ιδιότυπη πτυχή του, την εμπορική επικοινωνία μέσω κωδικοποιημένων τηλεγραφημάτων τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, έχει διττό στόχο. Αφ' ενός παρουσιάζει τον τότε τρόπο μετάδοσης και λήψης μηνυμάτων μεταξύ των εμπλεκομένων σε εμπορικές πράξεις και διακίνηση μερών, ενώ αφ' ετέρου διερευνά διαφαινόμενες πλευρές των εν λόγω εμπορευματικών συναλλαγών καθώς και κάποιες συγκεκριμένες οικονομικές, εξαγωγικές πρακτικές που επικρατούσαν στην υπό εξέταση χρονική περίοδο.

ΑΝΝΑ ΤΑΚΟΥΜΗ

Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΝΑΩΝ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΩΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΔΙΚΤΥΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ: ΠΡΩΤΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Κατά την υστεροβυζαντινή περίοδο παρατηρείται μια εκτεταμένη ανέγερση και αγιογράφηση ναών ή εκ νέου διακόσμηση των ήδη υπαρχόντων εκκλησιών στο νοτιοανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου, που συμπίπτει περίπου με τον σημερινό νομό της Λακωνίας. Κατά την επιτόπια έρευνα παρατηρήθηκε αρχικά η προβεβλημένη γεωγραφικά θέση ορισμένων ναών, σε άμεση επαφή με τους άξονες επικοινωνίας, οδικούς και θαλάσσιους. Στη συνέχεια, μελετώντας τον διάκοσμο τους, σε συνδυασμό με τις σωζόμενες επιγραφές και παραστάσεις δωρητών, όπου υπάρχουν, διαφάνηκε ότι τα μνημεία αυτά ανήκουν σε μέλη της τοπικής ή ανώτερης πολιτικής και εκκλησιαστικής διοίκησης. Συνεπώς, τα μνημεία που βρίσκονται σε κομβικά σημεία επικοινωνίας ανήκουν σε σημαίνοντα πρόσωπα της περιοχής. Η επιλογή της τοποθεσίας τους φαίνεται να αντανακλά την πολλαπλή λειτουργία τους τόσο στην κοινωνική ζωή των τοπικών κοινοτήτων όσο και εντός του δικτύου ελέγχου της πολιτικής και εκκλησιαστικής εξουσίας. Αναδεικνύεται λοιπόν μία ακόμη σημαντική παράμετρος στην ανασυγκρότηση αυτού του ιστορικά βιωμένου χώρου με βάση την νέα πραγματικότητα της υστεροβυζαντινής περιόδου.

Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν η μεθοδολογία και τα πρώτα πορίσματα αυτής της έρευνας, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΣΙΝΟΣ, ΑΓΛΑΪΑ ΚΟΥΤΡΟΜΠΗ

ΕΝΑ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΩΝ LICINI ΣΕ ΤΑΦΙΚΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Στη βόρεια πλευρά της ρωμαϊκής αποικίας της Κορίνθου, όπου και πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένες ανασκαφικές έρευνες από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Κορινθίας στο πλαίσιο διαπλάτυνσης της Εθνικής Οδού Κορίνθου Πατρών, ήρθε στο φως τμήμα ενός εκτεταμένου ρωμαϊκού νεκροταφείου με διάρκεια χρήσης από τον 1ο αι. π.Χ. έως και τον 3ο αι. μ.Χ.. Στο ανατολικό τμήμα του νεκροταφείου ήρθε στο φως ένα υπόγειο, θαλαμοειδές, καμαροσκεπές ταφικό μνημείο του 1ου αι. μ.Χ., το οποίο αποτελεί και το θέμα της παρούσας ανακοίνωσης.

Το μνημείο αποτελείται από έναν τετράγωνο νεκρικό θάλαμο, ο οποίος ήταν προσβάσιμος από μία κλίμακα στη βόρεια πλευρά του. Στο εσωτερικό του διερευνήθηκαν τρεις τάφοι που περιείχαν ενταφιασμούς ενώ οι τοίχοι του ήταν διαμορφωμένοι με κόγχες για την υποδοχή τεφροδόχων αγγείων που περιείχαν δευτερογενείς καύσεις. Ξεχωριστό ενδιαφέρον αποτελεί η ανεύρεση ενός

ενεπίγραφου πήλινου τεφροδόχου αγγείου, στην πρόσθια πλευρά του οποίου αποδίδεται εγχάρακτα το όνομα του θανόντος, φανερώνοντας ότι πρόκειται για Ρωμαίο πολίτη, μέλος της οικογένειας των Licini, η οποία είχε στενούς δεσμούς με την Κόρινθο αλλά και το γειτονικό Άργος. Το εύρημα αυτό επιτρέπει για πρώτη φορά την ασφαλή σύνδεση ενός ταφικού μνημείου της Κορίνθου με τους θανόντες του.

Τέλος, συνοπτική αναφορά γίνεται στην περιγραφή των ταφικών πρακτικών και στην αναγνώριση των ταφικών τελετουργιών που λάμβαναν χώρα στο ίδιο το μνημείο και αποτελούν, μαζί με τα κτερίσματα που συνοδεύουν τους νεκρούς, εκφράσεις των μεταθανάτιων δοξασιών αλλά και των συναισθημάτων των συγγενών για τα προσφιλή πρόσωπα που τους στέρησε ο θάνατος.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΑΣΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΕΘΩΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ 12ου ΑΙΩΝΑ

Ο διάκοσμος ορισμένων μνημείων του 12ου αιώνα στη Μεσσηνία εμπεριέχει ιδιάζουσες εικονογραφικές συνθέσεις, που απηχούν σύγχρονούς τους θεολογικούς προβληματισμούς. Η επιλογή αυτών των παραστάσεων θα πρέπει να αποδοθεί σε λόγιους παραγγελιοδότες, που τους απασχολούσαν ανάλογα θέματα. Σύμφωνα με τις γραπτές πηγές στην περιοχή της Μεθώνης εγκαταστάθηκε και έδρασε ο λόγιος επίσκοπος Νικόλαος, ο οποίος συμμετείχε σε θεολογικές συζητήσεις στην Κωνσταντινούπολη. Η ανακοίνωση, της οποίας το θέμα αφορμάται από σχετική ενότητα της διδακτορικής μου διατριβής, επικεντρώνεται στον ρόλο που φαίνεται να διαδραμάτισε ο επίσκοπος Νικόλαος στην ανασυγκρότηση της περιοχής και στην εκεί δημιουργία ενός πνευματικού και καλλιτεχνικού περιβάλλοντος, ως μέρους της κεντρικής αυτοκρατορικής πολιτικής των Κομνηνών. Σε αυτόν τον κύκλο των λογίων ανθρώπων, που θα δημιουργήθηκε κατά την περίοδο της ποιμαντικής του καθοδήγησης, συγκαταλέγονται πιθανότατα και οι υπεύθυνοι για την πρωτοβουλία ανέγερσης και διακόσμησης αυτών των ναών.

ΑΓΕΛΙΚΗ ΤΖΑΒΑΡΑ

Η ΒΕΝΕΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ DE LISMANINIS ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ, 15ος ΑΙΩΝΑΣ

Στις αρχές του 15ου αιώνα, μέλη της οικογένειας De Lismaninis από την Πάδοβα εγκαταστάθηκαν στην Πάτρα. Μέσα από αρχειακές πηγές προερχόμενες κυρίως από το Κρατικό Αρχείο της Βενετίας, θα εξεταστούν η παρουσία και η

εμπορική δραστηριότητα των μελών της στην Πάτρα και εν γένει στην Πελοπόννησο και στη Βενετία, καθώς και το δίκτυο των γνωριμιών τους.

ΜΑΡΙΑ ΤΖΙΑΤΖΗ

ΙΩΑΝΝΗ ΕΥΓΕΝΙΚΟΥ «*Τῇ Θεοῦ Μητρὶ προσφωνηματικὴ ἔκφρασις*»

Ο Ιωάννης Ευγενικός (γεννημένος μετά το 1394, απεβίωσε μετά το 1454), ο μικρότερος αδελφός του Μάρκου, επισκόπου Εφέσου, ήταν γραφέας χειρογράφων και παραγωγικός συγγραφέας, ο οποίος άφησε κείμενα σε πολλά λογοτεχνικά είδη, μεταξύ των οποίων επτά εκφράσεις (ρητορικές περιγραφές) έργων τέχνης, πόλεων και ενός νησιού. Έζησε μεταξύ των ετών 1420-1430 και μετά το 1439 (ως αντίπαλος της Ένωσης των Εκκλησιών) στην Πελοπόννησο. Ταξίδεψε στην Τραπεζούντα. Το 1454/55 βρισκόταν στη Μεσημβρία. Πέρασε λοιπόν πολλά χρόνια στην περιφέρεια, όπου συνέγραψε τουλάχιστον τις εκφράσεις του για πόλεις (Κόρινθο, Πετρίνα [χωριό κοντά στη Σπάρτη] και Τραπεζούντα) και πιθανώς για το νησί Ίμβρο.

Ο Ιωάννης Ευγενικός στην έκφραση με τίτλο «Τῇ Θεοῦ Μητρὶ προσφωνηματικὴ ἔκφρασις» περιγράφει ένα εικόνισμα της Παναγίας Βρεφοκρατούσας. Η έκφραση δεν αρκείται στη ρητορική πραγμάτευση, αλλά εμβαθύνει και σε θεολογικές λεπτομέρειες, συνδυάζοντας τη θεολογική ερμηνεία με τη ρητορική περιγραφή. Το κείμενο του Ευγενικού δομείται κυρίως στη βάση του διαλόγου που ο συγγραφέας πλάθει μεταξύ της Παναγίας και του Χριστού, καθώς και σε μια σειρά συμβολισμών προς επεξήγηση που προσφέρει η εικόνα. Ο συνδυασμός της θεολογικής ερμηνείας με τη ρητορική περιγραφή αποτελεί μια δημιουργική εξέλιξη στο είδος της έκφρασης, εφόσον ανάλογη σύζευξη δεν εντοπίζεται σε αντίστοιχα κείμενα της προγενέστερης παράδοσης.

Η έκφραση αυτή εκδόθηκε από τον J.-Fr. Boissonade το 1844 (Anecdota nova, Paris 1844 [ανατ. Hildesheim 1962], 335-340) από τον αυτόγραφο κώδικα Par. gr. 2075 με μερικά λάθη. Μπόρεσα να εντοπίσω ένα ακόμη χειρόγραφο που παραδίδει αυτή την έκφραση.

Στόχος της ανακοίνωσής μου είναι η κριτική αποκατάσταση του κειμένου και ο προσδιορισμός των πηγών και των προτύπων του συγγραφέα, καθώς και η εξέταση των ρητορικών μοτίβων. Στο πλαίσιο αυτό θα εμβαθύνω στο εντυπωσιακό λεξιλόγιο και στο υψηλό ρητορικό ύφος του Ιωάννη Ευγενικού.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΜΠΡΟΣ

Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΧΑΪΑ: ΝΕΩΤΕΡΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

Ο εορτασμός των 200 ετών από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης συνέβαλε στο να δημοσιοποιηθούν άγνωστες έως τότε πρωτογενείς πηγές (π.χ. οθωμανικά, γαλλικά αρχεία κ.λπ.) και να παραχθεί νέα βιβλιογραφία για την προετοιμασία και την έναρξη της Επανάστασης στην Αχαΐα. Η παρούσα ανακοίνωση λοιπόν θέτει ως σκοπό της να εντοπίσει τα καινούργια στοιχεία και να εξετάσει δευτερευόντως κατά πόσο αυτά επιβεβαιώνουν τις ήδη παγιωμένες απόψεις μας για τις ενέργειες των Αχαιών το πρώτο εξάμηνο του 1821 (*Σύσκεψη της Βοστίτσας, Αχαϊκόν Διευθυντήριον*) ή τις αναιρούν. Παράλληλα ο γράφων διερευνά μέσα από την εργασία του τις προαναφερθείσες πολιτικές δράσεις και τους πρωταγωνιστές τους σε μια προσπάθεια να εντοπίσει -συν τοις άλλοις- τα κίνητρα που ώθησαν τους κοινοτικούς και εκκλησιαστικούς άρχοντες της Αχαΐας στο να θελήσουν να αναλάβουν την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία του Αγώνα στην περιοχή τους.

ΤΡΥΦΩΝΑΣ ΤΡΥΦΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΠΑΘΑΡΗ "Κίνας περιγραφή". Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΧΡΥΣΟΠΟΔΑΡΙΤΙΣΣΗΣ ΠΑΤΡΩΝ. Η ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΤΟΥ 1679

"*Κίνας Περιγραφή*" είναι ένας χαρτώος ,δερματόδετος χειρόγραφος κώδικας. Ανήκει στην Ιερά μονή Χρυσοποδαρίτισσας Αχαΐας. Αποτελεί ανέκδοτη στο σύνολο της μετάφραση από τον Χρύσανθο Νοταρά του σλαβονικά γραμμένου έργου του Νικόλαου Σπαθάρη που αποτελεί και αυτό μετάφραση του Άγγλου Ιησουίτη Μαρτίνιο Μαρτίνι. Αναφέρεται λεπτομερώς στην κυβερνητική δομή της αυτοκρατορικής Κίνας του 17^{ου} αιώνα. Η συντήρηση του, αποτέλεσε μια χρονοβόρα διαδικασία αντιμετωπίζοντας προκλήσεις συντήρησης των επιμέρους δομικών στοιχείων και υλικών καθώς και λεπτομερή τεκμηρίωση που ένα μεγάλο μέρος της θα παρουσιαστεί εδώ. Αποτέλεσε δε έργο στον καιρό της πανδημίας το οποίο πραγματοποιήθηκε στα εργαστήρια συντήρησης της εφορείας Αρχαιοτήτων Αχαΐας και παραδόθηκε πίσω στην Μονή.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΣΑΚΝΑΚΗ

Ο ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΔΥΜΗΣ

Η Κάτω Αχαΐα διατηρεί τις χαράξεις της αρχαίας πόλης Δύμης έστω και αν αυτές παραμένουν κάτω από τις σύγχρονες οικοδομές. Οι σωστικές ανασκαφές της ΕΦΑ Αχαΐας αποκάλυψαν τμήματα του πλίνθινου ελληνιστικού τείχους αναγκαίου για την υπεράσπιση του οργανωμένου ζωτικού χώρου της, με το ανάπτυγμα της πορείας του να υπολογίζεται στα 5 χλμ. περικλείοντας έκταση 1.100 στρεμμάτων. Παράλληλα, έφεραν στο φως οικιστικά κατάλοιπα, αρχαίες οδούς, πηγάδια, εγκαταστάσεις κεραμικών εργαστηρίων που αποδεικνύουν βιοτεχνική παραγωγή κεραμικών αντικειμένων και το δημόσιο ρωμαϊκό λουτρό, αντιπροσωπευτικό δείγμα αστικής ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής. Τα θραυσματικά αποτυπώματα του παρελθόντος από την αρχαϊκή εποχή έως τον 6ο αι. μ.Χ., ενταγμένα στον αστικό χώρο μας επιτρέπουν να αντιληφθούμε και να κατανοήσουμε τα χαρακτηριστικά της πόλης ώστε να διακριθούν και να αναδειχθούν. Σκοπός δεν θα μπορούσε να είναι η πιστή αποκατάσταση της αρχαίας μορφής του αστικού ιστού αλλά να της δώσουμε ζωή μέσα από την παρουσίαση των τυπολογικών και μορφολογικών χαρακτηριστικών του, στη συνείδηση του θεατή που μέχρι σήμερα ήταν δυσανάγνωστη. Η δημιουργία επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων ήδη έχει δρομολογηθεί από το ΥΠΠΟ ώστε μεμονωμένες αρχαιότητες να αποκτήσουν όλη τους τη σημασία ως οργανικό και αναπόσπαστο μέλος της σημερινής πόλης.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΜΟΧΛΟΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ (8ος–13ος αι.)

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τον πολυσύνθετο ρόλο της εκκλησίας στην Πελοπόννησο από τον 8ο έως τον 13ο αιώνα, πέραν της στενής πνευματικής της αποστολής. Παρότι έχουν μελετηθεί επιμέρους ζητήματα, όπως η εκκλησιαστική οργάνωση ή η εγκατάσταση σλαβικών πληθυσμών, δεν έχει αναδειχθεί επαρκώς η εκκλησία ως παράγοντας διοικητικής σταθερότητας, πολιτισμικής ενσωμάτωσης και κοινωνικής συνοχής, ιδίως σε ένα περιφερειακό πλαίσιο με έντονες γεωπολιτικές και δημογραφικές ιδιαιτερότητες. Το ζήτημα αυτό καθίσταται ακόμα πιο καίριο μετά την κατάλυση της βυζαντινής κυριαρχίας το 1204 και την επιβολή της λατινικής εκκλησίας.

Η μελέτη υιοθετεί διαθεματική προσέγγιση, αντλώντας από πρωτογενείς πηγές όπως το *De Administrando Imperio* και το *Χρονικόν Μονεμβασίας*, αρχαιολογικά δεδομένα και σύγχρονη βιβλιογραφία. Ειδική έμφαση δίνεται: α) στη χαρτογράφηση της εκκλησιαστικής γεωγραφίας μέσω μητροπόλεων και επισκοπών (Κόρινθος, Πάτρα, Μονεμβασία), β) στη ιεραποστολική δράση προς τους

σλαβικούς πληθυσμούς, γ) στη μελέτη της κοινωνικής και οικονομικής ισχύος των μοναστηριών, και δ) στον ρόλο της Εκκλησίας στην ανασυγκρότηση του δημόσιου και αγροτικού χώρου.

Στόχος είναι να αναδειχθεί η στρατηγική λειτουργία της Ορθόδοξης Εκκλησίας ως φορέα εξουσίας, πολιτισμικής συνέχειας και ταυτότητας, τόσο κατά την περίοδο της βυζαντινής διοίκησης όσο και μετά την επικράτηση της λατινικής εκκλησίας στη Φραγκοκρατούμενη Πελοπόννησο. Με τον τρόπο αυτό φωτίζεται η συμβολή της εκκλησίας στη διαμόρφωση της μεσαιωνικής κοινωνίας της περιοχής και η δυναμική της ως μηχανισμός ενσωμάτωσης και συνοχής.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ΤΣΕΛΙΚΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΠΑΘΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΥ «*Περιγραφὴ τῆς τῶν Σίνων, ἤτοι Κιτάϊ, βασιλείας*» (1675)

Ὁ λόγιος Λακεδαιμόνιος τὴν καταγωγή, ἀρχικὰ ἐγκατεστημένος στὴ Μολδαβία Νικόλαος Σπαθάριος, ὁ ὁποῖος στὴ συνέχεια ὑπῆρξε σημαῖνον μέλος τῆς διπλωματικῆς ὑπηρεσίας τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τσάρου Ἀλέξη Μιχαήλοβιτς ἀπεστάλη ὡς πρέβυς τῆς Ρωσίας μὲ σκοπὸ τὴν περιγραφὴ τῆς χώρας τῆς Κίνας, τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐθίμων τους, τῶν πόλεων, τοῦ κλίματος καὶ τῶν προϊόντων τῆς μεγάλης αὐτῆς καὶ μαγευτικῆς χώρας. Τὸ ἀρχικὸ ρωσικὸ κείμενο τῆς περιγραφῆς κατὰ προτροπὴν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου Νοταρᾶ μεταφράστηκε στὰ ἑλληνικὰ καὶ τὸ ἐπεξεργάστηκε ὁ διάδοχός Χρύσανθος Νοταράς. Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο ἐκτείνεται σε 58 κεφάλαια καὶ σώζεται σὲ τέσσερα μέχρι στιγμῆς γνωστὰ χειρόγραφα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἕνα εἶναι νέο ἀπόκτημα τῆς μονῆς Χρυσοποδαριτίσσης Πατρῶν γραμμένο τὸ ἔτος 1679. Τὰ ἄλλα τρία βρίσκονται στὴ Σαντορίνη, στὴ Σκόπελο καὶ στὸ Βουκουρέστι. Στὴν ἀνακοίνωση παρουσιάζεται τὸ περιεχόμενο τους, οἱ διαφορές τους καὶ γίνεται λόγος γιὰ τὴν σκοπιμότητα τῆς συγγραφῆς καὶ την ἀνάμειξη τῶν πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ ΤΟ 1953 ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΕΒΕΝΤΟΡΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Μετά τον καταστροφικό σεισμό που έπληξε τα Ιόνια Νησιά και ιδιαίτερα την Κεφαλονιά, τον Αύγουστο του 1953, εκατοντάδες οικογένειες βρέθηκαν άστεγες και σε δεινή κατάσταση. Η ελληνική πολιτεία, σε συνεργασία με φιλανθρωπικούς οργανισμούς και διεθνείς αποστολές, ανέλαβε, μεταξύ άλλων, τη φροντίδα των παιδιών που είχαν μείνει χωρίς στέγη ή γονική υποστήριξη. Στο πλαίσιο αυτό, έγινε προσπάθεια μεταφοράς τους από τα νησιά του Ιονίου προς το Πρεβεντόριο της Πάτρας «Άγιος Ανδρέας», έναν χώρο που είχε ιδρυθεί αρχικά για την περίθαλψη παιδιών με προβλήματα υγείας (φυματίωσης και αδενοπάθειας).

Η ανακοίνωση στοχεύει να παρουσιάσει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες πραγματοποιήθηκε αυτή η μεταφορά, τις διαδικασίες επιλογής των παιδιών, αλλά και τον ρόλο των αρχών και των φιλανθρωπικών φορέων (όπως του Ελληνικού ή του Σουηδικού Ερυθρού Σταυρού), όπως επίσης και τον τρόπο λειτουργίας του Πρεβεντορίου στην υπό εξέταση περίοδο.

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΚΟΡΩΝΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΣΠΑΝΟΥΣ (1532-1534)

Στις αρχές της τρίτης δεκαετίας του 16ου αιώνα, ύστερα από την αποτυχημένη κατάληψη της Βιέννης, αναζητήθηκαν τρόποι για τον περιορισμό της οθωμανικής επιθετικότητας. Μεταξύ άλλων, επιλέχθηκε η μεταφορά της πολεμικής σύγκρουσης σε άλλα μέτωπα, γεγονός που θα υποχρέωνε τον αντίπαλο να στρέψει αλλού το ενδιαφέρον του. Στο πλαίσιο αυτό, ο ισπανικός στόλος κατέλαβε το φθινόπωρο του 1632 την Κορώνη, προκειμένου να τη χρησιμοποιήσει ως προγεφύρωμα για τον σταδιακό έλεγχο της Πελοποννήσου. Το φιλόδοξο σχέδιο, παρά τον αρχικό ενθουσιασμό, τελικά εγκαταλείφθηκε. Η ισπανική στρατιωτική δύναμη παρέμεινε στην πόλη ως την άνοιξη του 1634, οπότε και αποχώρησε. Στα πλοία που κατέπλευσαν, εκτός από τους στρατιώτες, επιβιβάστηκαν δεκάδες κάτοικοι, οι οποίοι στη συνέχεια μεταφέρθηκαν σε διάφορες περιοχές της βενετικής και της ισπανικής επικράτειας. Στην ανακοίνωση, περιγράφονται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες καταλήφθηκε η Κορώνη, η συρροή σε αυτήν πολλών ομάδων πληθυσμού από διάφορες περιοχές της οθωμανοκρατούμενου ελληνικού χώρου, η ζωή στην πόλη και στα περίχωρά της τα χρόνια 1532-1534 και, τέλος, η αποχώρηση του ισπανικού στρατεύματος και των κατοίκων.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΣΙΡΙΓΟΣ

ΟΙ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ Ι. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΣΤΗ ΜΕΘΩΝΗ. ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΝ MAISON ΚΑΙ ΤΟΝ SCHNEIDER

Ο Ι. Καποδίστριας επισκέφτηκε τη Μεθώνη Μεσσηνίας τέσσερις φορές την τριετία 1829 – 1831. Είχε προηγηθεί μια επίσκεψη στις 23 Ιουνίου 1828, ανοιχτά του λιμανιού της Μεθώνης, τους Ναυάρχους Χέϋδεν, Δεριγνύ και τον μοίραρχο Κάμπελ. Ζήτησε την άμεση απομάκρυνση του Ιμπραήμ και των στρατευμάτων του από τα φρούρια που κατείχαν, και μεταξύ των οποίων το κάστρο της Μεθώνης όπου είχε το αρχηγείο του.

Οι συζητήσεις του με τον Maison και στη συνέχεια με τον Schneider αφορούσαν την οργάνωση του νέου ελληνικού κράτους και του τακτικού στρατού. Αφορούσαν επίσης τη δημιουργία υποδομών (κατασκευή του πρώτου δημόσιου δρόμου Μεθώνης – Πύλου και του πολεοδομικού σχεδίου της Μεθώνης, πρώτου

σχεδίου πόλης της Ελλάδας) και την παιδεία (σχέδιο και εξοπλισμός του Καποδιστριακού αλληλοδιδακτικού σχολείου Μεθώνης).

Στη Μεθώνη έγινε το 1831 και συνάντηση του Ι. Καποδίστρια με τους εκπροσώπους των Μαυρομιχαλαίων, με παρόντα τον Θ. Κολοκοτρώνη, σε μια προσπάθεια συνδιαλλαγής των δύο πλευρών.

Θα παρουσιαστούν σε συντομία τα γεγονότα και οι αποφάσεις αυτών των επισκέψεων με βάση σχετικά ιστορικά τεκμήρια.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΕΣΤΑΣ

ΤΑ -αίικα/-έικα ΚΑΙ -ίτικα ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: ΟΨΕΙΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑ

Η μελέτη των τοπωνυμίων –πέρα από τη γλωσσολογική της διάσταση– αποτελεί πολύτιμη πηγή για την ιστορία του χώρου. Πιο συγκεκριμένα, στο βαθμό που τα τοπωνύμια εγγράφουν γλωσσικά στον χρόνο πληροφορίες για τον τόπο, συγκροτούν μια σημαντική πηγή δεδομένων για την ιστορία του κατοικημένου χώρου, δηλαδή των οικισμών και του πληθυσμού.

Στις απογραφές πληθυσμού που πραγματοποίησε στο τέλος της Ελληνικής Επανάστασης η καποδιστριακή διοίκηση, καθώς και στο αντίστοιχο υλικό που δημοσίευσε η Γαλλική Επιστημονική Αποστολή του Μοριά, μεταξύ 1828 και 1830, από ένα σύνολο περίπου 1.800 τοπωνυμίων, όσα χωριά ενσωμάτωναν στην κατάληξή τους το επίθημα -αίικα/-έικα και -ίτικα δεν ξεπερνούσαν τα δέκα. Αντίθετα, σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού του ελληνικού κράτους του 2011, οι αντίστοιχοι οικισμοί ανέρχονταν σε 114˙ πρόκειται για τους οικισμούς που είναι διοικητικά αναγνωρισμένοι και απογράφονται αυτοτελώς στις επίσημες διοικητικές πηγές.

Η ανακοίνωση εξετάζει τις παραμέτρους δημιουργίας των οικισμών που ενσωματώνουν στην κατάληξή τους τα επιθήματα -αίικα/-έικα και -ίτικα στη χερσόνησο του Μοριά και διερευνά τα όρια διαμόρφωσης σχετικών τυπολογιών. Ειδικότερα, μέσα από τη μελέτη των πληθυσμιακών, κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων, με σημείο αναφοράς τους παραπάνω οικισμούς, επιχειρείται να αναδειχθούν οι αναπροσαρμογές που γνώρισε ο οικιστικός χάρτης της Πελοποννήσου στη μακρά περίοδο από τη λήξη της Ελληνικής Επανάστασης έως τις μέρες μας.

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΦΡΙΤΖΙΛΑΣ

APOLLO AKRITAS. ICONOGRAPHIC AND ARCHAEOLOGICAL DATA ON A LACONIAN SANCTUARY IN SPARTA

This presentation examines the results of the excavation that led to the discovery of the sanctuary of Apollo Akritas in ancient Sparta. The sanctuary was located near the slopes of the Acropolis Hill, on Triakosion Street in Block 118, in Sparta. In this area, remains of successive building phases from the Hellenistic to the Late Antiquity period were identified. Among the remains of the sanctuary is included an inscribed clay roof tile that testifies to the worship of Apollo Akritas (ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΕΝ ΑΚΡΩΙ) and constitutes an indisputable epigraphic indication of the sanctuary's location in the area. From the sanctuary, apart from the architectural remains probably from the *sekos*, a space reserved for sacred activities that could house an altar or statue, come figurines depicting human figures and animals, fragments of clay tiles, pottery from the Hellenistic and Roman periods, parts of a stone *acroterion*, a stone mold, sherds of glass vessels, and embedded marble sculptures from the Antonine period, such as a male bust, probably an Attic work, and a headless statuette of a Kore (Persephone holding two torches). In the deepest layers, pottery sherds from the Geometric period were found. The number and type of findings led to the conclusion that these are objects and votive offerings originating from the disassembly of the older sanctuary of Classical antiquity, whose worship is mentioned by the traveler Pausanias (3.12.8: Apollo Acritas) when he visited the city of Sparta in the mid-2nd century AD. The epithet *akritas* attributed to Apollo may refer to a god of the summit (peak) or, most probably, to a god from the city of Akrai. Most of the nearby sanctuaries and public buildings that Pausanias encountered around the Agora and the Acropolis date back to the Archaic, Hellenistic, and Roman periods, an era of prosperity for Sparta.

ΕΛΕΝΗ – ΑΝΝΑ ΧΛΕΠΑ

Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΤΑΚΕΚΡΥΜΜΕΝΗΣ ΣΤΟ ΑΡΓΟΣ: ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ

Η ανακοίνωση επιχειρεί την ιστορική αναδρομή και χρονολογική προσέγγιση της ίδρυσης και της οικοδομικής ιστορίας της Μονής, βάσει νεότερων στοιχείων. Παρουσιάζει την ιστορία της έρευνας και εξετάζει τις ιστορικές απεικονίσεις της Μονής από τους περιηγητές (από τον 18ο μέχρι και τον 20ο αιώνα) βάσει αρχειακής έρευνας. Αναλύει την αρχιτεκτονική διαμόρφωση και την κατασκευή του μοναστικού συγκροτήματος, διακρίνοντας τις οικοδομικές φάσεις και τις ιστορικές χρήσεις της Μονής. Τέλος, συσχετίζει τις ιστορικές χρήσεις με την επαναχρησιμοποίηση του διατηρητέου μοναστικού συγκροτήματος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΟΥΛΗΣ

ΚΤΗΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΕΣ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΕΣ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΑΧΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ ΚΙΝΑΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΠΟΔΑΡΙΤΙΣΣΑΣ

Η στάχωση του χειρόγραφου κώδικα της Μονής Χρυσποδαρίτισσας συνδέεται με μια μικρή, προς το παρόν, ομάδα γνωστών σταχώσεων από το περιβάλλον των Μαυροκορδάτων. Η συνήθεια να τυπώνονται στα καλύμματα των βιβλίων οικόσημα, μονογράμματα οικογενειών ή απλών κτητόρων συλλεκτών ανάγεται στον 15ο αιώνα και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Η πρακτική αυτή προηγείται εκείνης να «υπογράφουν» οι ίδιοι οι βιβλιοδέτες τις εργασίες τους με διακριτικό τρόπο στα εσώφυλλα ή στο κάλυμμα. Και τα δύο στοιχεία προδίδουν πληροφορίες για την προέλευση των βιβλίων και αποτελούν τεκμήρια της μακράς πορείας τους στο χρόνο, ιδιαίτερα δε όταν πρόκειται για χειρόγραφα. Η διερεύνηση του πλέγματος που δημιουργείται προς αυτήν την κατεύθυνση επιβάλλεται όταν γνωστές συλλογές, όπως αυτή των Μαυροκορδάτων, διασκορπίζονται ώστε είναι σχεδόν αδύνατο, ή εξαιρετικά δύσκολο, να συνταχθεί το περιεχόμενο των συλλογών. Η αξιολόγηση κάθε κωδικολογικού στοιχείου προς αυτήν την κατεύθυνση είναι χρέος του κάθε ερευνητή.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΤΡΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Η ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ ΕΩΣ ΤΗΝ Μ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ 1821

ΕΛΕΝΗ ΨΑΘΗ, ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ ΣΜΕΡΟΥ

ΝΕΑ ΤΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΠΑΡΟΔΙΟ ΝΕΡΟΤΑΦΕΙΟ ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΗΛΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ (Δ. ΤΡΙΠΟΛΗΣ)

Τρία ταφικά κτήρια αποκαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια δοκιμαστικών τομών σε ιδιωτικό ακίνητο, το οποίο βρίσκεται οριακά εκτός του κηρυγμένου αρχαιολογικού χώρου της Μαντίνειας και περί τα 700μ ΝΑ των τειχών της αρχαίας Μαντίνειας. Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα, πρόκειται για τετράπλευρους ταφικούς θαλάμους με αρκοσόλια. Ο ρωμαϊκός αυτός τύπος τάφου ήταν διαδεδομένος από τον 1ο έως τον 4ο αιώνα μ.Χ., αλλά άγνωστος ανασκαφικά στην Αρκαδία.

Στην ευρύτερη περιοχή της Μηλιάς παρατηρείται διαχρονική χρήση νεκροταφείων που ξεκινά ήδη από τον 8ο αι. π.Χ. με το νεκροταφείο λακκοειδών τάφων στον κοιμητηριακό ναό του Αγίου Νικολάου Μηλιάς. Στην έκταση ΒΔ του

εν θέματι ιδιωτικού ακινήτου και στα 200 μ. νοτιοανατολικά της αρχαίας πόλης, το 1982 ερευνήθηκε τμήμα νεκροταφείου στο σύγχρονο οικισμό της Μηλιάς, με τάφους που χρονολογούνται από τον 8ο αι. π.Χ. έως τους υστερορωμαϊκούς χρόνους. Στην ίδια περιοχή, σε πρόσφατες ανασκαφές της Εφορείας Αρχαιοτήτων Αρκαδίας, έχει εντοπιστεί τμήμα της οδού προς τα αρχαία τείχη (τη λεγόμενη Πύλη της Τεγέας) και παρόδιες ταφές. Τα νεκροταφεία χωροθετούνται από τον Άγιο Νικόλαο μέχρι την Πύλη της Τεγέας και διατάσσονται για περίπου 1,5 χλμ. κατά μήκος της αρχαίας οδού που οδηγούσε από την Νεστάνη και το Άργος προς την Μαντίνεια.

VERONICA BORELLI

NEW RESEARCH CONCERNING THE CHRISTIAN CHURCH IN OLYMPIA

The issue of this article concerns the small Christian Basilica built on Phidias' Ergasterion at Olympia, just west of the Temple of Zeus. I would like to propose a hypothesis regarding why this building was chosen as the seat of the Christian church and, at the same time, why the Temple of Zeus itself was not converted into a Christian church. The previous phase of the building as Phidias' Ergasterion will be taken into consideration, investigating whether the Christians viewed it simply as a pagan heritage or rather as a building to be preserved, or still simply as something to be erased. The date of this church will also be discussed, and it will be emphasized that Christians at Olympia operated in a context that was still pagan until the time of Theodosius II.

DANIELE CASTRIZIO

THE *korinthie kynê*: THE COMMAND INSIGNIA OF THE DORIAN OF THE PELOPONNESE

The *korinthie kynê* is a leather cap worn beneath the Corinthian helmet that, within the Dorian world, identified figures of supreme authority such as the *strategos*, the *oikistes*, the monarch, and the tyrant. Its first appearance on coinage can be traced to Corinth in the mid-5th century BC. From a spatial perspective, its diffusion across coin iconography is remarkably wide, yet chronologically its use is restricted to a relatively short span, ending by the early 3rd century BC. The *korinthie kynê* is also attested on the head of the Riace Bronze B, a feature that reinforces its Peloponnesian origin. In Argos — where metallurgical analyses of the casting soil of the Riace Bronzes point —Konstantinos Tziampasis has identified the base with the clear imprints of the feet and spear of Bronze A, further linking these masterpieces to the same cultural and geographical context.

GIUSEPPINA ALESSANDRA CELLINI

THE STATUE OF ZEUS AT OLYMPIA IN THE NEO-SOPHISTIC CULTURE

The statue of Zeus made by Phidias for the sanctuary of Olympia was so popular that it was considered one of the seven wonders of the ancient world.
One of the greatest and best known exponents of the Neo-Sophistic culture, Dion from Prusa, called *Chrysostomos*, gave a speech in Olympia (*logos olympikos*), presumably during the Olympian games of the year 105 A.D., in the presence of the Olympic statue, visible to the public on special occasions. In this discourse Dion imagined that the sculptor Phidias, defined by him as *sophos kai daimonios*, explained the meaning of his work by exposing his theory of artistic creation and divinity in front of a Panhellenic court.

According to Dion, an artist has a more difficult task than a poet: he has to reproduce a mental image, which he is responsible for preserving. Phidias says that, even if the epic poems by Homer are crucial works, he chose to represent not the god of war, but that of peace, guardian of a conflict-free Hellas. He was the god of friends, supplicants, foreigners and refugees.

Therefore, *Iuppiter'*s representation in the coeval Roman coins, according to the iconographic scheme of the statue by Phidias, is significant. The emperor (Trajan) reigns in the name of *Zeus* as a mediator between men and *Logos*.

ANTONIO CORSO

STATUES, CULTS, LOVERS AND POLITICIANS IN THE EPIGRAMS OF ALCAEUS OF MESSENE

With this paper, the 22 epigrams attributed by the Palatine Anthology and the Planudean one to Alcaeus of Messene (around 200 BC) are analyzed and critically evaluated. Some of them are on homoerotic loves, others celebrate performances of musicians, others are poems of propaganda in favor of the Romans and of Flamininus against Philip V of Macedon. Some epigrams exalt Homer, Hesiod and Hipponax and three poems describe statuary creations. These sculptures are the Hanging Marsyas, the punished Eros and Pan playing the syrinx.

Identifications of these statues with surviving sculptural types are suggested. The epigrams of the Messenian Alcaeus are a window opened to ideas and situations of Messene around 200 BC: they show the persistent appeal of archaic poets, the honours paid to musical performances, the fondness of a mature man for young boys, finally the attempt to preserve the tradition of the Greek polis from Macedon. The invasion of Greece by the Romans is still interpreted in terms of liberation and not yet as a dominion.

NAHED EL HOMOSSANI

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ Δ΄ ΦΙΛΟΠΑΤΩΡ ΚΑΙ Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΤΟΛΕΜΑΪΚΗΣ/ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Γ΄ ΑΙΩΝΟΣ· Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ Ο ΣΠΑΡΤΙΑΤΗΣ ΩΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Αυτή η έρευνα στοχεύει στη μελέτη της μετατόπισης που επήλθε στην πτολεμαϊκή/ελληνιστική διπλωματία στα τέλη του 3ου αιώνα π.Χ., μέσω μιας σύγκρισης μεταξύ των πολιτικών των τριών πρώτων Πτολεμαίων βασιλέων και της πολιτικής του βασιλιά Πτολεμαίου Δ΄ Φιλοπάτορα.

Το πρώτο μέρος της έρευνας καταδεικνύει πώς οι πρώτοι τρεις βασιλείς αξιοποίησαν τον χαρισματικό τους χαρακτήρα και τις πολιτικές τους στη νότια Βαλκανική χερσόνησο και το Αιγαίο για να εδραιώσουν την πτολεμαϊκή επιρροή στον ελληνιστικό κόσμο, μέσω της χορηγίας ελληνικών πόλεων και της στήριξης πολιτικών που αντιτίθεντο στη μακεδονική ηγεμονία.

Αντίθετα, το δεύτερο μέρος εξετάζει την εμφανή αλλαγή που σημειώθηκε κατά τη βασιλεία του Πτολεμαίου Δ΄, όπου η πτολεμαϊκή διπλωματία μετατοπίστηκε από μια πολιτική στήριξης και προστασίας προς μια πολιτική απομόνωσης και εγκατάλειψης των συμμάχων. Η έρευνα τονίζει αυτή την αλλαγή μέσω της μελέτης της περίπτωσης του Σπαρτιάτη βασιλιά Κλεομένη Γ΄, ο οποίος κατέφυγε στην Αίγυπτο αναζητώντας βοήθεια, αλλά ο Πτολεμαίος Δ΄ απογοήτευσε τις προσδοκίες του και αρνήθηκε να τον στηρίξει στην ανάκτηση του θρόνου του.

Η σημασία της έρευνας έγκειται στο ότι τονίζει τις πολιτισμικές και πολιτικές διαστάσεις της πτολεμαϊκής διπλωματίας, αναδεικνύοντας τη σχέση μεταξύ της ελληνιστικής πολιτισμικής ταυτότητας και της πτολεμαϊκής πολιτικής κυριαρχίας, και αναλύει πώς αυτή η αλληλεπίδραση συνέβαλε στο σχηματισμό της εικόνας της πτολεμαϊκής Αιγύπτου ως μιας κύριας ελληνιστικής δύναμης, πριν αρχίσει η παρακμή της κατά τη βασιλεία του Πτολεμαίου Δ΄.

ANDREA NANETTI

Η ΒΕΝΕΤΙΑ ΚΑΙ Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΣΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ (1261-1460)

Μετά την κατάρρευση της Λατινικής Αυτοκρατορίας της Κωνσταντινούπολης το 1261, και παρότι ο Πόλεμος του Εσπερινού (1282) ανέκοψε κάθε άμεση προσπάθεια αποκατάστασής της, οι συμφωνίες του Βιτέρμπο (1267) και του Ορβιέτο (1281) προέβλεπαν την ανασύστασή της με ιταλική στήριξη, σε ένα πλαίσιο όπου η βυζαντινή ανακατάληψη (1261-1303) είχε ήδη ενισχύσει την αυτοκρατορική ισχύ. Μια τέτοια εξέλιξη απειλούσε τα βενετικά δικαιώματα στη Ρουμανία, καθώς η εδαφική κυριαρχία αντλούσε τη νομιμοποίησή

της από τις κατακτήσεις της Τέταρτης Σταυροφορίας, ενώ η φεουδαρχική επένδυση εξαρτιόταν από τον Λατίνο αυτοκράτορα. Η Βενετία εργάστηκε συστηματικά για να αποτρέψει τη μεταβίβαση του στέμματος στους Ανδηγαυούς και τη γεωπολιτική ένωση των δύο όχθεων του Πορθμού του Οτράντο. Στον μετασταυροφορικό χώρο που διαμορφώθηκε μετά το 1204, Ρωμαίοι, Έλληνες άρχοντες και αγρότες, Φράγκοι, Πιζανοί, Γενουάτες και Βενετοί, στους οποίους προστέθηκαν τον 14ο αιώνα Καταλανοί, Φλωρεντινοί και Οθωμανοί, βρέθηκαν σε μια διαρκή, ρευστή σύγκρουση χωρίς σαφή επικράτηση έως το 1453. Αναπτύχθηκαν μηχανισμοί αναγκαστικής συνύπαρξης και ασταθών γειτονικών σχέσεων, ιδίως στην Πελοπόννησο, όπου πάνω στο βυζαντινό διοικητικό υπόστρωμα συγκροτήθηκαν διαφορετικά κοινωνικοθεσμικά πρότυπα με αποκλίνοντες στόχους. Παρά την αναγνωρισιμότητα του πριγκιπάτου της Αχαΐας και του δεσποτάτου του Μυστρά, η Βενετία ήταν η μόνη δύναμη με σταθερή στρατηγική: εκμεταλλεύτηκε οικονομικά και στρατιωτικά τους τοπικούς σχηματισμούς για την προστασία των λιμανιών, διατηρώντας άμεσο έλεγχο μόνο στη Μεθώνη και την Κορώνη. Καθώς οι τοπικές δυνάμεις εξασθενούσαν και η οθωμανική ισχύς αυξανόταν, η Βενετία προσέφυγε διαδοχικά στη διπλωματία, το χρήμα και τη ναυτική ισχύ για να διασφαλίσει τις θαλάσσιες οδούς, επεκτείνοντας επιλεκτικά τις κτήσεις της και απορρίπτοντας ό,τι δεν εξυπηρετούσε τη ναυσιπλοΐα. Η παρούσα έκθεση αναλύει τα κίνητρα και τη λογική αυτών των αποφάσεων.

ATTILIO PIZZIGONI

THE ANALOGOUS THOLOS: COMPARISON AND DESIGN CONTINUITY BETWEEN THE TEMPLE OF ATHENA PRONAIA AT DELPHI AND THE THYMELE OF ASCLEPIUS AT EPIDAURUS

This intervention documents the progress of geometric and metrological research conducted by the author on the Tholos of Athena Pronaia at Delphi, extending it here to the Tholos of Asclepius at Epidaurus. Drawing on the measurements provided by Hermann Büsing, the author draws a novel comparison between the two structures, interpreting Polyclitus the Younger's design as a coherent transposition of the same geometric-mathematical principles previously identified in the Tholos at Delphi. The geometry of the five regular polyhedra in Platonic cosmology ceases to be a matter of pure philosophical speculation, revealing itself instead as the generative and static model of Hellenic projective space in the fourth century BC; it also discloses the decisive role played by the concept of sacred architectural design within the Athenian 'koiné'. The precise confirmation of the identical cosmological concept embodied in the design of these two temples demonstrates the value of broadening the disciplinary scope of historical-archaeological research into monumental architecture. This entails linking various traditional investigative approaches—ranging from the empirical, stylistic, humanistic, metrological, philological, and symbolic to those grounded in

mathematics, structural mechanics, mass equilibrium, and, above all, the principles of projective geometry—or, in other words, connecting them to the discipline of Architecture in its historical and interdisciplinary dimension.* I suggested a reconstruction of the roof of the round temple at Marmaria, Delphi, and I shall try to verify whether this configuration of the roof applies also to the thymele - round temple - of the sanctuary of Asklepios at Epidauros.

ΡΕΓΓΙΝΑ QUACK-ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ

Ο KARL KRAZEISEN ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ, ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1826

Ο Karl Krazeisen, πασίγνωστος πορτρετίστας των Ελλήνων ηρώων της Επανάστασης, ήταν ένας από τους 15 αξιωματικούς τους οποίους απέστειλε το 1826 ο Βασιλιάς Λουδοβίκος Α' της Βαυαρίας για βοήθεια των επαναστατών Ελλήνων. Αρχηγός της λεγόμενης Αποστολής Βαυαρών Φιλελλήνων ήταν ο αντιστράτηγος Karl Wilhelm von Heideck. Οι άνδρες έφτασαν στις 23 Νοεμβρίου του 1826 στο Ναύπλιο και έμεναν μια εβδομάδα εκεί μέχρι να αποχωρίσουν προς την τότε έδρα της κυβέρνησης στην Αίγινα. Ενώ ο Heideck που ήταν επίσης ένας περίφημος ζωγράφος, έχει γράψει εκτενέστατα απομνημονεύματα που έχουν μεταφραστεί και στα Ελληνικά, οι προσωπικές επιστολές του Krazeisen προς τη μητέρα του, με τις εντυπώσεις του από την Ελλάδα, δημοσιεύθηκαν για πρώτη φορά το 2023 σε μια έκδοση του Μουσείο του Βασιλιά Όθωνα στο Ottobrunn της Βαυαρίας, τη συναδελφωμένη πόλη του Ναυπλίου.

SARAH THELWALL

A BRITISH OFFICER IN SOULI ACHAIAS 1943-1944

This presentation outlines the length, content and importance of a diary of a British officer stationed near Patra during World War II.

The first treatment of the diary will be to decode the references made to mission names and the code names of individuals and places. Eric Gray died in 1990, this work is being led from the family side by his granddaughter Sarah Thelwall. There is also a need to contextualize its contents. This work is being led by Alexander Kitroeff.

Captain Eric Gray, OBE served as part of the British Forces in Greece (Special Operations Executive) between August 1943 and November 1944. He operated out of Souli and ran the intelligence network for Patras for the British. Eric kept a daily diary (about 50,000 words in total) and took about 250 photographs of the people he worked with and places he spent time in in the mountains. We are in the process of determining the events, the geographical locations and the many names of the persons the diary mentions, names of both British and Greek persons.

Towards that purpose we are cooperating with local historians and interviewing descendants of the persons who came into contact with Eric Gray in Souli and the surrounding areas. For the purposes of establishing the broader context additional research is being undertaken in the National Archives in the United Kingdom. The longer-term goal is to publish the diary along with the photographs with an introduction and annotation, in both English and Greek.